

Kehitysapu ja toiseus

Diskurssianalyttinen tutkimus keskustelupalstojen
kehitysapukeskustelusta

Natalia Sade Salonen

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Yhteiskuntapolitiikka

Pro gradu –tutkielma

Toukokuu 2013

Tiedekunta/Osasto - Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos - Institution – Department Sosiaalitieteiden laitos	
Tekijä - Författare – Author Natalia Sade Salonen			
Työn nimi - Arbetets titel – Title Kehitysapu ja toiseus. Diskurssianalyttinen tutkimus keskustelupalstojen kehitysapukeskustelusta.			
Oppiaine - Läroämne – Subject Yhteiskuntapolitiikka			
Työn laji - Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma	Aika - Datum – Month and year 17.5.2013	Sivumäärä - Sidoantal – Number of pages 78	
Tiivistelmä - Referat – Abstract			
<p>Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esiin ja tutkia sellaisia suomalaisten olemassa olevia käsityksiä kehitysavusta, joista ei puhuta julkisesti. Tavoitteeseen päästään tarkastelemalla laadullisen tutkimuksen keinoin Internetin keskustelupalstoilla käytyä kehitysapukeskustelua. Julkinen ilmapiiri suhtautuu Suomessa kehitysapuun myönteisesti, mutta keskustelupalstoilla käyty kehitysapukeskustelu on pääosin kehitysapuvastaista. Tutkimuksen aineisto koostuu kolmelta suomenkieliseltä keskustelupalstasivustolta vuoden ajalta kerätystä kehitysapua käsittelevästä keskusteluaineistosta, jota tarkastellaan laadullisen diskurssianalyysin sekä laadullista analyysia tukevan määrällisen sisällön erittelyn avulla. Aineisto käsittää yhteensä 52 viestiketjua, jotka sisältävät 466 kommenttia.</p> <p>Tutkimuksen pohjateorianana on toiseuden ilmiö. Toiseuden käsitteellä tarkoitetaan tutkimuksessa ilmiötä, jossa subjekti kokee vaikeaksi toisen henkilön tai asian kohtaamisen. Tutkimuksessa uskonto ja ihonväri luovat perustan toiseuden strukturoitumiselle, ja teoreettisessa viitekehityksessä toiseus yhdistetään muun muassa kansalliseen identiteettiin sekä neokolonialismin teoriaan. Tutkimuskysymykset ovat miten kehitysapu ja sen legitimitteetti kategorisoituvat keskustelun kautta, sekä kuinka toiseus ja keskustelijoiden henkilökohtainen sekä kansallinen identiteetti rakentuvat kehitysapukeskustelussa.</p> <p>Aineistoa analysoidaan sekä yhtenä kokonaisuutena että tarkastellen sivustokohtaisia eroja, ja erillisesti kehitysapuun kielteisesti sekä myönteisesti suhtautuvina keskusteluina. Aineistojen keskustelukommenteista 12 prosenttia suhtautuu kehitysapuun myönteisesti ja 88 prosenttia kielteisesti. Toiseuden teema on yhtä läsnä sekä kehitysapuun myönteisesti että kielteisesti suhtautuvassa keskustelussa. Myönteinen keskustelu liikkuu moraalisen velvollisuuden tematiikan piirissä eikä jakaudu useampaan kategoriaan. Kielteinen keskustelu jakautuu puolestaan kolmeen pääkategoriaan; kehitysavun toimimattomuuteen, elämellistämiseen eli avun vastaanottajien inhimillisten ominaisuuksien väheksymiseen ja Suomelle koettuun uhkaan. Keskusteluaineistojen yleisin yksittäinen keskustelunaihe koskee globaalia väestönkasvua.</p> <p>Myös toiseuden ilmiö jakautuu aineiston analyysissa kolmeen kategoriaan. Näiksi kategorioiksi muodostuvat ”otukset”, ”kukkahattutädit” sekä avun legitimitit vastaanottajat. Näistä tuloksista voidaan yleistää, että toiseus tässä tutkimuksessa liittyy ennen kaikkea alempiarvoisiin eli epäinhimillisiin piirteisiin, naiseuteen ja uhriuteen. Otukset edustavat keskustelijoille kaukaista toiseutta, ja otustoisuus liittyy ennen kaikkea ihonväriin ja uskontoon. Kukkahattutädit kuvaillaan puolestaan aineistossa suomalaisiksi vihreitä arvoja kannattaviksi naisiksi, jotka suhtautuvat kehitysapuun epärationaalisesti. Uhritoiseutta edustavat avun legitimitit vastaanottajat ovat sekä kehitysavun legitimejä vastaanottajia että suomalaisia legitimeiksi koettuja avuntarvitsijoita, jotka ovat passiivisia eivätkä aktiivisia toimijoita.</p> <p>Tutkimuksen aineistossa keskustelijoiden minäkuva ja identiteetti liittyvät kiistatta kansalaisuuteen eli Suomeen ja suomalaisuuteen. Valtaosa keskustelijoista kategorisoi Me-kategorian jäseniksi suomalaiset valkoihoiset työikäiset ja työssäkäyvät miehet, tai ainakin maskuliiniset arvot omaavat suomalaiset naiset. Me-kategorian jäsenet ovat lisäksi ahkeria ja rationaalisia toimijoita, jotka ajattelevat itsenäisesti ja kyseenalaistavat julkisen mielipiteen sekä päätöksenteon.</p> <p>Yksi tämän tutkimuksen tuloksista on keskustelijoiden puutteellinen tietämys varsinaisen kehitysavun todellisesta luonteesta ja tuloksista. Toiseuden ja kehitysapukeskustelun kytköksen tulos tämän tutkimuksen perusteella puolestaan on se, että keskustelijat eivät koe, niin kehitysapuun kielteisesti kuin myönteisestikään suhtautuvassa keskustelussa, kehitysavun vastaanottajia kanssaan tasa-arvoisina. Tutkimuksen johtopäätöksenä voidaan sanoa, että kehityspolitiikka hyötyisi kehitysapuun liittyvän toiseuden purkamisesta. Kehitysapua ja kehitysmaita koskevan tiedon lisääminen niin kansalaisten kuin päättäjienkin keskuudessa voisi olla askel tarvittavaan suuntaan.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords kehitysapu, toiseus, identiteetti, kehitysapukeskustelu, keskustelupalstat, diskurssianalyysi			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisältö

1	JOHDANTO	3
2	TOISEUS ILMIÖNÄ	7
2.1	”Me” ja ”Muut” identiteetin rakennuspalikoina.....	7
2.2	Uskonto ja ihonväri toiseuden perustana.....	11
3	SUOMALAINEN KEHITYSAPUKESKUSTELU SEKÄ TIETOVERKKO- YHTEISKUNTA	16
3.1	Kansalaisuus ja identiteetti tietoverkkoyhteiskunnassa keskustelupalsta- aineistovalinnan perusteena	18
3.2	Virtuaaliyhteisöjen rooli uudessa tietoyhteiskunnassa.....	20
3.3	Aiempi tutkimus toiseudesta Internetissä.....	22
4	TUTKIMUSASETELMA KESKUSTELUPALSTA-AINEISTOSSA.....	25
4.1	Aineistoina Suomi24, HS.fi ja Hommaforum	28
4.2	Keskustelupalsta-aineiston sisältö ja analyysin teko.....	32
5	DISKURSSIANALYYSI AINEISTON KEHITYSAPUKESKUSTELUSTA JA TOISEUDESTA.....	37
5.1	Myönteinen keskustelu.....	37
5.2	Kielteinen keskustelu	40
5.2.1	Kehitysavun toimimattomuus	41
5.2.2	Eläimellistäminen.....	44
5.2.3	Uhka Suomen hyvinvoinnille.....	47
5.3	Kehitysapu keskustelijoiden määrittämänä	51
5.4	Keitä ovat ”Muut” ja keitä olemme ”Me”?	52
5.4.1	Otukset eli epäinhimilliset piirteet ja toiseus	53
5.4.2	Kukkahattutädit eli naiseuteen liittyvä toiseus.....	56
5.4.3	Avun legitiimit vastaanottajat eli uhriuteen liittyvä toiseus.....	58

5.4.4	Keskustelijoiden minäkuva eli diskurssin subjektipositiot	60
5.5	Esimerkkitapauksena kaivodiskurssi.....	64
6	LOPUKSI.....	67
	Lähteet.....	72

1 JOHDANTO

Äärimmäinen köyhyys ja inhimillinen hätä pysäyttävät maanosasta riippumatta. Nykyajan suureen kysymykseen, globaaliin eriarvoisuuteen, on pyritty vastaamaan 1950-luvulta lähtien kehitysavun muodossa, ja Suomikin antoi jo 1961 ensimmäisen budjetoidun määrärahasa YK:n yhteiseen kehitysapuun. Kehitysapu ei ole sittemmin osoittautunut miksi tahansa kulueräksi valtion budjetissa, vaan se on sekoitus yhtä lailla moraalisia velvollisuuksia, kustannustehokkuutta kuin politiikkaakin. Taantumien koetellessa taloutta kehitysapua kritisoivat tahot nousevat usein esiin, ja viime vuosien koventuneessa poliittisessa ilmapiirissä kehitysavusta on keskusteltu julkisesti jälleen vilkkaasti. Juuri kehitysavun poikkeuksellisen luonteen vuoksi tutkin tämän päivän suomalaisten kehitysapukeskustelua.

Suomen valtio maksoi vuonna 2010 julkista kehitysapua 1 006,4 miljoonaa euroa mikä oli noin 0,55 % bruttokansantuotteesta. Vuonna 2011 Suomen valtion maksama kehitysapu oli 1 013,3 miljoonaa euroa, mutta osuus bruttokansantuotteesta laski hieman edellisvuoteen ollen 0,52 %. Osuus on huomattavasti korkeampi kuin 2000-luvun alussa, esimerkiksi vuonna 2004 osuus oli vain 0,36 % bruttokansantuotteesta. Historiassa prosenttiosuus oli suurin vuosina 1990 ja 1991, jolloin osuus vaihteli 0,63 – 0,77 % bruttokansantuotteesta. Vertailun vuoksi mainittakoon, että sosiaali- ja terveysministeriön menot olivat vuonna 2010 Suomen valtiolle 11 165 miljoonaa euroa, eduskunnan menot puolestaan samana vuonna olivat 120 miljoonaa euroa. (Ulkoasiainministeriö 2012.)

Vuosien 2011 ja 2012 vuosittaisessa ulkoministeriön Taloustutkimuksella tuottamissa tutkimuksissa käy ilmi, että suomalaiset suhtautuvat enimmäkseen positiivisesti kehitysapuun ja vuonna 2011 lähes joka neljäs olisi ollut valmis lisäämään kehitysyhteistyön määrärahoja. Tutkimuksesta käy myös ilmi, että suomalaiset uskovat kehitysavun lisäävän turvallisuutta ja humanitääriä apu nauttii hyvin suurta legitimitettä. Pidemmän aikavälin tarkastelulla tutkimukset kuitenkin osoittavat, että suomalaisten usko kehitysapuun on kannatuksesta huolimatta hieman hiipunut. (Ulkoministeriö 2012.)

Helsingin Sanomat uutisoi joulukuussa 2012, että ulkoministeriö kykenee tarkastamaan vain murto-osan kehitysapuhankkeistaan, ja väärinkäytöksiä tulee näistäkin

tarkastuksista ilmi vuosittain 10 miljoonan euron edestä (HS 11.12.12). Kehitysministeri Heidi Hautala vastasi uutiseen itse jo seuraavana päivänä, todeten että väärinkäytöksiä on hyvin vähän ja epäselvyyksiin puututaan aina (HS 12.12.12). Tämä keskustelun aloitus nosti kehitysavun ja sen problematiikan jälleen julkisen keskustelun keskiöön. Helmikuussa 2013 eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Alexander Stubb moitti lehtihaastattelussa Suomen harjoittamaa kehitysapua vanhanaikaiseksi, ja toivoi kehityspolitiikkaan radikaaleja muutoksia (HS 3.2.13). Hautala vastasi samaansa kritiikkiin epäillen, että eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri ei ollut mahdollisesti perehtynyt kehitysyhteistyössä tekeillä oleviin uudistuksiin, mutta myönsi kannattavansa Stubbin esittämää yritysten kytkemistä mukaan kehitysyhteistyöhön (HS 4.2.13). Vaikka julkinen ilmapiiri suhtautuu Suomessa kehitysapuun edelleen selkeän myönteisesti, Internetin keskustelupalstoilla käyty kehitysapukeskustelu on pääosin kielteistä, suorastaan kehitysapuvastaista. Tutkimukseni johtoajatuksena ja tavoitteena onkin tuoda esiin ja tutkia sellaisia suomalaisten olemassa olevia käsityksiä kehitysavusta, joista ei puhuta julkisesti.

Sosiaalisessa mediassa kansalaiset ovat toimijoita, aktiivisesti sisältöjä tuottavia, julkiseen keskusteluun osallistuvia yksilöitä, ryhmiä tai yhteisöjä (Sirkkunen 2004, 11). Termillä sosiaalinen media viitataan useimmiten Internetissä oleviin sivustoihin ja sovelluksiin, jotka mahdollistavat mielipiteiden, kokemusten ja oivallusten jakamisen muiden käyttäjien kesken. Käyttäjät itse luovat siis sisällön ja ylläpitävät sitä ilmaiseksi. Sosiaalisen median sovelluksille on tyypillistä käyttäjien aktiivisuus ja sivustojen avoimuus. Kyse ei vain ole tekniikasta, vaan siitä mitä sovelluksissa tehdään. Sosiaalinen media rakentuu vuorovaikuttamisesta, jota tekniikka ja tekniikan avulla muodostettavat palvelut, verkostot ja yhteisöt tukevat. (Heinonen 2009, 6-7.)

Sosiaalinen media nähdään yhtä aikaa sekä uhkana että mahdollisuutena, ja sen käyttö on koettu niin vaikeaksi, että siihen tarkoitettuja käyttöoppaita on julkaistu jo useita (esim. Opetushallitus 2011, VTT 2011). Opetushallitus kuvaa tekemässään sosiaalisen median käyttöoppaassa, että sosiaalisen median käsitteistön oppiminen on kuin uuden kielen tai matematiikan opettelua. Kielitutkimuksen vuonna 2010 suosittama termi yhteisöllinen media ei juurtunut kielenkäyttöön, mutta kuvaa ilmiötä kuitenkin hyvin. (Opetushallitus 2011.) Myös Suomen valtion teknillinen tutkimuskeskus VTT julkaisi 2011 oman ohjeistuksensa sosiaalisen median käytöstä (VTT 2011).

Kaiken kaikkiaan sosiaalinen media on osa suomalaista nyky-yhteiskuntaa. Aki Mauri Huhtinen toteaa Puolustusministeriön vuonna 2011 toteuttamassa tutkimuksessa, että sosiaalisen median avulla vaikkapa vihapuhe leviää nopeasti aiheuttaen globaaliakin turvattomuutta (Huhtinen 2011, 146). Esimerkiksi helmikuussa 2013 kuopiolaiskoulu evakuoitiin nimettömän keskustelupalstalla esitetyn uhkauksen vuoksi (HS 13.2.13). Sosiaalisen median vaikutukset voidaan kokea myös informaatiouhkana, joka voi pahimmillaan vaikuttaa puolustusvoimien toimintakykyyn (Huhtinen 2011, 146-147). SAK:n päälakimies Timo Koskinen on puolestaan todennut, että myös palvelualan ammattiliiton jäsenten sosiaalisen median lausumien johdosta päättäneitä työsuhteita on puitu oikeudessa asti (HU 30.1.12). Riskit koskevat yhtä lailla yhteiskuntaa ja valtioita kuin esimerkiksi yksittäisiä palvelualan työntekijöitä.

Lilly Korpiola ja Hanna Nikkanen uskovat, että sosiaalisen median käyttö on takaportti mediajulkisuuteen, jonka kautta on mahdollista ohittaa valtavirtamedia ja sen portinvartijat (Korpiola & Nikkanen 2012, 102). Ei siis liene liioittelua todeta, että sosiaalinen media on nykyään osa todellisuutta, eikä ole yhdentekevää mitä sosiaalisessa mediassa kirjoitetaan. Näistä syistä tarkastelen tässä tutkimuksessa suomalaisten käymää kehitysapukeskustelua juuri sosiaalisessa mediassa. Keskityn kuitenkin yksinomaan muutamilla keskustelupalstoilla käytyyn keskusteluun, ja on syytä ottaa huomioon, että keskustelupalstat muodostavat vain osan laajasta sosiaalisen median kentästä.

Keskustelupalstat koostuvat viestiketjuista, joissa keskustellaan useimmiten yhden tietyn teeman ympärillä, jonka on määrittänyt yksittäinen keskustelija tai keskustelijaryhmä. Myös monet sanomalehdet, kuten esimerkiksi Helsingin sanomat, tarjoavat Internetsivustoillaan lukijoille mahdollisuuden kommentoida julkaistua uutista välittömästi keskustelupalstan avulla, jolloin uutinen on keskustelun herättäjä ja uutisointi ja keskustelu toimivat vuorovaikutteisesti. (Steinfeldt 2010.) Keskustelupalstat mahdollistavat kunkin keskustelijan anonyymiyden, mikä luo itse keskusteluun ja tutkimukseni koko aineistolle sen oman leimallisen luonteen.

Tutkin siis Internetin keskustelupalstoilla käytävää kehitysapukeskustelua. Tutkimukseni tutkimuskysymyksiin, jotka esittelen tuonnempana menetelmäluvussa, vastaan kolmelta suomenkieliseltä keskustelupalstasivustolta vuoden ajalta kerätyn

kehitysapua käsittelevän keskusteluaineiston avulla. Tutkin aineistoa määrällisen sisällön erittelyn sekä kvalitatiivisen tutkimuksen diskurssianalyysin menetelmin.

Johdannon jälkeen toisessa ja kolmannessa luvussa esittelen tutkimuksen teoreettisen viitekehyksen, jossa tarkastelen aluksi toiseuden ilmiötä, siihen liittyvää identiteetin muotoutumista, toiseuden liittymistä sukupuoleen, kansallista identiteettiä sekä neokolonialismia. Esimerkiksi Pentti Raittila (2004) yhdistää väitöskirjassaan etnisen toiseuden ilmiön myös suomalaiseen kansalliseen identiteettiin. Tämän jälkeen kolmannessa luvussa kertaan tutkijoiden käymää kehitysapukeskustelua Suomessa. Esittelen myös lyhyesti virtuaaliyhteisöjen roolin sekä kansalaisuuden ja demokratian näkökulmat uudessa tietoverkkoyhteiskunnassa. Kolmannen luvun lopuksi luon katsauksen työtäni sivuavaan aiempaan kansainväliseen sekä kotimaiseen tutkimukseen. Neljännen luvun alussa esittelen varsinaiset tutkimuskysymykseni, kerron tutkimuksen aineistosta sekä käyttämästäni määrällisestä ja laadullisesta menetelmästä. Viidennessä luvussa käyn läpi tutkimuksen tulokset, joissa esittelen ensin aineistosta löytyneitä myönteisen sekä kielteisen kehitysapukeskustelun eri kategorioita. Tämän jälkeen tarkastelen keskustelussa määrittynyttä varsinaista kehitysapua ja sen legitimizeettiä, sekä keitä ovat tutkimuksessa muodostuvat ”Me” ja ”Muut”, jolloin Raittilan tavoin pohdin keskusteluissa ilmenevää toiseutta. Lisäksi tuon esiin aineiston ilmiöiden esimerkkitapauksena tutkimuksesta paljastuneen kaivodiskurssin merkityksineen. Kuudennessa eli viimeisessä luvussa syvennän tulosten tulkintaa, pohdin tulosten merkitystä, itse tutkimuksen tekoa sekä mahdollista jatkotutkimusta.

2 TOISEUS ILMIÖNÄ

Toiseus on itselle tai toiselle tuotettu identiteetti, jonka perusaineiksina on yhteenkuulumattomuus ja vieraus. Toiseus perustuu ennakkoluuloon, mutta on ennakkoluuloa syvempää, varmaa ja kokemukseen perustuvaa ”tietoa”. Toiseus on käsite, joka saattaa jopa samanaikaisesti kattaa sekä yksilön toiselle että itselleen tulkitsemat identiteettikonstruktiot. Useimmiten toiseudeksi kuitenkin koetaan itsen vastakohta. Yhteisön identiteetistä käytetään usein termiä kollektiivinen identiteetti, joka on yhteisössä jaettu itsensä tunnistamisen tapa. Joidenkin henkilöiden yhteenliittymisestä seuraa loogisesti, että on myös henkilöitä jotka eivät kuulu heidän kanssaan yhteen. (Lamminmäki-Kärkkäinen 2002.)

2.1 ”Me” ja ”Muut” identiteetin rakennuspalikoina

Sosiologi Stuart Hall perustelee yksilön identiteetin muodostuvan yksilön ja yhteiskunnan vuorovaikutuksesta, jossa yksilö muodostaa identiteettinsä toiseen, eli siihen mitä ei itse ole. Binaariset vastakohtaparit ovat kuitenkin Hallin mukaan tärkeitä, koska ne vangitsevat moninaisuuden joko-tai -ääripäihinsä. Binaarisia vastakohtia kuitenkin kuormittaa pelkistämisen ja yliyksinkertaistamisen taakka. (Hall 1999, 22 & 153-154.) Viimeaikaisessa kirjallisuudessa on korostettu yksilöiden identiteettien konstruoituneisuutta niiden itsestäänselvyden tai luonnollisuuden sijaan (Saukkonen 1998, 218).

Amartya Sen uskoo maailman nähdyn yhä useammin, vaikkakin epäsuorasti, uskontojen tai sivilisaatioiden liittona. Tällöin tavat, joilla ihmiset muutoin ymmärtävät itsensä, voivat jäädä huomiotta. Sivilisaation tai uskonnon pohjalta tapahtuva maailman väestön erottelu tuottaa Senin perusteella eristyneen näkemyksen ihmisen identiteetistä. (Sen 2006, 10.) Identiteetin tunne voi olla voiman ja itseluottamuksen, eikä vain ylpeyden ja ilon lähde. Identiteettiä ei tule nähdä kuitenkaan negatiivisena, ja sotaisan identiteetin voima voidaan haastaa kilpailevien identiteettien avulla. Kilpailevista identiteeteistä Sen antaa esimerkkinä kigalilaisen hututyöläisen, joka on kuitenkin myös ruandalainen, afrikkalainen ja ihminen. (Mts, 23-26.) Tämän tutkimuksen nettikeskustelija voi siis yhtä hyvin olla Suomen kansalainen, helsinkiläinen, 1970-luvulla syntynyt, ihminen, mies ja koiranomistaja.

Hannu Nieminen ja Mervi Pantti (2009) kuvaavat stereotyypit ihmisiä ja ihmisryhmiä luokittelevina, ilman että tyypittelyt tekevät eroa yksilöiden välille. Tyypittely ja yleistäminen kuuluvat kielelliseen kommunikaatioon, ja tyypittelyllä on keskeinen rooli identiteettien rakentamisessa: tyypittelyn tarkoituksena on luoda varmuutta, järjestystä ja ennustettavuutta maailmankuvaan ja helpottaa uusiin tilanteisiin sopeutumista. Stereotyypit erottuvat sosiaalisista tyypeistä siinä, että sosiaaliset tyypit ovat neutraaleja ja joustavia luonnehdintoja, kun taas stereotyyppioissa yksinkertaistaminen muuttuu ehdottomaksi ja mukaan tulee negatiivisia sekä perusteettomasti pelkistäviä jatkopäätelmiä tyyppin luonteesta. Useasti tyypittelyn ja stereotyyppittelyn ero liittyy siihen, ketkä sisällytetään yhteiskuntaan ja ketkä suljetaan sieltä pois. Stereotyypit näkyvät yksilöiden mielipiteissä ja tavoissa hahmottaa maailmaa, mutta pohjimmiltaan ne ovat vahvasti sosiaalisia eli yleiseen käsitykseen perustuvia. Usein kulttuurin hallitsevat ryhmät määräävät, mitkä stereotyypit ovat osa yleistä merkitystodellisuutta. (Nieminen & Pantti 2009, 121-123.) Stereotyyppittely on olennainen osa toiseuden rakentumista.

Psykologian näkökulmasta sosiaalisella identiteetillä tarkoitetaan ihmisen minäkäsityksen niitä osia, jotka viittaavat sosiaalisiin ryhmäjäsenyyksiin. Sosiaalisen identiteetin teoriassa on kolme keskeistä prosessia: kategorisoiminen, identiteetti ja vertaileminen. Samaistuessamme johonkin ryhmään arvotamme omaa ryhmää ja identiteettiä vertaamalla sitä toisiin ryhmiin. Identiteetillä on aina menneisyys ja tulevaisuus, eivätkä verkossakaan syntyvät minä-konstruktioit synny tyhjästä. Verkossa identiteettien rakentumisen on Janne Matikaisen mukaan tutkittu liittyvän keskeisesti rodullisiin ja sukupuolisiin kategorioihin, mikä on odottamatonta, sillä verkon on sanottu olevan nimenomaisesti vapaa yksilön identiteetin fysiologisista ominaisuuksista. Sosiaaliset ilmiöt, toiminta ja minuuden rakentuminen ovat verkossa kielellisiä. Tietoverkoissa toiminta asettuu sananmukaisesti monitorille, itsen ja muiden tarkkailtavaksi. Verkossa identiteetin rakennus on siis painokkaammin tietoista, mutta myös tilannesidonnaista kuten kasvokkaisissa tilanteissa. (Matikainen 2006, 112-118.)

Historia ja oma tausta eivät ole ainoa tapa nähdä itsensä ja ryhmät joihin tuntee kuuluvansa, sillä ihminen kuuluu samanaikaisesti lukuisiin eri kategorioihin. Jäsenyys jossakin ryhmässä, kuten vaikkapa tässä tutkimuksessa Internetin keskustelupalstalla, voi tilanteesta riippuen muodostua hyvin tärkeäksi. Kun nämä jäsenyydet kilpailevat toistensa kanssa huomiosta ja asemasta tärkeysjärjestyksessä, henkilön on päätettävä,

kuinka tärkeänä eri identiteettejään pitää suhteessa toisiinsa. Yksilön on tehtävä valintoja sen suhteen, kuinka tärkeinä kussakin tilanteessa pitää erilaisia lojaliteetteja ja prioriteetteja. Samaistuminen toisiin voi olla monin eri tavoin tärkeää yhteiskunnalliselle elämälle. (Sen 2006, 42-43.)

Sen esittää demokratian olevan nähdyn usein perustaltaan länsimaisena, ei-läntiselle maailmalle vieraana ideana ja toiseuden ylläpitäjänä länsimaiden ja muun maailman välillä. Tämä ajatus on pohjana myös monessa keskustelupalstan keskustelussa, jossa kommentoijat nimeävät eritoten diktatuurit ja heimoyhteisöt toisiksi ja vieraiksi yhteiskuntamuodoiksi. Sen sanoo myös kuulleen epäilyksen, voisivatko länsimaat pakottaa muita maita demokratiaan. Kysymys sisältää tällöin epäsuoran oletuksen, että demokratia kuuluu lännelle ja se on onnistunut vain länsimaissa. Sen mainitsee, että myös Lähi-idän ja muslimien historiassa on todisteita julkisesta keskustelusta, mutta demokratian historia on tästä huolimatta länsimaiselle identiteetille yksi sen kulmakivistä. (Sen 2006, 75-79.)

Sukupuoli ja toiseus

Keskustelupalstojen teksteissä ilmenevä toiseus liittyy myös sukupuoleen. Simone de Beauvoirin mukaan konkreettinen valta on historiassa kuulunut aina miehille, ja jopa lait on laadittu yksinomaan miehen etuja ajatellen, jolloin nainen on joutunut toisen asemaan ja mies on yleinen normaali. Nainen nähdään siis ennen kaikkea objektina subjektin silmissä. Vaikka nainen ei aina edustaisikaan toista, hänet voidaan aina määrittellä toiseksi ja naisen epämääräisyys juontaa itse toisen käsitteen epäselvyydestä. Beauvoir kuvaa toisen äärettömyyden portiksi ja subjektin rajallisuuden mitaksi. Naiset rinnastetaan usein luonnon passiivisiin elementteihin kuten maahan tai mereen, mikä viittaa ajatukseen siitä, että naisen hedelmällisyys on vain passiivinen hyve. (Beauvoir 1949, 110-115.) Nainen on myös eritoten sellainen toinen, jonka kautta mies etsii itseään (mts, 40).

Suvi Ronkainen erittelee termin nainen sosiaalisesti kategoriaksi ja naiseuden kulttuuriseksi määreeksi, joka on eräänlainen ideaali. Naisellisuus on puolestaan performanssi, joka on jotain sellaista toimintaa joka esittää naista tai naiseutta. (Ronkainen 2001, 63.) Kulttuurisesti naisruumiin omaavia saatetaan katsoa naisiksi vain yksityisessä tilassa, julkisessa tilassa naisruumiuden esiintuominen mielletään yleensä rasitteeksi. Naiseuden inho herättää kysymyksiä siitä, mikä on naiseuden ja naisruumiin

paikka kulttuurissa. (Ronkainen 2001, 77.) Tämä näkyy esimerkiksi keskustelupalstoilla keskustelijoiden käsityksissä sukupuolen vaikutuksista kehitysministerin rooliin. Sara Ahmed puolestaan kuvaa naisen ruumiiseen kohdistuvaa toiseutta eritoten diskurssista tyttöjen muutoksesta naiseksi, naisistumisesta tai tulosta naiseksi. Ahmed perustelee, että poikien kasvusta mieheksi ei keskustella samaan tapaan. Nimenomaisesti naisen ruumis tekee siis työstä toiseuden edustajan. (Ahmed 1998, 75-78.) Aiemmin esittelemäni Niemisen ja Pantin kuvaama stereotyyppittely soveltuu myös sukupuolten sekä sukupuoliroolien kuvaukseen.

Maria Suutala väittää naiseuden määrittävän osana luontosuhdetta, sillä naisen ja eläimen historia kulkevat käsi kädessä. Suutala kuvaileekin naista yhä pidettävän jossain määrin eläimellisenä tai jopa eläimenä. Länsimainen ajattelu on dualistista eli vastakohtien varaan rakentuvaa, jossa korostuu ihmisen ja eläimen tai ihmisen ja luonnon välinen ero. Vastakkain asettuvat usein pahana pidetty eläimellisyys sekä hyvänä pidetty ihmisyyttä. Tämä teema toistuukin tutkimukseni analyysiluvussa, jossa perehdytään keskustelupalstojen keskustelijoiden kuvauksiin kehitysavun vastaanottajista eläimellisenä osapuolena. Länsimaisen ihmisen identiteetin muodostumiseen kuuluu pohdinta siitä, missä eläimen ja ihmisen raja kulkee. Tässä ajattelussa Suutala nimeää ihmiseksi lähinnä miehen. Järkeä pidetään ihmisen paremmuuden ja luonnonherruuden merkinä. Vastakkain ovat myös eläimellinen villiyys ja ihmisen luoma sivistys. Sivistystä on puolestaan pidetty voittona eläimellisyydestä. Luonnonherruuden idea on peräisin pääosin Vanhan testamentin luomiskertomuksesta, mutta myös antiikin ihmiskuvalla on ollut merkityksensä. Luonnonherruus on ennen kaikkea miehen herruutta luontoon, naiseen ja lapseen nähden. (Suutala 1996, 1-4.)

Kansallinen identiteetti

Pauli Kettunen kokee monikon ensimmäisen persoonan ”Me” viittaavan useimmiten kansalliseen kokonaisuuteen. Me yhdistää menneen ja nykyisen ja luo sopusointua menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välille. (Kettunen 2008, 11.) Pasi Saukkonen puolestaan kuvaa kansallisen identiteetin nousseen keskustelun kohteeksi globalisoituvan talouden myötä vasta 1980-luvulla, joskin termiä käytettiin satunnaisesti jo 1960-luvulla. Kansallisella identiteetillä voidaan tarkoittaa yksilön sitoutumista kansalliseen ryhmäänsä tai kansallisuutensa symboleihin. Kansallisella identiteetillä

voidaan myös viitata yhteen kollektiivisen identiteetin tai ryhmäidentiteetin erityistapaukseen. Saukkonen perustelee eritoten kollektiivisen identiteetin korostavan kansallisen kokonaisuuden erityisluonnetta muihin ryhmiin verrattuna, jolloin keskeinen erityisyyden piirre on kansallisen yhteisön suhde valtioon. (Saukkonen 1998, 212-215.) Tässä tutkimuksessa kansallisen identiteetin tarkastelu painottuu edellä mainittuihin kahteen jälkimmäiseen muotoon.

Yksilön identiteetin tavoin kansallistakin identiteettiä konstruoidaan jatkuvasti, ja konstruoinnissa keskeiseen asemaan ovat nousseet varsinkin identiteettiä tuottavat tekstit, koodit, symbolit ja representaatiot. (Saukkonen 1998, 218.) Stuart Hall kuvaa kansallisen kulttuurin diskurssina, jossa rakennetaan suuntaavia ja järjestäviä merkityksiä yksilöstä itsestään. Kansalliset kulttuurit rakentavat identiteettejä tuottamalla merkityksiä, joihin yksilö voi identifioitua. (Hall 1999, 47.) Kansallista identiteettiä voidaan tarkastella myös aika- ja tilaulottuvuuden kautta. Aikaulottuvuudella voidaan tarkastella niitä kriteereitä, joilla tietty kansa pysyy ”samana” vaikka kaikki sen jäsenet vaihtuvat. Aikaulottuvuuteen liittyy historiaperspektiivin lisäksi voimakas tulevaisuusperspektiivi. Tilaulottuvuudella voidaan puolestaan käsitellä niitä, jotka mahdollistavat käsityksen kansallisesta yhtenäisyydestä. (Saukkonen 1998, 218.)

Saukkonen muistuttaa, että kansallinen identiteetti on mahdollista määritellä tavalla, joka mahdollistaa poikkeavuuden suvaitsemisen ja erojen kokemisen suhteellisina (Saukkonen 1998, 220). Juha Sihvola esittää kansallisvaltion roolin ihmisten identiteettiä muotoilevana tekijänä muuttuneen monella tavalla globalisaation myötä. Isänmaan rinnalle ovat nousemassa uskonnolliset, elämäntavalliset, maakunnalliset ja jopa sukupuoliset ryhmät. Myöhäismodernissa maailmassa yhteisöllisestä identiteetistä on tulossa yhä enemmän valinnan kohde. (Sihvola 2000, 213.)

2.2 Uskonto ja ihonväri toiseuden perustana

Kehitysavulla ei ole mitään tekemistä uskonnon tai ihonvärin kanssa, mutta tutkimukseni aihepiirissä kehitysapu yhdistetään pääosin islamiin tai alkuperäisuskontoihin, tummaihoisiin ja Afrikan maanosaan. Sosiaalipsykologi Frantz Fanon kirjoittaa ihonvärin tuomasta toiseudesta, ulkonäön asettamista ennako-odotuksista sekä siitä, kuinka tummaihoisen ruumis muodostuu tämän elämää

rajoittavaksi tekijäksi. Fanonin teokset ovat pääosin 1950-luvulta, mutta Fanonin ajatukset ovat yhä ajankohtaisia. Fanon tosin uskoo, että niin kauan kuin esimerkiksi tummaihoisen afrikkalainen asuu mielletyllä kotiseudullaan, tällä ei ole ihonväriin liittyvää kokemusta toiseudesta ja toiseksi tulemisesta. (Fanon 1952.) Epäilemättä kukin edelleen kokee tutussa kotikaupungissaan vähemmän toiseutta kuin vieraalla maalla, mutta täydellinen toiseuden kokemattomuus lienee nykyajan globalisaation ja median kehityksen myötä jo miltei mahdotonta.

Mustaihoinen mies ei ole kuitenkaan vain musta, vaan hän on aina musta suhteessa valkoiseen mieheen. Fanon kutsuu tätä jopa ruumiilliseksi kiroukseksi. Mustaihoinen edustaa ruumiillaan rotuaan ja esi-isiä, eikä ole koskaan neutraali. Fanon käyttää termiä ”mustuus” (blackness), joka hänen mukaansa sisältää etnisiä olettamuksia, kuten historiassa joidenkin heimojen harjoittaman kannibalismien ja taantumuksellisuuden, sekä yhtäläillä rodullisen stigman ja orjakaupan. Mustaihoinen ihminen ei ole ihminen ihmisten joukossa samoin kuin valkoihoinen. Fanon kuvailee mustuutta rumaksi, pahaksi, eläimelliseksi, noidutuksi, tyhmäksi ja ennen kaikkea joksikin toiseksi. (Fanon 1952, 89-93.) Näitä ajatuksia löytyy myös tutkimukseni analyysiluvun aineistokeskusteluista, joissa kehitysmaalaiset kuvaillaan esimerkiksi holtittoman nälkäisiksi ja nopeasti lisääntyviksi afrikkalaisiksi, jotka ovat näin ollen itse aiheuttaneet ongelmansa ja muun muassa nälänhätänsä. Fanon kuvailee mustuuden tulevan nähdyn myös osana luontoa. Mustaihoisten ihmisten ruumis ei ole sielun vastakohta, vaan sielu ja ruumis ovat lomittuneet. Mustuuteen liittyvät oletukset taantumuksellisuudesta ja naiiviudesta, mutta myös vapaudesta ja luonnon kanssa harmoniassa elämisestä. Valkoihoisen ihminen kuvataan orjuuttavan maailmaa tarkoitustensa mukaisesti, kun taas mustaihoinen elää maailman kanssa yhdessä. (Mts, 105-106.)

Fanon esittää mustuuden estävän mustaihoista ihmistä osallistumasta yhteiskuntaan samalla tavoin kuin valkoihoiden ihmisen on mahdollista osallistua. Mustuus viestii muille siitä, että valkoihoidet ovat riistäneet tummaihoisia, mutta se viestii myös siitä, että valkoihoidet ovat pelastaneet tummaihoiset riistolta. Pelastamisen teema on läsnä myös kehitysapukeskustelussa. Fanonin mukaan valkoihoiden ja tummaihoisten välissä on aina valkoihoiden maailma, jota on mahdotonta sivuuttaa. (Mts, 94-101.)

Hall kärjittää läntisen maailman kohdanneen tummaihoisia ihmisiä pääosin kolmessa tärkeässä historian vaiheessa. Ensimmäinen vaihe oli 1500-luvulla eurooppalaisten kauppiaiden solmiessa kauppayhteyksiä, toinen Afrikan eurooppalainen kolonisaatio ja kolmas vaihe liittyi toisen maailmansodan jälkeisiin muuttoliikkeisiin. Nämä kolme kohtaamista ovat muotoilleet ajatuksia ”rodusta” ja rodullista eroa koskevista kuvista länsimaissa, ja ajatukset vaikuttavat edelleen ihmisten arkielämässä. (Hall 1999, 160-161.) Myös Fanon tavoittelee näitä vaiheita puhuessaan tummaihoisen ihmisen ruumiin kirouksesta ja menneisyyden taakasta. On kuitenkin syytä muistaa, että Fanon tarkastelee toiseutta oman taustansa ja aikakautensa valossa eritoten mainitsemaansa mustuuteen liittyvänä ilmiönä, mutta toiseudella itsellään ei ole mitään tekemistä juuri tumman ihonvärin kanssa. Valkoihoinen voi kokea toiseutta siinä missä tummaihoisenkin, ja toiseus voi ihonvärin lisäksi liittyä yhtä lailla sukupuoleen, ruumiilliseen vammaan tai vaikkapa tulotasoon. Keskustelupalstoilla käydyissä kehitysapukeskusteluissa toiseutta rakennetaan kuitenkin ennen kaikkea ihonvärin ja kulttuurierojen kautta.

Pentti Raittila uskoo toisin kuin Fanon, että rodullistaminen ei aina merkitse toisen esittämistä alempiarvoisena tai muuten negatiivisessa valossa. Tämän päivän mainonta, nuorisokulttuuri ja urheilu nostavat esiin tähtiä, joissa ihonväriin ja muihin fyysisiin eroihin perustuva toiseus onkin kauneuden ja positiivisen kiinnostavuuden merkki. Kiehtovuuteenkin liittyvät piirteet esitetään usein niin, että samalla uusinnetaan ihmisryhmien jakoa Meihin ja Muihin. Näennäisestä positiivisuudesta huolimatta tämänkin erottelun tuomat tulkinnat voivat uusintaa ”rotujen” erottelua. (Raittila 2004, 31.)

Sen väittää suurimman osan maailman konflikteista tulevan oikeutetuksi Fanonin ajatusten tavoin toiseuteen perustuvan, ainutlaatuisen ja valitsemattoman identiteettikäsitteiden perusteella. Viha muodostuu identiteettivoimaksi, joka saattaa tukahduttaa yksilön kokeman sympatian, ja tiettyjen ihmisryhmien syrjintä jatkuu ennalta annettujen uskomusten hyväksynnän ansiosta. Tässä asiassa Fanon ja Sen ovat yhtä mieltä, vaikka heidän ajatustensa välissä onkin aikaa kulunut 60 vuotta. Vaikka uskonnolliset kategoriat ovat olleet näkyvillä viime aikoina, niiden ei voida olettaa hävittävän muita piirteitä, eikä niitä voida pitää ainoana merkityksellisenä ihmisten luokittelun järjestelmänä. Senin perusteella ensisijaisen luokittelun valtaa käytetään huomaamatta sijoittamalla ihmiset ahtaisiin lokeroihin, kuten vaikkapa ”islamilaiseen

maailmaan” kuuluvaksi. Muut erottelut ovat kaikki alisteisia, tässä katsantokannassa, tärkeimmälle tavalle hahmottaa ihmisten välisiä eroja. (Sen 2006, 15-33.)

Sen tarttuu muslimi-identiteettiin, joka ei ole Senin mukaan niin kaikenkattava, että se määrittäisi täysin yksilön uskomukset. Yksittäinen muslimi on Senin kuvauksen perusteella vapaa määrittämään mitä muita arvoja tai prioriteetteja valitsee siinä missä kristittykin ilman, että usko islamiin pohjimmiltaan kyseenalaistuu. Senin ajatuksen perustelun ydin on se, että ihmisen uskonnollisen identiteetin piiri ei jyrää alleen muita ajattelun ja yhteyksien alueita. (Sen 2006, 90-94.) Sen kuvaa uskontoihin liittyvän toiseuden yhdeksi tämän päivän maailman suurimmista ongelmista.

Tampereen yliopiston vuonna 2008 julkaisemassa tutkimuksessa Mari Maasilta, Juho Rahkonen ja Pentti Raittila tutkivat islamista syntyvää kuvaa suomalaisessa mediassa. Tutkimus perustuu ajatukselle, että käsitys islamista muuttui Yhdysvalloissa syyskuussa 2001 tapahtuneiden terroritekojen jälkeen radikaalisti Suomessakin. Median välittämä kuva islamista näyttäytyy tässä tutkimuksessa melko yksipuolisena, väkivaltaisena ja suoranaisten negatiivisena. Tutkijat saivat tutkimuksen välijulkaisusta palautetun, joka oli tutkijoiden mukaan pääosin suoranaisten islamofobista. Tästä tutkijat päättelivät islamin negatiivisen kuvan myös vaikuttaneen suomalaisiin ja herättäneen suuria tunteita. Tutkimuksessa todettiin suomalaisten olevan huolissaan varsinkin oman kulttuurinsa säilyvyydestä ja jatkuvuudesta, mistä voisi päätellä, että islam koetaan tietynlaisena uhkana, toiseutena, omalle kulttuurille. (Maasilta, Rahkonen & Raittila 2008, 62-63.) Jos palaan aiemmin mainitsemini kansallisen identiteetin ulottuvuuksiin, on kyseinen huoli kulttuurin tulevaisuudesta hyvä esimerkki kansallisen identiteetin aikaulottuvuudesta.

Islam ei ole kuitenkaan ainut koettu uhka eurooppalaiselle kulttuurille. Kehitysmaatutkimuksen dosentti Kimmo Kiljunen kuvasi jo kymmenen vuotta ennen syyskuun 2001 tapahtumia ja lähes 20 vuotta ennen edellä mainittua Tampereen yliopiston tutkimusta, kuinka pohjoisen pallonpuoliskon asukkaat ovat huolissaan siitä, että valtaosa lapsista syntyy kehitysmaissa. Niin eurooppalaiset kuin suomalaisetkin ovat huolissaan maailman väestötasapainon muutoksesta, jossa eurooppalaisten ja eritoten suomalaisten kohtaloksi on tullut tulevaisuudessa supistua hyvin pieneksi vähemmistöksi. Usean Euroopan maiden luonnollisen väestönkasvun pysähtyminen on aiheuttanut huolestuneita reaktioita, kuten esimerkiksi pyrkimyksiä perhepolitiikan

uudistamiseen Euroopan sisällä. (Kiljunen 1991, 31.) Väestönkasvun problematiikka nousee voimakkaasti esiin myös keskustelupalstoilla.

Neokolonialismi

Kwame Nkrumah otti ensimmäisenä 1960-luvulla käyttöön sanan *neo-colonialism*, joka voidaan kääntää joko neo- tai uskolonialismiksi. Nkrumah tarkoittaa termillään modernia tilannetta, jossa länsimaat ja entiset siirtomaavallat pystyvät yhä erilaisten mekanismien avulla käyttämään hyväkseen ja riistämään kehitysmaita. Neokolonialismi on huomattavasti hienovaraisempaa kuin varsinainen menneisyyden kolonialismi, mutta sen piirteet ovat hyvin samankaltaiset. Länsimaat Nkrumahin mukaan pystyvät hallitsemaan kehitysmaita edelleen talouden, politiikan, uskonnon, ideologioiden sekä kulttuurin saralla. Modernit käsitykset ”vapauden” tavoittelusta ovat Nkrumahin käsityksen mukaan neokolonialismia puhtaimmillaan. (Nkrumah 1965, 239-251.) Neokolonialismi ei kuitenkaan sisällä pelkkiä rakenteita, vaan se on myös aate siitä, että toisen ihmisryhmän hyvinvointia on mahdollista kustantaa toisen kustannuksella. Neokolonialismissa hyväksytään se, että maapallon varallisuus ja hyvinvointi eivät jakaudu tasan. (Mts, 255-259.) Nykyään neokolonialismi yhdistetään usein esimerkiksi länsimaiden ja kehitysmaiden väliseen asekauppaan (esim. Zabcí 2007, Sen 2006).

John Fiske esittää ”toiseksi tekemisen” strategian, johon liittyy diskursiivista ja materiaalista valtaa, jota toiseksi tekevällä sosiaalisella järjestyksellä on siihen nähden, josta se on tehnyt itselleen toisen. Fiskeen mukaan toiseksi tekeminen toteutetaan kahdella tavalla; ensinnäkin tekevä käyttää hyväkseen toiseen liittyviä merkityksiä, jotka kantavat mukanaan toiseksi tekevän ylivoimaisuuden merkitystä. Lisäksi tekevä esittää eksotisoimalla toisen maailman maastona, jossa tekevä voi harjoittaa vapaasti vallankäyttöään. (Fiske 1993, 135-149.) Tämä vastaa toisin sanoen Nkrumahin neokolonialismia.

Puoli vuosisataa Nkrumahin kirjoitusten jälkeen Sihvola katsoo globalisaation pääosin kasvattaneen teollisuus- ja kehitysmaiden välistä kuilua. Reaaliaikainen informaatioteknologia on mahdollistanut nopeat reaktiot pääoman siirtoihin ja poliittisten levottomuuksien oireiden havainnointiin. Pääomaliikkeiden vapautumisen, nopeutumisen ja maailmanlaajuistumisen seurauksista vallitsee runsaasti epätietoisuutta ja erimielisyyttä. Varmaa on, että globalisaatio on kasvattanut tulo- ja varallisuuseroja

sekä maailmanlaajuisesti että paikallisesti. (Sihvola 2000, 212.) Ilmiötä voisi kutsua neokolonialistiseksi.

3 SUOMALAINEN KEHITYSAPUKESKUSTELU SEKÄ TIETO- VERKKOYHTEISKUNTA

Kehitysyhteistyön julkilausuttuna lähtökohtana on ollut kansainvälisen yhteisvastuun tunnustaminen siten, että sosiaalista oikeudenmukaisuutta harjoitettaisiin yleismaailmallisesti. Kun Suomi 1960-luvun puolivälissä aloitti kehitysapunsa, tavoitteena oli Suomen ulkopoliittisen kuvan luominen, YK-politiikan aktivointi ja pohjoismaisen yhteistyön edistäminen. Myöhemmin kehitysavun kasvattamisen ehkä painavimpana virallisena perusteena on ollut ulkopoliittisen uskottavuuden vaaliminen, eikä kehitysmaiden avuntarve. (Kiljunen 1991, 191.)

Juhani Koponen uskoo, että kehitysavun antamisen velvoite on sisäistetty Suomessa osaksi suomalaisuuden itseymmärrystä ja identiteettiä. Hän kuvaa kehitysapukeskustelun liikkuvan kahdessa rinnakkaistodellisuudessa, joista ensimmäisessä hyödynnetään moraalisia perusteita ja toisessa keskustelua käydään konkreettisista tuloksista. (Koponen 2011, 5-15.) Nämä kaksi elementtiä löytyvät tuonnempana myös tutkimukseni analyysiluvusta.

Vaikka julkinen mielipide yleisesti hyväksyy kehitysmaiden taloudellisen auttamisen, kysymyksiä ja keskustelua herättää kehitysavun lopullinen määränpää. Apuvarat kuitenkin muuttavat siirrettäessä moneen kertaan muotoaan: niillä palkataan väkeä, liikutellaan ihmisiä, ostetaan tavaraa ja tilataan urakoita. Koponen jakaa kehitysapukeskustelua käyvät keskustelijat neljään ryhmään: tietäjiin ja epäilijöihin, sekä kannattajiin ja vastustajiin. Kehitysapua kannattavat tietäjät kannattavat avun nostoa puolta suuremmaksi, jolloin talouskehityksen mekanismeilla olisi mahdollisuus hoitaa ongelmat itsestään. Apukriittiset tietäjät ovat puolestaan huolissaan avun passivoivasta ja riippuvuutta luovasta vaikutuksesta. Epäilijät kritisoivat kumpaakin näkemystä, ja kokevat että köyhyys on kuin suuri monimutkainen solmu, jota pitäisi purkaa pala kerrallaan (Koponen 2011, 15-17.)

Tutkimukseni keskustelupalstojen keskusteluissa on edustettuna jokainen Koposen mainitsemasta neljästä ryhmästä, joskin epäilijät ja vastustajat ovat huomattavassa

enemmistöissä. Kehitysapukeskustelun suurimpia kysymyksiä ovat tulosten kestävyys, avun kustannustehokkuus sekä vaikutusten arviointi (mts, 21-24), ja näiden kysymysten piirissä askartelevat myös keskustelupalstojen kirjoitukset. Kehitysyhteistyöllä on suuri tavoite: se pyrkii aikaansaamaan kestäväää muutosta parempaan. Kehitysyhteistyö on kuitenkin erityisen hallintokeskeistä ja moniäänistä, ja myös rahoittajat haluavat jättää itsestään jäljen; muutoksen todentamisen lisäksi on tärkeää, että pystytään näyttämään kenen apu tämän muutoksen sai aikaan. (Hautaniemi 2011, 31.)

Sihvola pohtii vuonna 2006 julkaistussa artikkelissaan Suomen ulkopoliittikan etiikkaa, ja toteaa, että ulkopoliitikassa on otettava huomioon aina vallitsevat olosuhteet, varovaisuusnäkökohdat ja toiminnan tarkoittamattomat seuraukset. Kansallisella näkökulmallakin on merkitystä, mutta sen asettaminen etusijalle ei kaikissa tilanteissa ole moraalisesti sallittua. Kuitenkin yleisen käsityksen mukaan ulkopoliitikassa tulee pyrkiä tekemään päätöksiä, jotka toteuttavat kansallista etua. Sihvolan mukaan on yksinkertaista ilmoittaa tukevansa vaikkapa kehitysapua, mutta poliittisten vaatimuksien esittäminen esimerkiksi maailmantalouden rahavirtojen rakenteellisten epäoikeudenmukaisuuksien korjaamiseksi on huomattavasti vaikeampaa. Sihvola toteaa, että jos ihmisoikeuksia ja globaalia oikeudenmukaisuutta halutaan todella ajaa, on myönnettävä, että valintoja ei aina voida perustella kansallisen edun nimissä. Toistaiseksi Suomi on Sihvolan mukaan noudattanut ulkopoliitikassaan perinteistä oman edun linjaa. (Sihvola 2006, 5-14.)

Yhteiskuntapolitiikan dosentti Teppo Eskelinen erittelee kehityksen ongelmallisuutta käsitteenä ja ilmiönä. Kehittyneestä yhteiskunnasta tulee sanana mieleen vauraus, köyhyyden vähäisyys, vanheneva väestö, teknologiset ratkaisut, koulutus, korkea elinikä, naisten oikeudet ja toimiva demokratia. Kehitysmää edustaa puolestaan näiden kaikkien vastakohtia, ja kehitysmää sisältää käsitteenä jo itsessään vastakkainasettelun kehittyneen ja kehittymättömän välillä. Eskelisen mukaan kehitys tarkoittaa kuitenkin kahta asiaa: poliittista ohjelmaa sekä kielikuvaa, joka kätkee poliittisen ohjelman ongelmat. Kehityksen käsite myös vihjaa, että kaikki maat kehittyvät samanlaisten vaiheiden kautta, ja siksi toiset maat, luonnollisesti rikkaat, ovat edellä. Muiden maiden tehtäväksi jää seurata näiden kehityspolkua. (Eskelinen 2012, 11-16.) Eskelinen ei kyseenalaista avuntarvetta, mutta korostaa, että koko kehityskeskustelu olisi otettava kriittiseen tarkasteluun. Sihvolan tavoin myös Eskelinen alleviivaa kehitysapua koskevaa eettistä näkökulmaa.

Syyskuun 2001 terrori-iskut muuttivat suomalaisten islam-käsitysten lisäksi kehityskeskustelua pysyvästi, ja kehitys, pelko ja turvallisuus ovat limittyneet entisestään. Lalli Metsola näkee Suomen hyväksyneen tämän muutoksen viime vuosien aikana, sillä trendi on nähtävissä myös ulkoministeriön tilaamassa mielipidetutkimuksessa. Tämä on ilmennyt sitoutumisena laajaan turvallisuuskäsitykseen, inhimillisen kehityksen ja ihmisoikeuksien korostamisena kehitys- ja turvallisuuspolitiikassa sekä aktiivisuutena sotilaallisessa ja siviilikriisinhallinnassa. (Metsola 2011, 123-124.) Turvallisuuskäsityksen laajeneminen ja inhimillisen turvallisuuden käsite kytkeytyvät suvereniteetin ehdollistumiseen. Inhimillinen turvallisuus tuli käsitteenä mukaan keskusteluun noin 15 vuotta sitten, minkä jälkeen siitä on tullut osa kehityspoliittista sanastoa. Inhimillisen turvallisuuden osiksi ovat muotoutuneet sellaiset asiat kuten terveys, ympäristöolot, ruokaturva tai poliittiset oikeudet. Metsola kuvaa turvallisuuskäsitteen laajenemisen ongelmalliseksi, sillä turvallisuuden nimissä madaltuu usein kynnys ulkoisiin väliintuloihin ja valtiollinen koskemattomuus ehdollistetaan yksilön oikeuksien vuoksi. (Mts, 126-130.)

3.1 Kansalaisuus ja identiteetti tietoverkkoyhteiskunnassa keskustelupalsta-aineistovalinnan perusteena

Länsimaissa 1900-luvulla vakiintunut moderni kansalaisuus tarkoittaa kaikkien kansalliseen yhteisöön kuuluvien muodollista asemaa. Se takaa yhteisön jäsenille juridiset, poliittiset ja sosiaaliset oikeudet ja sitoo heidät tiettyihin velvollisuuksiin. Moderni kansalaisuus mielletään usein passiiviseksi jäsenyydeksi, jossa kansalainen sitoutuu noudattamaan valtion lakeja ja saa vastineeksi valtion suojelua. (Keinänen & Mäkeläinen 2009, 185.)

Uuden tieto- ja viestintäteknologian kehitys on johtanut siihen, että teknologian rooli määritellään yhä keskeisemmäksi demokratioiden jälkimodernissa uudelleenmuotoutumisen kehityksessä. Tietoyhteiskunnan kansalaisuus onkin modernin kansalaisuuden passiivisen jäsenyyden sijaan mahdollisuus tulla osalliseksi tietoyhteiskunnasta, ja muuttua passiivisesta aktiiviseksi toimijaksi. Tietoverkkojen sosiaalisten tilojen rakentaminen ja niissä keskustelu vaikuttavat uuden toiminnan syntymiseen. Poliittisen keskustelun tavoitteena on puolestaan usein yhteisökeskeinen toimintatapa. Poliitiikan ominaisuuteen kuuluvat toisinaan jyrkät erimielisyydet

poliittisista kysymyksistä, ja poliittinen vuorovaikutteisuus verkossa edellyttääkin kansalaisten viestinnältä viimeistelemättömyyttä, muuttuviin tilanteisiin mukautuvuutta sekä mahdollisuutta luoda uutta. Monet Internetissä toimivat pyrkivät vaikuttamaan julkiseen mielipiteeseen, mutta Tapio Häyhtiö kokee, että on vielä liioiteltua todeta Internetin vaikuttavan yksiselitteisen demokratisoivasti yhteiskuntaan. (Häyhtiö 2004, 277-284.)

Hanna Nikkanen uskoo, etteivät Internet ja mobiiliviestintä ole yksinkertaisia, ja niitä voi valjastaa moneen käyttötarkoitukseen. Teknologia ei ole neutraalia ja uudet viestintävälineet ohjaavat yhteiskuntia itselleen ominaisiin suuntiin, mutta lopulta kansalaiset päättävät siitä, miten haluavat keksintöjä käyttää. Digitaalinen viestintä on kuitenkin mahdollistanut yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumisen kustannukset lähes olemattomiksi. Kansalaisaktivismille Internetin helppous on paikoin muodostunut myös ongelmaksi, sillä vaikuttaminen voi olla lyhytjänteistä ja nk. klikkailu saa liikkeet unohtamaan perinteiset organisointitaitonsa. Vapauden vastapainoksi viestinnän sensuuri ja valvonta lisääntyvät. Nikkanen kokee varsinkin Suomessa keskustelun digitaalisen viestinnän demokratiavaikutuksista olevan liian vähäistä. Internet ja mobiiliviestintä eivät ole enää aivan uusia ilmiöitä, ja kysymys siitä, kuka hallitsee virtuaalisia elinympäristöjämme, muuttuu yhä tärkeämmäksi kansanvallan ja yksilönvapauksien tulevaisuuden kannalta. (Nikkanen 2012, 6-30.)

Digitaaliset teknologiat levisivät maailmaan nopeammin kuin mikään aiempi keksintö, ja nopeus on tehnyt prosessista radikaalin. Internetistä on tullut ihmisoikeus- ja demokratiakysymys siksi, että uudet teknologiat eivät ole noudattaneet leviämässään perinteisiä malleja. Internet valtavirtaistui vuosikymmenessä, ja joihinkin maapallon osiin Internet saapui ennen lankapuhelinliittymiä. Internetin käyttövälineet ovat levinneet poikkeuksellisella tavalla, esimerkiksi nuoret kansalaiset ovat saattaneet omaksua Internetin käytön ennen poliittisia päättäjiä, ja tämä on paikoin myös muuttanut valtasuhteita. Tiedon saatavuus auttaa Nikkasen perusteella kansalaisia käsittelemään nyky-yhteiskunnan monimutkaisuutta ja tekemään yksilöllisiä päätöksiä yhteiskunnan kehityksen suunnasta, eikä tieto ole kiinnittynyt yhteen valtioon tai yhteiskuntaan, sillä tietoliikenne ei kunnioita valtion rajoja tai keskitettyjä rakenteita. Nikkanen, vastoin kuin Häyhtiö, puoltaa sitä, että Internet todella edistää demokratiaa. (Nikkanen 2012, 6-30.)

Internetin rooli lienee myös kiistan sosiaalisen kansalaisuuden globaaleissa piirteissä. Koen Internetin keskustelupalstat kaikille avoimeksi väyläksi ja mahdollisuudeksi päästä osalliseksi julkista keskustelua, ja tämän vuoksi valitsin tavakseni tarkastella kehitysapukeskustelua juuri keskustelupalsta-aineiston enkä vaikkapa sanomalehdissä julkaistujen mielipidekirjoitusten avulla.

3.2 Virtuaaliyhteisöjen rooli uudessa tietoyhteiskunnassa

Christian Fuchs uskoo perinteisten yhteisöjen kuten perheen, naapuruston, seurakunnan tai kylän olevan muuttumassa ja hajoamassa, ja tämän muutoksen syyksi Fuchs näkee individualisoitumisen. Internet ei hänen näkemyksessään kuitenkaan tätä aiheuta, mutta kylläkin tukee näitä minä-keskeisiä sosiaalisia verkostoja. Modernissa yhteiskunnassa ihmiset nähdään individuaaleina kansalaisina, työvoimana sekä omaisuuden omistajina. Individualisaatio eli yksilöllistyminen on siis olennainen ja väistämätön osa modernismia. Ihmiset viettävät yhä enemmän aikaa yksin tietotekniikan parissa kytkeytyneenä Internetiin, mutta on syytä huomioida myös Internetissä tapahtuva sosiaalinen toiminta. Yksilöllistymisen yleinen näkökulma tuo esiin kilpailun aspektin; yksilöt kilpailevat jatkuvasti toisiaan vastaan selviytyäkseen. Kyseessä voivat yhtä lailla olla työpaikat, ystävät, tavarat, valta kuin elämäntavatkin. Tämän myötä Fuchs uskoo koko yhteisön käsitteen muuttuneen, sillä kilpailu vaikuttaa eritoten yhteisöllisyyteen, eivätkä yhteisöt ole enää yhtä tiiviitä. (Fuchs 2008, 305-308.)

Jan Johansson tulkitsee Talcott Parsonsin yhteisökäsityksiä niin, että modernit yhteiskunnat tarvitsevat sekä mekaanista että orgaanista solidaarisuutta. Mekaaninen solidaarisuus yhdistää yhteiskunnan yksiköt tasa-arvoisesti mukaan luetuiksi ja orgaaninen solidaarisuus yhdistää edellä mainitut yksiköt eriytyneiden identiteettien välisissä suhteissa. Mekaaninen solidaarisuus pohjautuu kansalaisuuden perusinstituutioihin, kuten äänestys-oikeuteen tai syntymämaahan. Orgaaninen solidaarisuus perustuu puolestaan sitoutumisinstituutioihin, jotka muotoutuvat yhteistyössä eriytyneiden intressien ja roolien kanssa. (Johansson 2010, 149.) Tällaisia sitoutumisinstituutioita voisivat olla esimerkiksi urheiluseuran tai tiiviin virtuaaliyhteisön jäsenyys.

Fuchs kuvaa virtuaaliyhteisöt yhteisöinä, joiden jäsenillä ei tarvitse olla yhteneväisiä mielenkiinnon kohteita, arvoja tai elämäntapaa. Virtuaaliyhteisöissä voi silti syntyä

esimerkiksi liittoutumia, tyranniaa sekä suuria tunteita. Yhden näkökulman mukaan kaikki toiminta sosiaalisessa mediassa tai virtuaaliset sosiaaliset tapaamiset eivät kuitenkaan välttämättä ole yhteisöjä, toisinaan kyseessä on vain keskustelua ihmisten välillä, joilla on yhteinen mielenkiinnon kohde. Yhteisö syntyy kun keskustelu jatkuu tarpeeksi kauan, se sisältää inhimillisiä tunteita ja keskustelijoiden välillä on henkilökohtaisempi suhde. Toiset tutkijat puoltavat kuitenkin ajatusta, että kaikki kommunikaatio voi olla Internetissä yhteisöllistä. Virtuaaliyhteisö edellyttää jäseneltään tiettyä teknologista välineistöä, joka mahdollistaa jäsenen osallistumisen yhteisöön, ja virtuaaliyhteisö sisältää terminäkin viittauksen teknologiseen sekä sosiaaliseen järjestelmään. (Fuchs 2008, 308-310.) Henry Milner kuvaa kotitietokoneiden yleistymisen, digitalisoitumisen sekä nopeiden Internet-yhteyksien olevan tärkeimmät teknologiset muutokset, jotka ovat mahdollistaneet virtuaaliyhteisöjen olemassaolon ja suosion (Milner 2010, 58).

Yhteisöllisyyden laajuus ja laatu voivat vaihdella sosiaalisessa mediassa. Virtuaaliyhteisön jäsenet eivät hae vain eroavaisuuksia ja statusta, he voivat hakea myös ystäviä, uusia tuttavuuksia, jaettuja ajatuksia kulttuurista ja politiikasta, neuvoja tai vain mahdollisuutta keskusteluun. Nettiyhteisössä keskustelijat voivat rakentaa merkityksiä, jotka eivät olisi mahdollisia heidän ruumiillisessa tai sosiaalisessa identiteetissään nk. oikeassa elämässä. Virtuaalimaailma on samankaltainen kuin oikeakin elämä, mutta keskustelu vaatii enemmän mielikuvitusta, ja saattaa näin ollen olla altis keskustelijoiden välisille väärinymmärryksille. Virtuaaliyhteisöt eivät siis ole Fuchsin näkemyksessä harmonisia tai yksimielisiä, vaan ennemmin avoimia areenoita taisteluille ja yhteistyölle. (Fuchs 2008, 312-313.)

Virtuaaliyhteisöissä ja keskustelupalstoilla yksilöllä on mahdollisuus luoda joustavia uusia rooleja ja profiileja, ja käyttää niitä siten kuin haluaa. Identiteettivarkaudet ja väärinkäytökset ovat nettiyhteisössä myös mahdollisia. Toisinaan esiintyminen jonain muuna kuin itsenään voi edistää sananvapautta, tai mahdollistaa terapeuttisten asioiden käsittelemisen. Toisinaan tämä voi olla yksilölle vain viihdettä. Fyysisen maailman ja virtuaalimaailman hämärtyminen koetaan usein uhkakuvana, mutta toisaalta tämä täytyy pitää erillään siitä, että ihmiset viettävät yhä enemmän aikaa Internetissä, mikä on sosiaalisen median käyttäjälle todellista elämää. (Heinonen 2009, 11.) Tässä tutkimuksessa on syytä pohtia ja ottaa huomioon, onko nettikirjoittelu

mielikuvitusmaailmaa vai seisooko kirjoittaja sanojensa takana myös todellisuudessa, ja mitkä ovat kirjoittajien todelliset motiivit.

Päivikki Karhula ja Kai Ekholm pohtivat lyhyessä artikkelissaan Internetin mahdollistavan anonymiteetin uhkaa. Heidän mukaansa eritoten norjalaisen murhaajan Breivikin sekä suomalaisten kouluampujien harrastuneisuus virtuaaliyhteisöissä on nostanut keskustelua vihapuheesta Internetissä. Karhula ja Ekholm kuitenkin puolustavat yksilön mahdollisuutta anonymiteettiin Internetissä, sillä anonymiteetilla ja lähdesuojalla on merkittävä valtaa tasapainottava ja demokratiaa tukeva yhteiskunnallinen merkitys. He eivät usko, että viharikokset tai ääri-ilmiöt loppuisivat nettikirjoittamisen rajoittamisella. (Karhula & Ekholm 2012, 1-3.) Tästä voidaan tulkita, että Karhula ja Ekholm ovat yhtä mieltä aiemmin mainitun Nikkasen ajatuksesta, että ihminen voi käyttää oman päätöksensä mukaan kehittämäänsä teknologiaa niin demokratiaa edistävään kuin rikolliseenkin toimintaan.

3.3 Aiempi tutkimus toiseudesta Internetissä

Tutkimukseeni suoranaisesti liittyvää aikaisempaa tutkimusta on tehty vähän. Vaikka toiseus tai kehitysapukeskustelu eivät ilmiöinä uusia olekaan, on niiden yhdistäminen sosiaaliseen mediaan ja eritoten keskustelupalstoihin tutkimuksen vähäisyydestä päätellen ilmeisen tuore näkökulma. Jessie Daniels julkaisi kuitenkin joulukuussa 2012 artikkelin City University of New Yorkissa tehdystä tutkimuksestaan, jossa Daniels käsittelee Internetissä tapahtuvaa rasismia, Internetin ”valkoisuutta” ja tummaihoisiin liittyvää toiseutta. Daniels tarkastelee tutkimuksessaan rodun valossa itse Internetin rakennetta, tapoja kuinka toimimme Internetissä sekä Internetin sosiaalista kontrollia. (Daniels 2012.) Daniels käsittelee tutkimukseni kanssa pääpiirteittäin samoja ilmiöitä kuten toiseutta, mutta yleisemmällä ja laajemmalla tasolla. Palaan Danielsin tutkimustuloksiin tuonnempana analyysiluvussani.

Jesse Steinfeldt tarkastelee 2010 Indiana Universityssa toteutetussa kvalitatiivisessa tutkimuksessaan psykologisesta näkökulmasta Internetin keskustelupalstoilla esiintyviä Amerikan intiaaneihin kohdistuvia rotuun liittyviä näkemyksiä ja asenteita. Aineisto kerättiin sanomalehtien keskustelupalstoilta, tutkimukseen osallistui Steinfeldtin lisäksi kuusi muuta tutkijaa ja aineisto käsittää kokonaisuudessaan yli miljoona kommenttia. Tutkimuksessa todetaan keskustelupalstojen kommenttien perusteella käyttäjien

suhtautuvan intiaanien kulttuuriin välinpitämättömästi, pitävän yllä stereotyyppioita sekä levittävän suoranaisesti kyseiseen ihmisryhmään liittyvää väärää tietoa. Kyseisen tutkimuksen yhteydet omaan tutkimukseeni liittyvät luonnollisesti keskustelupalsta-aineiston laadulliseen analysointiin sekä keskusteluissa esitetyn vieraan ihmisryhmän kategoriointiin ja stereotyyppioiden ylläpitämiseen. (Steinfeldt 2010.) Steinfeldtin laajan tutkimuksen tulokset tukevat monella tapaa myös tässä tutkimuksessa esiin nousevia tulkintojani.

Tutkimusaiheittani ei ole sellaisenaan tutkittu Suomessa aiemmin, mutta joitain yhteyksiä aiempiin tutkimuksiin kuitenkin ilmenee. Sini Väisänen kirjoitti Turun yliopistossa sosiologian pro gradu –työnsä vuonna 2011 aiheenaan nuivien Suomi, jossa hän tarkasteli Hommaforum-keskustelupalstan kirjoittajien käsityksiä maahanmuutosta ja suomalaisuudesta. Hommaforum on yksi tämän tutkimuksen kolmesta aineistolähteestä, joten Väisänen työn teemat ovat väistämättä lähellä oman tutkimukseni teemoja. (Väisänen 2011.) Heli Ukkonen kirjoitti puolestaan vuonna 2008 Jyväskylän yliopistossa opinnäytetyönsä Suomi24-keskustelupalstalla esiintyvistä maahanmuuttorasismista kulttuuriantropologian silmin. Tutkimukseni yhteydet Ukkosen työhön ovat samankaltaiset kuin Väisänen työhönkin, sillä Suomi24 on laaja keskustelusivusto, jolta myös keräsin aineistoa työhöni. Ukkonen nostaa esiin tutkimukseni tavoin keskusteluissa esiintyvän toiseuden, mutta keskittyy kuitenkin kuten Väisänenkin maahanmuuttoteemaan, joka ei ole tämän tutkimuksen keskiössä. (Ukkonen 2008.)

Anna Kristiina Härrin teki Helsingin yliopistossa kehitysmaatutkimuksen oppiaineessa kvantitatiivisen pro gradu –tutkimuksensa vuonna 2012 suomalaisten näkemyksistä kehitysmaiden köyhyyden syihin. Härrin tutkimus on olennainen tutkimukseni teossa, sillä suomalaisten mielipiteitä kehitysyhteistyöstä on ulkoministeriön virallisten mielipidemittausten lisäksi tutkittu verrattain vähän. Härrin tutkimuksessa mielipiteet kehitysmaihin kohdistuvasta hyväntekeväisyydestä olivat suhteellisen negatiivisia, ja kyselytutkimukseen vastanneista neljä viidestä uskoi kehitysavun olevan tehotonta, eikä apu pääse määränpäähänsä. Härrin kokosi aineistonsa lähettämällä postikyselyn Salon aikuisväestölle. (Härrin 2012.) Saara Töyssy teki pro gradu –työnsä vuonna 2012 Tampereen yliopistossa tiedotusopin oppiaineessa sosiaalisen median ja identiteetin suhteesta. Töyssy tutkii työssään miten sosiaalinen media teknologiana vaikuttaa sen piirissä tehtäviin minuuden esityksiin. Sosiaalisen median ja identiteetin yhteys on läsnä

tässäkin tutkimuksessa, mutta oppiaine-eroista johtuen Töyssyn ja tutkimukseni tulokset ovat hieman erilaiset. (Töyssy 2012.)

Tutkimukseni tematiikkaa lähestyy myös Riitta Elina Mannisen pro gradu –tutkielmaa viestinnän oppiaineesta vuodelta 2008, jossa Manninen tutkii kehitysmaiden naisten diskursseja Kehitysuutiset-lehdessä. Manninen pohtii työssään mediassa tehtyä kuvaa kehitysmaiden naisten toiseudesta, ja keskittyy siihen ovatko naiset passiivisia uhreja vai aktiivisia toimijoita. Manninen tarkastelee kuitenkin hyvin kapeaa sektoria suomalaisessa kehityspoliittisessa mediassa, joten läheisestä aiheesta huolimatta Mannisen työ jää aineistoeroista johtuen melko etäiseksi tutkimukseni tulosten kanssa. (Manninen 2008.) Palaan kuitenkin analyysini edetessä vielä Mannisen tavoin uhriuden ja aktiivisuuden ilmiöihin. On syytä ottaa huomioon, että aihetta sivuavat aiemmat suomalaiset tutkimukset ovat tämän tutkimuksen kaltaisia pro gradu –töitä.

4 TUTKIMUSASETELMA KESKUSTELUPALSTA-AINEISTOSSA

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jota tukee määrällinen sisällön erittely. Tutkimuksessa on kaksi päätutkimuskysymystä; miten kehitysapu ja sen legitimizeetti kategorisoituvat keskustelun kautta, sekä kuinka toiseus ja keskustelijoiden henkilökohtainen sekä kansallinen identiteetti rakentuvat kehitysapukeskustelussa. Toiseuden ja identiteetin tarkastelussa keskityn siihen, kuinka keskustelun takaa hahmottuva toiseus tukee keskustelijoiden omaa yksityistä sekä kansallista identiteettiä. Tutkimuksen pohjateorianana on siis toiseuden ilmiö. Toiseuden käsitteellä kuvaan ilmiötä, jossa subjekti kokee vaikeaksi ja vieraaksi toisen henkilön tai asian kohtaamisen (Lamminmäki-Kärkkäinen 2002). Tutkielmassani varsinkin uskonto ja ihonväri luovat perustan toiseuden strukturoitumiselle. Kehitysapu käsitteenä mielletään puolestaan tutkimuksessa siten, että vauraammista maista siirretään köyhempiin maihin voimavaroja kehityksen ja hyvinvoinnin edistämiseksi (Koponen 2011, 15). Tutkimukseni ei käsittele siis yksinomaan kehitysapua, vaan on myös toiseustutkimusta.

Tutkimus perustuu diskurssianalyysiin. Mahdollisimman todenmukaisen kokonaiskuvan saamiseksi esittelen kuitenkin aineiston sisältöä lyhyesti myös määrällisen sisällön erittelyn avulla, ja käytän sisällön erittelyä paikoin tukemassa itse analyysiäkin (esim. Pietilä 1976). Tutkimus olisi mahdollista toteuttaa myös käyttäen diskurssianalyysin sijaan sisällönanalyysia, mutta koen diskurssianalyysin antavan tässä tutkimuksessa pätevämmät vastaukset asettamiini tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksessa ei ole tietoa aineiston keskustelijoista tai keskustelujen taustoista, joten varsinkin keskustelun kielenkäyttö nousee tutkimuksen keskiöön. Tutkin diskurssianalyysillä tekstin sisältöä sanojen valinnan ja kirjoituksen muotoilun valossa. Tuon esiin sen, mitä kirjoittaja pyrkii sanomaan kirjoituksensa ilmiselvän asiasisällön lisäksi. Tukeakseni tätä käytän kommenttien analysoinnissa jonkin verran myös retorista analyysia, mutta retorinen analyysi ei varsinaisesti ole tämän tutkimuksen keskipisteenä.

Diskurssianalyysin perusajatuksena on kielenkäytön tarkasteleminen tekemisenä, joka muotoutuu sosiaalisissa prosesseissa ja rakentaa sosiaalista todellisuutta. Kielenkäyttö on aina paitsi kielellistä myös sosiaalista toimintaa, ja kieli liittyy puolestaan oleellisesti inhimilliseen toimintaan. Diskurssianalyysissa ei tarkastella kielenkäyttäjää tietolähteinä, jotka paljastaisivat tutkijalleen kulttuurinsa tai asenteensa, vaan analyysi

keskittyy sen pohtimiseen, miten toimijat tekevät ymmärrettäväksi asioita juuri kielenkäytöllään. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 17-18.)

Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa ovat läsnä vastakohtapareina tilanteisuus ja kulttuurinen jatkumo, merkitykset sekä merkitysten tuottamisen tavat, retorisuus ja responsiivisuus sekä kriittisyys ja analyttisyys. Painotukset vaihtelevat luonnollisesti aineiston laadusta riippuen, ja esimerkiksi tämän tutkimuksen keskustelupalsta-aineistoa ei tutkita samalla tapaa tilanteisesti tai responsiivisesti kuin vaikkapa haastatteluaineistoa, joka on todella kiinnittynyt itse haastattelutilanteeseen. Keskustelupalsta-aineistokin on tilanteinen, mutta tilanteisuus kytkeytyy enemmän esimerkiksi keskusteluiden sisältämiin ajankohtaisiin uutisaiheisiin. Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa ei olla kiinnostuneita mistä tahansa merkityksistä, vaan nimenomaan kulttuurisista merkityksistä. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 54-55.) Tutkimuksessani painotan varsinkin keskusteluissa käytävää toiseuden kulttuurista merkitystä. Representaatio ja identiteetti korostavat puolestaan diskurssin sosiaalista merkitystä. Kielenkäyttö on aina vuorovaikutusta tietyssä kontekstissa, ja siksi merkitykset viime kädessä syntyvät vuorovaikutuksessa muiden kielenkäyttäjien ja diskurssien kanssa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 66-67.)

Ihminen järjestää yhteiskunnallista ja muuta ympäristöään ryhmitellen. Euromaita sijoitetaan niiden luottoluokitusten mukaan, ihmiset voivat olla opiskelijoita tai eläkeläisiä ja polkupyörät voivat olla maastopyöriä tai kaupunkipyöriä. Tällainen ihmisten ja asioiden luokittelu eli kategorisointi, on olennainen osa ihmisten keskinäistä kanssakäymistä. Ilman sitä ihmisten olisi mahdotonta ymmärtää toisiaan erilaisissa tilanteissa ja koordinoida yhteistä toimintaa. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2012, 18.) Kuvaan tutkimuksessa aineistoani muun muassa kategorisoimalla, mutta pyrin omalla kategorisoinnillani tuomaan esiin mahdollisimman tarkasti keskustelijoiden käyttämät kategoriat.

Poikkeavuuden kategorisoinnilla tarkoitetaan ilmiötä, jossa itsen ulkopuolisen ryhmän jäsenet nähdään erilaisina, toisenlaisina suhteessa omaan ryhmään ja heidän ominaisuutensa ja käyttäytymisensä tuomitaan vääriksi ja ei-hyväksyttäväksi. Stereotypisoivat kategorisaatiot kuten poikkeavuuden kategorisointi ovat ihmisten käytössä olevaa kulttuurista tietoa, jota on mahdollista yhtä hyvin uusintaa kuin kyseenalaistaa. Poikkeavuuden kategorisaatiot eivät ole pysyviä, eivätkä ne tule

itsestään selvinä vastaanotetuiksi sen ryhmän jäsenten joukossa, johon määrittely kohdistuu. Poikkeavien kategorisaatiosta neuvotellaan, sitä vastustetaan ja poikkeavuus saatetaan siirtää pikemminkin toisen ryhmän ominaisuudeksi. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2012, 190-191.) Tutkimukseni keskusteluissa kehitysavun vastaanottajia kuvaillaan usein esimerkiksi ”*laiskoiksi*”, mutta yhtä hyvin vastaanottajat voivat vastaavasti nähdä länsimaalaiset kehitysavun harjoittajat laiskoina. Nimitän poikkeavuutta tässä tutkimuksessani toiseudeksi, joka onkin koko tutkimuksen kantava teema.

Sosiaalinen konstruktivismi on yleisnimi tutkimussuuntaukselle, jossa tarkastellaan sosiaalisen todellisuuden ja merkitysten rakentumista. Todellisuus rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jossa kieli ja muut semioottiset merkkijärjestelmät ovat tärkeässä roolissa. Kielenkäyttö on osa yhteiskunnallista toimintaa, ja tällaisella toiminnalla on myös reunaehtoja ja seurauksia. Diskurssintutkimuksen kohteena on siis yhteiskunnallisen ja yhteisöllisen toiminnan keskeinen voima. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12-18.) Sosiaalinen konstruktivismi sopii esimerkiksi tämänkaltaisen tutkimukseni aineiston käsittelyyn, jonka keskustelijoiden taustoista ei tiedetä juuri mitään. Tarkastelen työssäni siis yhteisöllisen todellisuuden ja merkitysten rakentumista juuri tässä kyseisessä aineistossa.

Sisällön erittelyllä tarkoitan tutkimuksessani aineiston sisällön kuvausta määrällisessä ja täsmällisessä muodossa. Tähän pääseminen edellyttää luokittelevaa ja tilastoivaa otetta (Pietilä 1976, 51). Sisällön erittely tukee laadullista diskurssianalyysia varsinkin suurehkon aineiston kanssa, kuten tutkimukseni aineisto, joka sisältää yhteensä 466 kirjoitusta. Sisällön erittely antaa laaja-alaisen kokonaiskuvan aineistosta ja vähentää näin ollen laadullisen tutkimuksen riskinä olevaa mielivaltaista otetta. Pentti Raittila kuvaa väitöskirjassaan diskurssianalyysin ja sisällön erittelyn yhdistämistä diskurssianalyttiseksi laadulliseksi sisällön erittelyksi (Raittila 2004, 102). Veikko Pietilän mukaan sisällön erittelyn avulla aineiston sisällöstä kerätty tieto saattaa johtaa merkityksellisempiin ja mielenkiintoisempiin tuloksiin kuin tutkimuksissa, jotka nojaavat pelkästään aineiston sisällön kuvailuun (Pietilä 1976, 55).

Tutkimuksellani saadaan tietoa keskustelupalstojen keskustelijoiden rakentamasta toiseudesta sekä keskusteluiden takaa hahmottuvista asenteista kehitysapua kohtaan. Tutkimus on tärkeä toteuttaa, sillä yksinomaan kehitysapua koskevia mielipiteitä on

tutkittu Suomessa verrattain vähän ja kyseistä näkökulmaa ei ole tutkittu Suomessa lainkaan aiemmin. Internetin anonymiteetista huolimatta jokainen keskustelupalstan käyttäjä jättää jälkensä sivustolle, ja kuten viimeaikaiset tapaukset mediassakin ovat osoittaneet, kirjoitukset sosiaalisessa mediassa eivät ole yhdentekeviä.

4.1 Aineistoina Suomi24, HS.fi ja Hommaforum

Tutkimuksen aineisto on kerätty vuoden ajalta kolmelta tunnetulta suomalaiselta keskustelupalstalta Internetistä. Keskustelupalstoilta kerätty aineisto on puoliorganisoitua; palvelulla on luoja ja ylläpitäjä, mutta julkaiseminen ei ole ohjattua. Keskustelupalstat ja mielipideforumit jaetaan synkronisiin ja asynkronisiin: synkroniset ovat reaaliaikaisia ja asynkroniset taas muistuttavat enemmän ilmoitustauluja. Tämän tutkimuksen aineisto on asynkroninen. (Kuula 2006, 171-172.)

Ensimmäinen aineistolähde Suomi24 on yksinomaan keskustelupalstasivusto, jossa keskustelualueet on jaettu teemoittain. Toisen aineistolähteen Helsingin Sanomien nettisivuilla käyttäjillä on mahdollisuus kommentoida lyhyitä uutisia, ja tämän tutkimuksen aineisto on kerätty yksinomaan kehitysapua tai kehitysyhteistyötä koskevia uutisia käsittelevistä kommentteista. Uutisia olivat esimerkiksi yksittäisten kehitysapua saavien Afrikan maiden tapahtumat, Suomen ja EU-maiden tekemät muutokset harjoittamassaan kehitysavussa sekä suomalaisten ja muiden länsimaalaisten mielipiteet kehitysyhteistyöstä. Kolmas aineistolähde Hommaforum on puolestaan keskustelupalstasivusto jolla on poliittisesti ideologinen tausta; hommaforumin jäsenet itse kuvailevat forumin olevan maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvien ilmiöiden ja haasteiden käsittelyyn keskittyvä keskustelupalsta. Ennako-oletuksenani tästä syystä olikin, että Hommaforum-palstalla käyty kehitysapukeskustelu on muihin tutkimuksen palstoihin verrattuna kehitysapuun kielteisimmin suhtautuvaa.

Aineisto rajautuu vuoden mittaiselle aikajanelle vuoden 2011 syyskuusta vuoden 2012 syyskuuhun pääosin sen vuoksi, etteivät HS.fi-sivuston kommentit säily vuotta kauempaa, ja keräsin tutkimukseni aineiston syyskuussa 2012. Otin aineistoon kuitenkin mukaan muutaman tätä aikajanaa vanhemman kommentin, mikäli muutoin aikajanan sisällä kulkevan keskustelun ymmärtäminen tätä oleellisesti edellytti. Useimmat viestiketjut sisältävät kommentointia kuukausien ajalta, ja muutamassa ketjussa

esimerkiksi ketjun aloituskommentti saattaa olla kirjoitettu jo vuoden 2011 elokuun lopulla. Pääasiassa keskustelut keskittyvät kuitenkin aikajanan sisälle.

Keräsin koko aineistoni käyttämällä sivustojen omilla hakutoiminnoilla hakusanoja *kehitysapu* ja *kehitysyhteistyö*. Suomi24 on tutkimukseni sivustoista ainoa, jossa käyttäjät pystyvät keskustelemaan rekisteröitymättä. Keskustelu kehitysavusta lomittuu näillä palstoilla usein keskusteluun maahanmuutosta, mutta rajasin kaiken maahanmuuttoa koskevan keskustelun ulos tutkimuksestani, sillä halusin keskittyä yksinomaan kehitysapukeskusteluun. On kuitenkin hyvä tiedostaa keskustelijoiden mieltävän maahanmuuton ja kehitysavun liittyvän yhteen.

Hommaforumista aineistoa tutkimukseen kertyi 107 kommenttia eli 40 sivua, Suomi24:sta kerättyä aineistoa on 179 kommenttia eli 65 sivua ja Helsingin sanomien sivuilta aineistoa on 180 kommenttia eli uutisineen 80 sivua. Suomi24:n keskustelijoiden kommentit ovat keskimääräisesti hieman lyhyempiä ja Hommaforumin hieman pidempiä, mutta useimmiten yksi sivu sisältää noin 2 - 5 kommenttia. Kuvaan kommenttien pituuksia lisää tuonnempana sisällön erittelyn avulla. Aineistojen viestiketjujen pituuksissa on myös eroja, sillä Hommaforum-sivustolta kerätty aineisto koostuu neljästä viestiketjusta, HS.fi-sivuston kuudestatoista ja Suomi24-sivuston aineisto käsittää 32 erillistä viestiketjua. Kommenttien pituuksilla ja viestiketjujen määrällä on ilmeisesti käänteinen yhteys.

Taulukko 1. Tutkimuksen aineiston kolmen keskustelupalstasivuston kommenttien, sivujen ja viestiketjujen lukumäärät:

	Kommenttien lkm	Sivujen lkm	Viestiketjujen lkm
Suomi24	179 (38 %)	65 kpl	32 kpl
HS.fi	180 (39 %)	80 kpl	16 kpl
Hommaforum	107 (23 %)	40 kpl	4 kpl
Kaikki	466 kpl (100 %)	185 kpl	52 kpl

Kaikilla sivustoilla ilmoitetaan olevan kommentointia koskevaa valvontaa, ja keskustelijat itse viittaavat keskustelussa valvoviin tahoihin tai aiempiin poistettuihin

kommentteihin. Tästä huolimatta ilmaiset ovat varsinkin Suomi24:n aineistossa usein alatyylisiä ja avoimen rasistisia.

Tämän tutkimuksen aineisto on luonnollinen, eikä tutkija ole vaikuttanut aineiston muodostumiseen. Aineisto on julkinen ja kaikkien saatavilla, sillä kirjoitusten lukeminen ei vaadi sisäänkirjautumista keskustelusivustoille. Internetin keskustelupalstoilla ovat anonymiteetti ja nimimerkit tyypillisiä piirteitä, ja kukin keskustelija paljastaa itsestään vain sen verran, mitä haluaa keskustelussa tuoda ilmi. Tutkijan on kuitenkin otettava huomioon, että avoinkin palsta voi merkitä osallistujille itselleen osallisuutta yhteisöön, joka on rajattu ja ”turvallinen”. (Kuula 2006, 183-186.) Esimerkiksi Hommaforum-sivusto kuvailee monien kirjoittajiensa mielipiteiden olevan ”nykyisessä poliittisessä asenneilmapiirissä julistettu epäeettiseksi ja epäkorrekteiksi”. Tästä voidaan tulkita, että sivuston keskustelijat pystyvät sivustolla jakamaan mielipiteitään joskin julkisesti, mutta kuitenkin ilman julkisen mielipiteen painetta ja mahdollisesti tuomitsevaa ilmapiiriä.

Keskustelupalstan käyttäjä ei myöskään oleta, että hänen kirjoituksensa päätyvät tutkimusaineistoksi. Tutkija voidaan kokea urkkijana tai tunkeilijana, keskustelija voi kokea itsensä koekaniiniksi ja tutkija voi pahimmillaan jopa vahingoittaa kyseistä Internetyhteisöä pysyvästi. Verkossa yksityisen ja julkisen raja on usein hämärtynyt, ja keskustelijat voivat kokea näitä tunteita julkisesta sivustosta huolimatta. Toisaalta osa keskustelijoista myös toivoo saavansa huomiota ja ajatuksensa kuuluviin, toiset taas eivät ole kiinnostuneita siitä mihin tarkoitukseen keskusteluja käytetään tai ei käytetä. Useimmiten keskustelupalstan aktiivisille käyttäjille nimimerkit ja ajatukset näiden takaa käyvät toisilleen tutuiksi, ja yhteisö häilyy jossain julkisen ja yksityisen välimaastossa. (Eysenbach & Till 2001.)

Keskustelupalsta-aineiston käytön tekee ongelmalliseksi se, että aineisto luonnollisuudestaan johtuen elää jatkuvasti. Sivustot muuttuvat, ja aineisto saattaa yhtä aikaa kasvaa sekä supistua. Tutkimusta tehdessäni esimerkiksi Hommaforum-palsta muutti käyttäjäasetuksiaan niin, että rekisteröitymättömät käyttäjät eivät pysty enää käyttämään sivuston hakutoimintoja etsiäkseen keskusteluja. Helsingin sanomat julkaisi keskustelupalstalleen puolestaan tutkimukseni edetessä uudet ohjeet keskustelijoille, sekä muutti julkaisemiensa artikkeleiden lukemisen maksulliseksi, mikä epäilemättä vaikuttaa kommenttien lukumäärään ja laatuun. Lisäksi Helsingin sanomat aktiivisesti

poistaa vanhoja kommenttiketjuja, minkä vuoksi tutkimukseni on kiinni ajassaan, eikä ole täydellisesti myöhemmin toistettavissa aineiston muuttuvan kerättävyyden tähden.

Sosiaalisen median nimimerkit eivät ole aina anonyymeja, sillä keskustelija saattaa käyttää samaa nimimerkkiä useissa eri yhteyksissä. Tällaisen aineiston kanssa tutkijan on suojeltava aineistonsa keskustelijoiden nimimerkkien anonymiteettia aivan samoin, kuin esimerkiksi haastatteluaineistossa haastateltujen henkilöiden oikeita nimiä. Tutkimukseni aineiston aihepiiri ei käsittele keskustelijoiden omaa henkilökohtaista elämää kuten vaikkapa terveydentilaa tai tulotasoa. Kuitenkin myös asenteet, ennakkoluulot ja käsitykset voidaan kokea hyvin intiimeiksi, minkä vuoksi tässäkin tutkimuksessa on syytä kiinnittää huomiota tutkimuksen eettisiin kysymyksiin. Anonymisoin aineistoni poistamalla keskustelijoiden nimimerkit, sekä ryhmittelemällä aineistoni viestiketjujen enkä päivämäärien mukaan. Lisäksi olen pitänyt huolen, että tutkimukseni aineistolainauksissa ei paljastu keskustelijoiden kertomia satunnaisia henkilökohtaisia tietoja kuten asuinpaikkaa. Aineistoni on tällä hetkellä olemassa sekä tulosteena että tiedostomuotoisena, ja tutkimukseni valmistuttua hävitän aineiston asianmukaista varovaisuutta noudattaen.

Keskustelupalstojen nimettömyys voi mahdollistaa monia asioita; sen myötä keskustelija voi esiintyä tarkoituksellisen epärehellisenä tai liiankin rehellisenä ja avoimena (Kuula 2006, 185). Tutkijalla ei voi olla varmaa tietoa keskustelusivuston kommentoijan motiiveista tai tarkoituksista kommentoinnin taustalla, eikä tietoa ole sen enempää keskustelijoiden sukupuolesta, kansallisuudesta, asuinpaikasta, iästä tai koulutustasostakaan. On otettava huomioon, että keskustelija saattaa olla esimerkiksi lapsi, ja yksi ja sama keskustelija voi löytyä useammankin nimimerkin takaa. Näiden seikkojen vuoksi tutkimukseni aineistosta ei voida tehdä suoria johtopäätöksiä suomalaisen yhteiskunnan tai julkisen mielipiteen tilasta. Työni tulokset käsittelevät yksinomaan tämän tutkimuksen aineistoja.

Suomi24 ilmoittaa sivustollaan kuukausittaisen kävijämääränsä olevan 3,2 miljoonaa ja vuoden aikana käyntejä ilmoitetaan olevan 204,8 miljoonaa kappaletta. Kyseisen sivuston mukaan sivuston keskivertokäyttäjä on 32-vuotias pääkaupunkiseudulla asuva naimaton ammattikoulun käynyt mies. Sivusto ilmoittaa käyttäjistään neljänneksen asuvan pääkaupunkiseudulla, ja pienin käyttäjäryhmä ovat ahvenanmaalaiset jotka muodostavat sivuston käyttäjistä alle prosentin kokoisen ryhmän. Näistäkään tiedoista

huolimatta ei kuitenkaan ole tietoa siitä, kuinka moni tällainen mainittu 32-vuotias mies osallistui juuri kehitysapua koskevaan keskusteluun, vai kommentoiko hän esimerkiksi autourheiluaiheisia ryhmiä. Keskustelupalstat HS.fi ja Hommaforum eivät ole keränneet käyttäjistään vastaavia tietoja, tai ainakaan sivustot eivät ilmoita niitä julkisesti. Tämä tutkimus keskittyykin itse keskustelun tutkimiseen, keskustelijoihin tai heidän taustoihinsa tutkimus ei voi ottaa kantaa.

Hommaforum poikkeaa HS.fi- ja Suomi24-palstoista yhteisöllisyyden merkityksessä. Hommaforumin keskusteluista tutkija saa käsityksen, että keskustelijat ovat toisilleen entuudestaan tuttuja, ainakin nimimerkkien tasolla. Hommaforum-sivustolla keskustelijat myös arvostavat toistensa mielipiteitä ja perusteluja muita sivustoja enemmän; Hommaforumilta kerätyssä aineistossa on tutkimukseni ainoa tapaus, jossa keskustelija myöntää väittelyn jälkeen vastapuolen olevan oikeassa ja oman argumenttinsa väärässä. Muun muassa tämä todentaa Hommaforumin käyttäjien kokevan olevansa osa samaa yhtenäistä virtuaaliyhteisöä, jossa oikeastaan kaikki ovat samalla puolella.

4.2 Keskustelupalsta-aineiston sisältö ja analyysin teko

Analysoin aineistoani sekä yhtenä kokonaisuutena että tarkastellen sivustokohtaisia eroja, ja erillisesti kehitysapuun kielteisesti sekä myönteisesti suhtautuvina keskusteluina. Tutustuttuani aineistooni ohjauhin keskittymään pääosin kolmeen teemaan; kielteisen ja myönteisen keskustelun eri kategorioihin, kehitysavun legitimizeettiin sekä keskusteluissa esiintyviin toiseuden konkreettisiin kategorioihin. Nämä teemat vastaavat parhaiten asettamiini tutkimuskysymyksiin. Toiseuden ilmiö on ollut aineistoa käsitellessäni tausta-ajatuksena läpi koko tutkimuksen.

Perehdyttyäni aineistoon yhtenä kokonaisuutena, jaoin sen kahtia kehitysapuun kielteisesti sekä myönteisesti suhtautuviin kommentteihin ja keskusteluun. Ennakkoletukseni oli, että keskusteluista suurin osa suhtautuisi kehitysapuun kielteisesti, ja oletukseni osoittautuu tässä suhteessa paikkansa pitäväksi. On otettava huomioon, että Hommaforumin keskusteluaineistossa yksikään kommentoija ei suhtaudu kehitysapuun myönteisesti, kun taas Suomi24-palstan kommentteista joka viides on myönteinen. HS.fi-sivuston kommentteista puolestaan hieman useampi kuin joka kymmenes on myönteinen, ja kaiken kaikkiaan koko aineistosta lähes 90 prosenttia kommentteista on

kehitysapuun kielteisesti suhtautuvia. Neutraaleja kommentteja ei tässä tutkimuksessa tullut esiin, mikä on ymmärrettävää, sillä oletettavasti kehitysapuun neutraalisti suhtautuvat eivät saa tarvittavaa kimmoketta ryhtyä keskustelemaan aiheesta Internetin keskustelupalstalla.

Taulukko 2. Suhtautuminen kehitysapuun koko aineisto, kommenttien lukumäärä:

	Yhteensä kpl	Myönteiset %	Kielteiset %
Suomi24	179	20 %	80 %
HS.fi	180	12 %	88 %
Hommaforum	107	0 %	100 %
Kaikki	466	(58 kpl) 12 %	(408 kpl) 88 %

Koko aineiston kahtiajaon jälkeen ryhdyin vertailemaan sivustokohtaisia aineistojen eroja kommenttien pituuksissa. Kommenttien pituus on hyvä ottaa huomioon, sillä myös viestin pituus kertoo keskustelijan pyrkimyksistä, vakuuttavuudesta ja mielipiteensä huolellisesta perustelusta. Seuraavaksi vein tutkimustani eteenpäin kysymällä, kuinka suuren prosenttiosuuden aineistosta muodostavat yli sadan sanan mittaiset kommentit. Sivustojen erot kommenttien pituuksissa paljastuvat vertailussani melko huomattaviksi. Pohdin myös, kirjoittivatko palstoilla yleisesti vallitsevassa kielteisessä ilmapiirissä myönteisesti kehitysapuun suhtautuvat pidempiä kommentteja. Yli sadan sanan kommenttien prosenttiosuus myötäilee kuitenkin melko lailla muutenkin myönteisten ja kielteisten jakaumaa, vaikka myönteiset kirjoittavat hieman laajasanaisemmin, ero ei ole kuitenkaan niin selvä että se olisi merkittävä näin pienessä näytekoossa. Lisäksi Hommaforumin myönteisten kommenttien olemattomuus saattaa hieman vääristää tätä tarkastelua.

Huomattavaa on, että Suomi24-sivultolta kerätystä aineistosta vain 8 prosenttia kommentteista on yli sadan sanan mittaisia, kun taas Hommaforum-sivuston kommentteista useampi kuin joka kolmas kommentti (31 %) on yli sadan sanan pituinen. Helsingin Sanomien keskusteluaineiston prosenttiosuus yli sadan sanan kommentteissa sijoittuu melko tarkasti näiden väliin, jolloin HS.fi-palstan kommentit ovat nekin 17 prosenttiosuudellaan kaksi kertaa useammin yli sadan sanan pituisia kuin Suomi24:n.

Yhteenlaskettuna koko aineistosta noin 17 prosenttia kommentteista on yli sadan sanan mittaisia, eli pääosin kommentit ovat kuitenkin melko lyhyitä ja keskusteluluonteisia.

Kehitysapuun myönteisesti suhtautuvan keskusteluaineiston kommenttilukumäärä on niin vaatimaton (58 kommenttia) suhteessa koko aineiston laajuuteen, että ryhmitin koko myönteisen keskustelun saman kategorian alle. Myönteisessä keskustelussa ei myöskään esiinny mitään kattavampia yhteisiä keskustelunaiheita, yksittäiset kommentoijat esimerkiksi kehuvat erilaisia kansalaisjärjestöjä tai keskustelevat kehittyvien maiden velkataakoista. Kehitysapuun myönteisesti suhtautuvat kommentit poikkeavat kielteisistä monella tapaa, sillä useimmat myönteiset kommentit ovat yksittäisiä välikommentteja kielteisessä viestiketjussa. Muutama kehitysapuun myönteisesti suhtautuva keskustelija toimii myös viestiketjun aloittajana, mutta tällöin keskustelu kääntyy poikkeuksetta nopeasti kehitysapuun kielteisesti suhtautuvaksi. Varsinaista useamman kommentin mittaista myönteistä keskusteluketjua ei siis pääse missään vaiheessa aineistoa syntymään.

Seuraavassa tutkimusvaiheessa kohdensin huomioni kehitysapuun kielteisesti suhtautuvaan keskusteluun ja pyrin tunnistamaan yhteisiä kategorioita, joihin luokitella kommentteja. Tarkastelin siis kehitysapuun kielteisesti suhtautuvaa keskustelua tutkimusta eteenpäin vievän kysymyksen valossa: mistä kielteinen suhtautuminen kehitysapuun kommentteissa keskustelijoiden mukaan johtuu. Tämän jälkeen jaoin kielteisesti suhtautuvan keskustelun kolmeen pääkategoriaan. Avaan lisää kategorioiden sisältöä seuraavassa luvussa, ja perustelen diskurssianalyysin avulla kategorianimeämiseni.

Kaikki kategoriat ovat kytköksissä toisiinsa, ja koin epävarmuutta hahmotellessani kategorioita, sillä toisinaan tuntui vaikealta vetää jyrkkiä viivoja ja muodostaa eroja monimuotoisten ja toisiinsa lomittuvien keskustelujen sekä kommenttien välille. Sanottakoon siis, että kategoriat ovat olemassa tässä tutkimuksessa ja analyysissä, mutta todellisuudessa kategorioiden rajat ovat päällekkäisiä eivätkä yhtä selkeäpiirteisiä. Epäselvissä tilanteissa jaoin kommentteja kategorioihin sen perusteella kumpaa näkökulmaa kirjoittaja painottaa enemmän, eli lopulta jouduin osan luokitteluista tekemään itselleni kommentista jääneen mielikuvan pohjalta. Tässä vaiheessa tutkimusta kirjoitin aineistoon runsaasti reunahuomautuksia ja tein kategorioiden perusteella alleviivauksia eri värein.

Yksittäisistä keskustelunaiheista kehitysapuun kielteisesti suhtautuvassa keskustelussa nousi muiden aiheiden yli esiin avun vastaanottajamaiden väestönkasvu sekä keskustelu kaivoista, johon pureudun esimerkkien avulla analyysiluvun loppupuolella. Väestönkasvukeskustelua esiintyy eniten Suomi24-sivustolla, jossa kielteisestä keskustelusta 27 prosenttia käsittelee väestönkasvua. Helsingin sanomien keskustelupalstan kehitysapuun kielteisesti suhtautuvasta keskustelusta 8 prosenttia ja Hommaforum-sivustolta 9 prosenttia koskevat väestönkasvua. Koko aineistosta väestönkasvuun liittyvä keskustelu kattaa noin 15 prosenttia.

Kun aineisto oli pilkottu, aloin pohtia keskustelun takaa hahmottuvia merkityksiä ilmiselvien merkitysten rinnalle. Jatkoin tutkimustani pohtimalla missä muodossa keskusteluissa näkyvä toiseus ilmenee, ja kuinka sen avulla keskustelijoiden henkilökohtainen sekä kansallinen identiteetti rakentuu. Lisäksi mietin, mitä vastakohtia keskustelijat itselleen tunnistavat ja nimeävät. Kohdistin siis huomioni niihin kohtiin, joissa luin identiteettejä rakentuvan toiseuden kautta. Oikeastaan vasta tässä kohdin tutkimusta koin toteuttavani yksinomaan varsinaista diskurssianalyysia. Määritellesäni toiseutta aineisto jakaantui pääosin jälleen kolmeen kategoriaan. Kehitysapuun myönteisesti suhtautuvassa keskustelussa edellä mainittujen lisäksi esiintyi myös huomattavasti pienempi kategoria kehitysavun vastustajista. Näistä kategorioista teen yleistyksen, että toiseus liittyy tässä tutkimuksessa ennen kaikkea epäinhimillisiin piirteisiin, uhriuteen ja naiseuteen. Toiseuden tarkastelussa on kuitenkin muistettava, että toiseus ei ole vain sitä mitä kirjoittaja kirjoittaa nimeämästään toisesta, esimerkiksi *"notkuvista kehitysmaalaisista"*. Toiseus ilmenee myös sitä kautta miten kuvaamme itseämme, sillä toiseus on aina sen vastakohta mitä itse miellämme olevamme, ja luonnollisesti miellämme itse olevamme sen vastakohta miksi nimeämme toisen. Nimeämäni toiseuden kategoriat sekä esimerkiksi kehitysapuun kielteisesti suhtautuvan keskustelun kategoriat eivät ole toisistaan irrallisia, vaan huomattavan päällekkäisiä. Kategorioiden avulla tarkastelen aineistoa sekä kehitysapukeskustelun että toiseuden ilmiötason näkökulmista.

Seuraavassa luvussa perehdyn ensin nimeämiini kehitysapuun kielteisesti sekä myönteisesti suhtautuvan keskustelun eri kategorioihin. Analysoin diskurssianalyysin avulla kustakin kategoriasta poimittuja tyypillisimpiä esimerkkikommentteja ja pohdin sanojen valinnan ja keskustelun muodon merkitystä. (esim. Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 18-20.) Tämän jälkeen analysoin aineistossa esiintyvää toiseutta, missä eri

muodoissa keskustelussa nimetyt ”Muut” eli keskustelijoiden itsensä mieltämät vastakohtat esiintyvät, ja sitä mitä keskustelijat kuvaavat itse olevansa eli mitä subjektipositioita he ottavat. Lopuksi pohdin esimerkkitapauksena aineistossa esiintyvää kaivodiskurssia, jossa kaivon merkityksen ja symboliikan kautta toiseus ja keskustelijoiden oma identiteetti tulevat esiin. Käsitän tässä tutkimuksessa identiteetin varsinkin kielellisten kategorioiden kautta rakentuvana ilmiönä (Jokinen, Juhila & Suoninen 2012, 90). Valitsemallani kaivodiskurssiesimerkillä kiteytän ja tuon ilmi koko aineiston pääasiallisen sisällön.

Ottaessani lainauksia aineistosta kuvailen lainauksen kontekstia, ja itse lainaus esitetään kursivoiduin kirjaimin sekä sisennettynä muusta tekstistä. Lainauksen jälkeen analysoin lainauksen sisältöä yksityiskohtaisemmin. Aineistosta olen muokannut vain kommenttien selkeät lyöntivirheet helppolukuisuuden lisäämiseksi, mutta muutoin aineisto on alkuperäisessä puhekielisessä muodossaan. Mikäli kommentteja on lyhennetty olennaisen asiasisällön esiintuomiseksi, olen merkinnyt poistettuun kohtaan kursivoidut sulkumerkit, joiden sisällä on kolme pistettä (...).

Aineistosta ottamani lainaukset edustavat aina esimerkkiä useasta samankaltaisesta kommentista, ja olen tietoisesti valinnut olla nostamatta esiin aineistosta poikkeavan provosoivia yksittäisiä vihamielisiä kommentteja. Uskon tällä tavoin tunnistaneeni ainakin osan sellaisista kommentteista, jotka eivät edusta keskustelijan varsinaisia mielipiteitä, vaan ovat kirjoitettu yksinomaan provosoimistarkoituksessa. Lainaukset ovat numeroituja ja merkittyjä sen mukaan miltä sivustolta lainaus on peräisin, mutta numerointi ei viittaa esimerkiksi aikajanalliseen järjestykseen, vaan numeroin kommentit aineiston käsittelyn helpottamiseksi yhdistettyjen keskusteluketjujen mukaan.

5 DISKURSSIANALYYSI AINEISTON KEHITYSAPUKESKUSTE- LUSTA JA TOISEUDESTA

Tässä luvussa ensimmäiset kolme alalukua vastaavat tutkimukseni ensimmäiseen tutkimuskysymykseen; miten kehitysapu ja sen legitimizeetti kategorisoituvat keskustelun kautta. Neljännessä alaluvussa vastaan toiseen tutkimuskysymykseeni, eli kuinka toiseus ja keskustelijoiden henkilökohtainen sekä kansallinen identiteetti rakentuvat kehitysapukeskustelussa. Luvun viimeisessä eli viidennessä alaluvussa esittelen esimerkkitapauksena aineistossa esiintyvää kaivodiskurssia, jossa ovat läsnä sekä ensimmäisen että toisen tutkimuskysymyksen tematiikat.

Aineistossa keskustelijat pohtivat ja kyseenalaistavat enimmäkseen kehitysavun toimimattomuutta ja tarpeellisuutta, ottavat itsekin osaa keskusteluun suomalaisten mielipiteistä ja käsityksistä kehitysavusta sekä muun muassa arvottavat ulkoministeriön vuoden 2012 kehitysapua koskevaa mielipidetutkimusta. Kehitysavun vastaanottajat mielletään useimmiten keskusteluissa yleisesti afrikkalaisiksi, mutta myös Venäjä sekä Lähi-idän ja Etelä-Amerikan maat nousevat keskusteluissa esiin. Keskustelijat asettavat kommentteissa mielellään vastakohtiksi mieltämiään vastakohtaparimaita kuten Venäjä ja USA, Suomi ja Afganistan, Kiina ja Afrikka, Haiti ja Thaimaa ja niin edelleen. Keskustelijoiden asettamissa vastakohtissa toinen ääripää edustaa aina kehitystä, aktiivisuutta ja usein myös vaurautta, kun taas toinen kehittymättömyyttä ja köyhyyttä. Tämän kaltainen vastakkainasettelu näkyy aineistossa maiden lisäksi myös keskustelijoiden yksilötasolla. Teorialuvussa mainittu Stuart Hallin (1999) kuvaus binaaristen vastakohtaparien asettamisesta on leimallista tutkimukseni koko aineistolle.

5.1 Myönteinen keskustelu

Kehitysapuun myönteisesti suhtautuva keskustelu on aineistossa selkeässä vähemmistössä, ja muodostaakin koko aineistosta vain reilun kymmenesosan. Kolmessa keskustelupalstasivustossa on kuitenkin havaittavissa eroja myönteisen keskustelun määrässä, sillä Suomi24:n keskustelusta jopa viidesosa on selkeän myönteistä, kun taas Hommaforum-sivustolla kehitysapuun myönteisesti suhtautuvia kommentteja ei esiinny lainkaan. Helsingin sanomien keskustelupalstalla myönteisesti kehitysapuun suhtautuu

12 prosenttia kommenteista. Myönteistä keskustelua tarkastellessani yritin keskittyä siihen, mikä on keskustelijoiden mukaan pääsyynä myönteiseen suhtautumiseen.

Moraalinen velvollisuus

Aineiston kehitysapuun myönteisesti suhtautuvaa suppeaa keskustelua sävyttää moraalinen velvollisuus, joten kategorisoin koko myönteisen keskustelun saman kategorian alle. Toiseuden teema on kuitenkin yhtä läsnä niin myönteisesti kuin kielteisestikin suhtautuvassa keskustelussa. Keskustelussa punnitaan esimerkiksi parhaita tapoja auttaa kehitysmaita ja arvotetaan avustusjärjestöjä, tuodaan esiin kehitysavun tuottamia positiivisia tuloksia tai syyllistetään kehitysapuun kielteisesti suhtautuvia. Keskusteluissa nousee esiin hyvinvointivaltion termi, ja keskustelijat kokevat hyvinvointivaltion jäsenenä olevansa vastuussa myös muiden maailmankansalaisten hyvinvoinnista, eli ovat mielestään moraalisesti velvollisia harjoittamaan kehitysapua. Alain Noël ja Jean-Philippe Thérien tulevat artikkelissaan *Public Opinion and Global Justice* (2006) siihen tulokseen, että korkea kansallinen sosiaaliturva ja kansalaisten sitoutuminen kansalliseen solidaariseen velvollisuudentuntoon lisäävät myös heidän globaalia sosiaalista velvollisuudentuntoaan. Noël ja Thérien viittaavat siis tutkimukseni tavoin yhteneviin tuloksiin siitä, että hyvinvointivaltion jäsenet kokevat yleisesti suurempaa kansalliset rajat ylittävää moraalista velvollisuudentuntoa kuin muut. Juhani Koponen kuvaa yleisesti moralismin ruokkivan kehitysaputoimintaa, mutta uskoo kehitysapua tukevan arvopohjan olevan Suomessa ohuempi kuin muissa pohjoismaissa (Koponen 2011, 9-10).

”Suomessa on ollut kehitysalueysteemit ja yleinen rahanjako tarvitseville jo kymmeniä vuosia. Ei sitä lisätä tarvitse, silloin vain entistä useampi jäisi lörvimaan kotiinsa, verokertymä pienehenisi ja olisi entistä vaikeampi saada apua sairaille ja vanhuksille.

Kyllä on kohtuullista antaa jotain maailman köyhimmille ja surkeimmille, inhimillisyydeksi sitä sanotaan. Ettei vaan heitä ryöstetä ja putsata luonnonvaroista ja teetetä euron päiväpalkalla teollisuus- ym työtä.

Kun kerran olemme rippikoulun käyneitä ja rokotettuja, tiedämme että lähimmäisiä pitää auttaa. Edes vähän. Samalla se on esimerkkinä muille kansoille yhteisvastuun kantamisesta

Kyllä kai media tarpeeksi kertoo avuntarvitsijoista, joten asian pitäisi olla tuttu.”

(Suomi24, 25)

Tämä kommentoija kokee suomalaiset sairaat ja vanhukset legitiimeiksi avunsaajiksi, mutta näkee näiden vastakohtaparina laiskat ”lorvijat” jotka pienentävät verokertymää, eikä aineistossa useammin esitetyt kehitysavun vastaanottajat. Myöhemmin kommentoija asettaa vastakkain ”maailman köyhimmät ja surkeimmat” sekä ”rippikoulun käyneet ja rokotetut”, joista jälkimmäisillä on vastuu kannettavanaan heikompiosaisistaan. Vastakkainasettelussa on selvää kummat edustavat kehitystä, tiedettä ja valtaa ja kummat tämän kaiken vastakohtaista toiseutta. Kristinuskon tuoma moraalivelvollisuus on voimakkaasti läsnä kommentin sanavalinnoissa ”rippikoulun käyneet”, ”lähimmäisiä pitää auttaa” ja ”yhteisvastuun kantaminen”. Rippikouluviittauksen voi tulkita myös viittaukseksi yleiseen sivistystasoon. ”Rokotetut” viittaa käsitteenä puolestaan kehittyneeseen lääketieteeseen. Lisäksi kommentoija esittää, että Suomelle on kehitysavusta suoranaista hyötyäkin voidessaan olla ”esimerkkinä muille kansoille”, mikä tuo esiin kommentoijan käsityksen suomalaisten erityisasemasta muihin nähden. Kommentoija ei tee itsestään aktiivista toimijaa, mutta puhuu ”meistä” ja pyrkii näin raportoimaan yleisesti tiedettyä totuutta.

”Kehitysavun vastustajat Suomessa antaa sellaisen kuvan että Suomi itekki olis joku kehitysmaa ettei meillä muka oo varaa... -.- Ja minä kun luulin että Suomi on hyvinvointivaltio...”

(Suomi24, 26)

Tämä keskustelija näkee kehitysmaan ja hyvinvointivaltion selvinä vastapareina. ”Muka” vähättelee kehitysapuun kielteisesti suhtautuvien argumenttia Suomen tiukentuneesta taloustilanteesta, ja paljastaa että kommentoijan itsensä mielestä Suomella on kehitysapuun ”varaa”. ”Luulin että Suomi on hyvinvointivaltio...” antaa ymmärtää, että kommentoijan mielestä hyvinvointivaltion tehtäviin ja velvollisuuksiin kuuluu kehitysavun harjoittaminen. Koponen kuvailee, että eritoten 1990-luvun laman aikaan Suomen kehitysyhteistyön puolestapuhujat pyrkivät perustelemaan kehitysapua merkittävänä sivistysvaltion tunnusmerkkinä (Koponen 2011, 10). On luonnollista, että myös 2010-luvun taantuman aikaan kehitysyhteistyötä perustellaan samoin argumentein.

”Tuo 1,1 miljardia euroa on kuitenkin vain neljäsosa niistä yli 4 miljardista eurosta, jonka suomalaiset jättävät veroistaan vuosittain maksamatta. Noilla verorästeillä katettaisiin helposti myös Suomen vastuut Kreikan valtion veloista.

Olemme maailmassa tällä hetkellä hyväosaisia ja voimme nyt auttaa heikompiamme, jos olemme vähemmän itsekkäitä ja vaikkapa jokainen maksaisimme veromme.”

(HS.fi, 101)

Kommentissa kirjoittaja asettaa vastakkain ”hyväosaiset” ja ”heikommat” ja vetoaa lukijoiden moraaliseen velvollisuuteen perustellessaan kehitysavun tarpeellisuutta. Kirjoittaja syylistää myös veronsa maksamatta jättäviä suomalaisia, mikä on aineistossani poikkeuksellista, sillä muissa keskusteluissa suomalaiset kuvaillaan pääosin ennen kaikkea rehellisiksi ja toisinaan jopa uhrautuviksi toimijoiksi. Termillä veronmaksaja on yleisesti tutkimuksen aineistoissa muutenkin hyvin myönteinen kaiku, sillä veronmaksajalla viitataan rehelliseen ja aktiiviseen länsimaiselle yhteiskunnalle hyödylliseen kansalaiseen.

5.2 Kielteinen keskustelu

Kehitysapuun kielteisesti suhtautuvat keskustelun kategoriat hain pohtimalla mistä kielteinen suhtautuminen kehitysapuun kommentteissa keskustelijoiden itsensä mukaan johtuu. Jaoin kielteisesti suhtautuvan keskustelun kolmeen pääkategoriaan; kehitysavun toimimattomuuteen, eläimellistämiseen eli avun vastaanottajien inhimillisten ominaisuuksien väheksymiseen ja Suomelle koettuun uhkaan. Avaan kategorioiden sisältöä ja merkitystä lisää tuonnempana. Puolet aineistojen kielteisestä keskustelusta sijoittuu kehitysavun toimimattomuuden kategoriaan, kolmasosa eläimellistämiseen ja viidesosa uhkakategoriaan. Helsingin sanomien keskustelupalsta-aineistossa tosin poikkeavasti uhkakategoria on toiseksi yleisin kielteisen keskustelun kategoria 28 prosentin osuudellaan kehitysavun toimimattomuuden jälkeen (59 %), eli uhkakategoria korostuu keskusteluissa enemmän HS.fi-sivustolla kuin tutkimuksen kahdella muulla sivustolla.

Seuraava taulukko osoittaa, että keskustelukategoriat painottuvat eri sivustoilla eri tavoin. HS.fi-sivuston ja Hommaforumin laajin, noin 60 prosenttiosuuden kattava, keskustelukategoria on kehitysavun toimimattomuus. Eläimellistämiskategoria kattaa puolestaan Suomi24-palstalta kerätyssä aineistossa lähes 60 prosenttia, eli eläimellistävä

kehitysapuun kielteisesti suhtautuva keskustelu on Suomi24-sivuilla keskimäärin yli kolme kertaa yleisempää kuin muilla sivustoilla. Helsingin Sanomien keskustelupalstaan verrattuna Suomi24:n keskustelussa avunsaajia eläimellistettiin viisi kertaa useammin. Suomi24:n kirjoitukset ovat myös huomattavasti lyhyempiä kuin kahden muun aineistosivuston kirjoitukset, joten pohdin onko lyhyillä kommentteilla ja eläimellistämällä olemassa jokin yhteys. On syytä muistaa, että Suomi24 on aineistosivustoista ainoa joka ei vaadi sivustolle rekisteröitymistä kommentointia varten, eli kirjoittajat nauttivat hyvin suurta anonymiteettia. Tämä varmasti lisää lyhyiden, tunneperäisten sekä tahallisesti provosoivien kommenttien määrää.

Taulukko 3. Kielteisen keskustelun kategoriat, kommenttien lukumäärä:

	Yhteensä kpl	Kehitysavun toimimattomuus	Eläimellistäminen	Uhka Suomelle
Suomi24	143	26 %	59 %	13 %
HS.fi	158	59 %	12 %	28 %
Hommaforum	107	64 %	18 %	16 %
Kaikki	408	49 %	30 %	20 %

5.2.1 Kehitysavun toimimattomuus

Puolet aineiston kehitysapuun kielteisesti suhtautuvasta keskustelusta askartelelee eri tavoin yksinomaan kehitysavun toimimattomuuden tematiikan parissa, mutta kehitysavun toimimattomuuden teema esiintyy myös muiden kategorioiden keskustelujen tausta-ajatuksena. Iso osa kehitysapuun kielteisesti suhtautuvasta keskustelusta lukeutuu kategoriaan, jossa kielteinen suhtautuminen kehitysapuun perustellaan kehitysavun toimimattomuudella. Toimimattomuusdiskurssi on aineistoista yleisin Hommaforumin keskusteluaineistossa, jossa se kattaa 64 prosenttia keskustelusta. Varsinaisessa toimimattomuusdiskurssissa keskustelijat käyttävät runsaasti numeroita ja lukuja, ja viittaavat aktiivisesti muihin kirjoittajiin sekä lähteisiin. Kirjoittajat pyrkivät perustelemaan kommenttinsa huolellisesti ja tietopohjaisesti, ja strukturoivat faktoja ilman suurta tunnekuohua tai voimakkaiden henkilökohtaisten

mielipiteiden tuntua. Kehitysavun toimimattomuus on sivustoilla suorastaan kaikkien kommentoijien yhteisesti mieltämä yleinen totuus, jota eivät juuri edes vähemmistössä olevat kehitysavun puolestapuhujat kiistä. Toistuva käsitys on myös se, ettei kehitysavun tuloksista olisi lainkaan tietoa saatavilla, tai että sitä pidettäisiin yleisesti salassa.

Koposen mukaan siitä, millaiseen kehitysyhteistyöhön kehitysapuun tarkoitettuja rahoja kannattaa käyttää, käydään vähäistä kansalaiskeskustelua. Määrärahojen taso ei kerro siitä kenelle varat osoitetaan, kuinka ne käytetään ja kuka niistä lopulta hyötyy. Koponen epäilee, että harva tavallinen veronmaksaja on varsinaisesti kiinnostunut kehitysavun yksityiskohdista, ja kehitystutkijat käyttävät helposti sellaista termistöä joka jää monelle vieraaksi. (Koponen 2011, 8-9.) Tämä voisi osaltaan selittää sitä, miksi tutkimukseni aineiston keskustelijat kokevat kehitysavun niin epämääräisenä ja salattuna toimintana.

”Kehitysapu on syvältä..

Kukaan ei ole koskaan osoittanut veronmaksajien selkänahasta revityillä rahoilla saadun mitään hyvää aikaan.

Jatkuvasti vain uutisoidaan huonoista puolista.

Kertokaa nyt joku edes jotain positiivista, pikkurahoista kun ei ole kyse.

Eikä ole mitään raportointia eikä tiedotusta viran puolesta näillä rahojen jakajilla?”

(Hommaforum, 90)

Kommentoija käyttää runsaasti rivivälejä lauseidensa hengähdystaukoina, niin että lukijalla on aikaa miettiä jokaisen lauseen painavuutta. Kommentoija ei viittaa omiin mielipiteisiinsä, vaan raportoi kokemaansa yleistä mielipidettä ja strukturoi faktaa. Lisäksi kirjoittaja käyttää äärisanoja kuten ”kukaan ei ole koskaan”, ”mitään hyvää” tai ”kertokaa nyt joku edes jotain” lisätäkseen kommenttinsa vakuuttavuutta. Kommentissa asetellaan selvästi myös vastakkain veronmaksajat sekä ”rahojen jakajat”, ja vaikka kommentoija on etäännyttänyt itsensä kommentistaan, hän antaa ymmärtää kuuluvansa edellä mainittujen veronmaksajien joukkoon.

”Suomen kehitysapu oli vuonna 2008 808 miljoonaa euroa, vuonna 2009 924 miljoonaa, vuonna 2010 966 miljoonaa, vuonna 2011 1074 miljoonaa ja vuonna 2012 1124 miljoonaa. Kasvua on siis ollut noin 8.6 prosenttia vuodessa tämän neljän vuoden aikana.

Nyt siis suunniteltiin kehitysapuun 2.7 prosentin leikkaus vuodelle 2015, ja itku on luonnollisesti hirmuinen. Mikä muu ala saa nauttia tällaisesta budjetin kasvusta, varsinkin kun suuri osa rahasta kerta kaikkiaan katoaa sen keränneestä yhteiskunnasta?”

(Hommaforum, 13)

Tämä keskustelija viljelee runsaasti numeroita argumenttinsa tueksi ja vakuuttavuuden lisäämiseksi. Kuten mainitsin, tässä kategoriassa usein kommentoijat antavat numeroiden vakuuttaa lukijansa, kuten kyseisessä kommentissa, jossa suurenevat luvut ilmentävät lukijalle kiistatta vuosi vuodelta kasvaneita rahamääriä. Lopuksi kommentoija heittää lukijoilleen sanojensa vahvistukseksi retorisen kysymyksen, johon tietää vastauksen olevan omien odotustensa mukainen. Tämäkään kommentoija ei kuitenkaan mainitse itseään aktiivisena toimijana, vaan raportoi sen sijaan yleistä mielipidettä. Kehitysavun leikkausta kannattavat nousevat auktoriteetin asemaan, kun kommentoija kuvaa leikkausten vastustajien reaktiota; *”itku on luonnollisesti hirmuinen”*. Itkusta lukijalle assosioituu lapsen kaltaiset leikkauksen vastustajat, jotka eivät ymmärrä aikuisen järjen ääntä. Lause *”suuri osa rahasta kerta kaikkiaan katoaa sen keränneestä yhteiskunnasta”* ei sisällä puolestaan vain ääri-ilmaisuja, vaan myös käsityksen siitä, että kehitysapu on Suomen näkökulmasta täysin hyödytön menoerä.

Toimimattomuusdiskurssissa keskustellaan tulosten koettujen puutteellisuuksien lisäksi runsaasti epäilyksistä kehitysavun lopullisesta määränpäästä. Keskustelijat ovat toistuvasti sitä mieltä, että apu ei pääosin päädy sinne minne he toivoisivat sen päätyvän, eli legitiimeille avuntarvitsijoille.

”(...)Niinhän se tahtoo olla että kehitysapurahojen suurimmat hyötyjät ovat tietyt virkamiehet ja heidän saamansa lahjukset.(...)”

(HS.fi, 85)

”Suurempi ongelma on kehitysyhteistyön laatu, ei sen määrä. Rahallinen apu näyttää menevän sekalaisten diktaattoreiden ja korruptoituneiden hallitusten omaan taskuun, ja jopa aineellinen apu kaupataan eteenpäin.(...)”

(HS.fi, 96)

Kumpikin kommentoija nimeää tunnistamansa selkeät syylliset kehitysavun toimimattomuuteen, joita ovat *”tietyt virkamiehet”*, *”sekalaiset diktaattorit”* ja *”korruptoituneet hallitukset”* eli toisin sanoen kehitysmaiden epärehelliseksi koettu hallinto. Kummatkin kommentoijat etäännyttävät itsensä kommentistaan

sanavalinnoilla ”*niinhän se tahtoo olla*” ja ”*näyttää menevän*”, välittäen lukijalle käsityksen siitä, että kehitysavun toimimattomuus ei ole auttajamaiden, sen enempää kuin kyseisten kirjoittajienkaan, syytä. Lisäksi sanavalinnat tukevat keskustelijoiden pyrkimyksiä strukturoida faktaa ja raportoida yleistä mielipidettä.

Kehitysavun vaikutusten arvioinnin ja mittaamisen kanssa painivat keskustelupalstojen käyttäjien lisäksi myös varsinaiset kehitysapututkijat. Koponen perustelee, että on miltei mahdotonta mitata sitä, missä suhteessa saavutetut tulokset ovat käytettyihin kustannuksiin, ja mitä vastaavilla resursseilla olisi toisella tavalla käytettyinä saatu aikaan. Julkilausuttujenkaan tavoitteiden saavuttamisen mittaaminen ei ole aina yksioikoista, etenkin jos halutaan vaikuttaa ihmisten pitemmän ajan toimintakykyihin. (Koponen 2011, 23-24.) Toimimattomuusdiskurssin kanssa yhteneviä tuloksia sai myös Anna Kristiina Härrä pro gradu –työssään, jossa tutkimuksen kyselyaineiston vastaajista suurin osa koki kehitysavun tehottomaksi ja määränpäättämättömäksi (Härrä 2012). Kehitysavun toimimattomuus ja avun määränpäättämisen kyseenalaistaminen ovat aiheita, jotka kuuluvat kehitysapukeskusteluun niin keskustelupalstoilla kuin muuallakin yhteiskunnassa.

5.2.2 Eläimellistäminen

Kielteisessä keskustelussa ilmenevällä eläimellistämiskategoriolla tarkoitan kirjoittajien tapaa kuvata avunsaajat epäinhimillisinä ja alempiarvoisina toimijoina, suoranaistena eläiminä tai ainakin eläimellisesti käyttäytyvinä. Esimerkiksi konkreettinen lause ”*lisääntyä kuin rotat*” löytyy useista keskusteluista. Kommentit vilisevät stereotyyppioita ja keskustelu on avoimen ennakkoluuloista sekä provokatiivista. Eläimellistämiskurssi kohdistuu kehitysmaihin, niiden kansalaisiin sekä ihmisiin yksilöinä, ja on tutkimukseni aineistossa leimaavan rodullistavaa.

Frantz Fanonin ajatukset sopivat kuvailemaan tätä diskurssia, eritoten neokolonialistinen käsitys mustaihosen ihmisen eläimellisistä ja luonnonmukaisista piirteistä. Fanon viittaa kirjansa nimellä *Peau noire, masques blancs* siihen, että mustaihosen odotetaan tavoittelevan länsimaalaista elämäntapaa, arvoja ja kulttuuria, mutta tummaihoisuus estää häntä koskaan täysin saavuttamasta tavoitettaan. Länsimaalainen valkoihoinen odottaa ja toivoo nälkäänäkevän afrikkalaisen toimivan tietyllä tavalla, mutta vaikka afrikkalainen toimisi odotusten mukaisesti, hän ei Fanonin mukaan pysty koskaan olemaan täysivaltainen länsimaalainen. (Fanon 1952.)

”Rahaa ja ruokaa niille on jo kuskattu viimeiset 60 vuotta ja tilanne vaan pahenee, kun ne lisääntyvät rottien lailla.

Eihän musta kansa ikinä opi huolehtimaan edes itsestään.”

(Suomi24, 95)

Kirjoittaja käyttää useampaakin eläinkuntaan viittaavaa sanaa kuvaillessaan avun vastaanottajia, kuten ”ne” ja ”lisääntyvät” sanojen käyttö, joita painotetaan vielä suoralla vertauksella eläimiin ”rottien lailla”. Eläinkunnasta poimittu sanavalinta ”rotat” kertoo sekin keskustelijan avunsaajiin kohdistuvasta näkemyksestä, sillä rotat mielletään yleisesti vastenmielisiksi ja sijoitetaan eläinkunnan, jyrksijöiden ja loiseläintenkin alimpaan kastiin. Lisäksi kommentoija asettaa vastakkain ”mustan kansan” ja avunantajat, ja käyttää sanojensa painoksi äärisanoja ”ikinä opi huolehtimaan edes itsestään”. Kommentin taustalta paljastuu ajatus kommentoijan itsensä kuulumisesta auktoriteettiasemassa olevaan ryhmään, ”mustan” vastakohtaan valkoiseen, joka kykenee pitämään itsensä lisäksi huolta myös muista, kun taas mainitut toiset eivät huolehdi itsestäänkään. Kommentin sisältö kuvastaa tarkasti Fanonin teoriaa länsimaalaisen odotuksista afrikkalaista kohtaan; ”eihän musta kansa ikinä opi” kertoo keskustelijan kokemista kehitysavun vastaanottajiin kohdistuvista kokemuksista ja pettymyksistä.

Kuten edellisessä luvussa esittelin, tulevaisuuden väestönkasvu kirvoittaa keskustelua yksittäisistä aiheista ylivoimaisesti eniten, ja onkin koko tutkimuksen aineiston puhutuin yksittäinen tema. Kirjoittajat ovat huolissaan väestönkasvusta ja kehitysavun vaikutuksista väestönkasvuun, ja huolen takana on pääosin huoli oman kulttuurin jatkuvuudesta. Eläimellistämiskategorian diskurssit ovat huomattavasti tunneperäisempiä kuin yksinkertaisesti kehitysavun toimimattomuuteen nojaava keskustelu.

”Väestöräjähdykset ja korruptio – erityisesti afrikassa. Moni sanoo siellä paikan päällä jo tai suorastaan rukoilee, että lopettakaa herran tähden se ruokkiminen.

Afrikka on pahojen miesten manner ja tyystin orjuutettujen naisten. No ehkä kaikki eivät ole pahoja, mutta hirvittävän monet ja useimmat naiset vain synnytysorjia. He eivät pidä naista minään ja leikkelevät tyttöjä kivuliaasti.

Raiskaukset ovat hirvittävä tapa suorastaan monin paikoin sillä mantereella.

Suomessa koira on pyhä eläin naiseen verrattuna tuolla.

Afrikkalaisia on vuonna 2050 2 miljardia! Se on osaltaan hullun kehitysavun syytä.

En anna euroakaan tuon mantereen hyyssäämiseen! Se on vaarallista ja haitallista puuhaa.”

(Suomi24, 135)

”Me tuemme väestöräjähdystä.(...) Aina hoetaan sitä, että kehitysapu pitää suunnata oikein, naisille. Silloin se mukamas menee oikeaan kohteeseen.

Miettikääpäs vähän, mikä on väestöräjähdyksen todellinen syy. Mieheltä irtoaa joka päivä miljoonia siittiöitä. Naiselta munasolu kerran kuussa. Mihin siis väestökasvun hillintä tulisi suunnata? Nainen saa pitää vain yhtä miestä kerrallaan aviomiehenään. Sen sijaan miehelle sallitaan useita vaimoja. Neljä, mutta jos on rikas mies, niin vaikka kuinka monta vaimoa. Jokainen vaimo haluaa tietysti oman pesueen.(...)

Eikö juuri tässä ole väestöräjähdyksen perimmäinen syy? Miksi miesten kylvämmä miljoonat siemenet jätetään keskustelun ja päätösten ulkopuolelle?(...)”

(HS.fi, 129)

Nämä kommentoijat suhtautuvat kummatkin hyvin kielteisesti kehitysapuun ja uskovat, että kehitysapu on merkittävästi edesauttanut väestönkasvua, minkä kommentoijat kokevat kielteisenä asiana. Kommentoijat strukturoivat avunsaajien elämellisiä piirteitä esimerkiksi sanoilla ”ruokkiminen”, ”pesue” ja ”miljoonat kylvämmät siemenet”. Ensimmäinen kommentoija luo vielä täysin suorankin vertauksen eläinkuntaan lauseellaan ”Suomessa koira on pyhä eläin naiseen verrattuna tuolla”. Kommentoijat rakentavat sukupuolten mukaan toiseuden edustamista naisista ja miehistä omat stereotypiansa, joissa nainen on uhri ja mies aktiivinen toimija. Kommenteissa eivät kuitenkaan elämellistä avun vastaanottajia pelkät sanat vaan myös heidän kuvaillut tekonsa. Raiskaukset ja suoranainen holtiton lisääntyminen viittaavat epäinhimilliseen itsensä kontrolloimattomuuteen ja epärationaalisuuteen, ja varsinkin kuvatut miehet ovat sekä julmia että tarpeidensa vietävissä. Lisäksi kummatkin kommentoijat käyttävät sanaa ”väestöräjähdyks”, joka on esimerkiksi termiä väestönkasvu kielteisävyisempi ilmaisu.

5.2.3 Uhka Suomen hyvinvoinnille

Kolmannessa kielteisen keskustelun kategoriassa eli uhkakategoriassa kirjoittajat asettavat avoimesti vastapoleiksi kehitysavun ja suomalaisten hyvinvoinnin. Kehitysapu nähdään uhkana, jonain sellaisena mikä ruokkii usein jotain epämääräistä pahaa, ja on näin ollen suorastaan vaaraksi Suomelle ja suomalaisille. Kirjoittajat kohdistavat kommenttinsa mielellään suoraan ”päättäjille” tai muille mieltämilleen ylemmille auktoriteeteille, eivätkä toisilleen tai oletetuille lukijoilleen. Keskusteluissa on usein esimerkkejä kommentoijien löytämistä epäkohdista suomalaisen yhteiskunnan hyvinvoinnissa, esimerkiksi Heinolan reumasairaalan rahoitusongelmat vuodelta 2010 nousevat esiin useammasta kuin yhdestä keskustelusta. Muita kirjoittajien kokemia legitiimejä vastapoleja kehitysavulle ovat muun muassa suomalaisten nuorten ja vanhusten hyvinvointi sekä turvallisuuskysymykset kuten armeijan ylläpito.

”Mistä ihmeestä 30 miljoonaa potkitaan kasaan? Ja miksi? Afganistan ei todellakaan ole sellainen valtio jota varten Suomen pitää uhrautua. Niin ne sairaat lapset jonottaa terveyskeskuksissa ja 16 vanhusta odottaa yhä hoitajaa kun ei oo rahaa, mutta Afganistaniin on varaa.

(...)Selityksenä on, että tämä tuo näkyvyyttä tai rahaa maahan / kaupunkiin. Mutta tarvitsemmeko sitä näkyvyyttä kun omat kansalaiset kärsii?

Oisko parempi hoitaa omat asiat kuntoon ja sanoa kylmästi EI meillä valitettavasti on omat kansalaiset niin huonossa jamassa että emme voi lahjoittaa 30 miljoonaa Afganistaniin. (joista 18 miljoonaa menee hallinnollisiin kuluihin)

Ny käy vähän vihaksi! Älkääkä ikinä sanoko Suomen valtio tai Suomen päättäjät ettei ole varaa!!!”

(HS.fi, 90)

”Vaadin, että veroeurojani ei käytetä mihinkään jonninjoutavaan kehitysapuun vaan siihen, että sodan aikana ammuksia sorvannut ja sen jälkeen verot tähän maahan maksanut isoäitini saa hoitoa sairaalan vuodeosastolla. Nyt hän makaa siellä janoisena ja tuskissaan, kun kukaan ei ehdi antamaan vettä eikä kipupiikkiä saa kuin omaisen vaatimana.

Mittani on täysi poliittisen johdon kanssa! Täysin hyödytön rahan kylväminen ulkomaille on lopetettava välittömästi! Suomalaiset kärsivät näiden vuoksi!”

(HS.fi, 177)

Kumpikin kommentoija kokee kehitysavun olevan kilpailevassa asemassa Suomen valtion sosiaali- ja terveystenonon kanssa. Kummatkin lopettavat kommenttinsa myös ”päättäjille” suunnattuihin huudahduksiin, joissa tiivistetään oman sanoman ydin. Ensimmäinen kommentoija tuo vakuuttavuutta tekstiinsä numeroiden tuella, ja kummatkin mainitsevat kuinka ”omat kansalaiset” tai ”suomalaiset” konkreettisesti kärsivät kehitysavusta. Kehitysapua vähätellään kuvaillen sitä sanoin ”jonninjoutava” tai ”täysin hyödytön rahan kylväminen” mutta myös niin että Suomi ”uhrautuu” muiden maiden puolesta. Ensimmäinen kommentoija antaa lisäksi epäluottamuslauseen toimimattomuuskategorian tapaan kehitysavun lopulliselle määränpäälle, vihjaamalla suuriin ”hallinnollisiin kuluihin”. Kummatkin kommentoijat käyttävät äärisanoja sanomansa painotukseksi ja pyrkivät vetoamaan lukijan tunteisiin konkreettisiin esimerkeihin, joissa sairast lapset tai vanhuksot asetetaan vastakkaiseen vaakakuppiin kehitysavun kanssa. Tässä kategoriassa kommentoijat tuovat julki rohkeasti myös oman mielipiteensä ja toimivat itsekin aktiivisessä roolissa, kuten jälkimmäinen kommentoija toteaa viestinsä lopulla; ”Mittani on täysi (...)”. Konkreettiset esimerkit tuovat oman mielipiteen julkituonnille vakuuttavan perustelun ja oikeutuksen.

Osa tämän kategorian keskustelijoista taas asettaa Suomen ja kehitysavun yhtä lailla vastakkain, mutta he perustelevat kielteistä kantaansa kehitysapuun sillä, että muiden maiden varallisuuskysymykset eivät yksinkertaisesti kuulu Suomelle. Heidän mukaansa kunkin kansallisvaltion tulisi huolehtia yksinomaan parhaansa mukaan vain omista kansalaisistaan. Näin ollen ulkomaille suunnattu kehitysapu koetaan tässäkin tapauksessa uhkaksi suomalaisten hyvinvoinnille, joskin pääosin vain taloudellisesta näkökulmasta käsin.

”Suomi ei pienenä maana ole mielestäni mikään velvollinen auttamaan Afrikan valtioita jo senkään vuoksi, että meillä ei ole ikinä ollut siellä siirtomaita, joita olisimme ryövänneet eikä Suomi ikinä hakenut sieltä ihmisiä orjiksi USA:n lailla. Eiköhän autettavia ihmisiä löydy tarpeeksi jo täältä kotimaastakin.”

(Hommaforum, 75)

”(...)Pidän kaikenlaista kehitysapua luonnottomuutena, mutta sellainen yhteistyö missä itselle (Suomelle) tuleva hyöty on vähintään yhtä suuri kuin vastapuolen saama hyöty, voidaan pitää normaalina ja suotavana.”

(Hommaforum, 49)

Ensimmäinen kommentoija asettaa vastakkain ”kotimaan” ja ”Afrikan valtiot”, mutta ei hae oikeutusta sanomalleen tai raportoimalleen yleiselle mielipiteelle tunnesyillä niinkään kuin järkiperusteilla. Sama kommentoija näkee kehitysavun ennen kaikkea hyvityksenä länsimaiden tekemille vääryyksille historiassa, joihin Suomi ei ole osallistunut, ja näin ollen Suomen valtion harjoittama kehitysapu on tästä syystä aiheetonta. Kommentti itsessään, kuten esitetyn ongelman ratkaisukin, on perusteltu, lyhyt ja ytimekäs. Jälkimmäinen kommentti korostaa puolestaan kehitysavun taloudellista merkitystä Suomelle, ja kommentin takana piilee ajatus siitä, että mikäli kehitysavusta ei Suomelle ole suoranaista taloudellista hyötyä, on kehitysavun harjoittaminen ”normaalin ja suotavan” toisessa ääripäässä, eli epänormaalia ja epäsuotavaa. Kumpikin kommentoija tekee itsestään aktiivisen toimijan käyttämällä muun muassa ilmaisuja ”mielestäni” ja ”pidän”.

Kahden edellisen aineistolainauksen ajatukset kehitysavun Suomelle tuomasta hyödystä ovat yhteneviä Juha Sihvolan (2006) kuvauksesta perinteisestä kehitysavusta, eli niin kutsutusta oman edun linjan ulkopolitiikasta, jossa auttamistavoitteista huolimatta oma kansallinen etu asetetaan ykkösprioriteetiksi. Tämä ajatus on läsnä koko uhkakategoriassa, osassa kommentteista niinkin voimakkaasti, että kommentoijat toivovat Suomen harjoittaman kehitysavun lakkauttamista.

Jaoin väestönkasvukeskusteluun liittyvän huolen suomalaisen kulttuurin jatkuvuudesta uhkakategoriaan, vaikka tämä keskustelu lomittuu useimmiten selkeästi uhkakategorian ja eläimellistämiskategorian välimaastoon. Näissä keskusteluissa kommentoijat nimeävät eritoten islamin uskonnon merkittäväksi uhaksi kehitysapuun liittyvissä kysymyksissä.

”Kehitysapu pitäisi lopettaa kokonaan tai lähes kokonaan. Pakolaiset pitäisi käännättää rajalta.(...) Islamin voimistuminen on ongelma, koska silloin Suomen oma kulttuuri joutuu väistymään.(...)”

(Suomi24, 61)

”Malin tilanne on vain tuorein esimerkki siitä, mihin islamistisen politiikan ajaminen johtaa. Arabikevät on lupaavasta alusta johtamassa samantyylliseen kehitykseen monessa arabimaassa. Länsimaiden on syytä tukea islamilaisten maiden anti-islamistisia voimia.”

(HS.fi, 29)

Kumpikin keskustelija käsittelee samaa nimeämäänsä ongelmaa, mutta tarjoaa vastakkaiset ratkaisut kokemaansa uhkaan. Siinä missä ensimmäinen kommentoija toivoo kehitysavun lopettamista kokonaan, toinen esittää tuen lisäämistä *”islamilaiden maiden anti-islamistisille voimille”*. Jälkimmäinen kommentoija ei tosin tarkenna, kannattaako hän nimenomaisesti rahallista tukea vai esimerkiksi poliittisia julkilausumia. Kumpikin keskustelija maalaa vääjäämätöntä tulevaisuudenkuvaa sanavalinnoillaan *”Suomen oma kulttuuri joutuu väistymään”* ja *”mihin islamistisen politiikan ajaminen johtaa”*. Kumpikaan kommentoija ei tee itsestään sanavalinnoillaan aktiivista toimijaa, vaan pyrkii strukturoimaan faktaa. Vastakkain asettelu on selkeä *”Islamin”* ja *”Suomen”* sekä *”arabimaiden”* ja *”länsimaiden”* välillä, jossa vastakohdat koetaan edustavan toistensa ääripäitä.

Maasillan, Rahkosen ja Raittilan tekemän tutkimuksen (2008) tulokset islamin kuvasta suomalaisessa mediassa ovat yhteneviä tutkimukseni uskontoon liittyvän uhkakategorian kanssa, eikä ole syytä epäillä, etteikö median luoma kuva islamista olisi vaikuttanut merkittävästi myös tämän tutkimukseni aineiston keskustelijoihin. Samalla keskustelijat, tahallisesti tai tiedostamattaan, jatkavat itse tämän kuvan luomista. Huoli oman kulttuurin jatkuvuudesta liittyy, kuten ensimmäisessä teorialuvussa mainitsin, kansallisen identiteetin aikaulottuvuuteen, johon palaan vielä tuonnempana.

Kaiken kaikkiaan kehitysapuun kielteisesti suhtautuvassa keskustelussa käytetään runsaasti retorisia vakuuttavuuden keinoja. Moni kommentoija strukturoi faktaa ja pyrkii vaikuttamaan julkiseen mielipiteeseen. Myönteisesti suhtautuvasta keskustelusta ei löytynyt samanlaisia piirteitä vastaavissa määrin. Tästä voisi päätellä, että keskustelupalstamaailman ulkopuolella myönteinen suhtautuminen edustaa edelleen valtavirran ajattelutapaa, ja kehitysapuun myönteisesti suhtautuvat eivät koe samanlaista tarvetta lukijakuntansa vakuutteluun kuin kielteisesti suhtautuvat. Tämä tulkinta saa tukea myös ulkoministeriön vuoden 2012 mielipidetutkimuksesta, jonka mukaan valtaosa suomalaisista edelleen suhtautuu kehitysapuun myönteisesti. Kokosin seuraavaan taulukkoon vertailtavaksi kielteisen keskustelun kolmen pääkategorian selkeimmät erot ja yhteneväisyydet.

Taulukko 4. Kielteisen keskustelun kolmen pääkategorian keskeisimmät piirteet:

	Kehitysavun toimimattomuus	Eläimellistäminen	Uhka Suomelle
Keskustelijan toimijarooli	passiivinen	aktiivinen	pass. & akt.
Erityispiirteet	Lukujen ja lähteiden käyttö, pitkät kommentit	Tunneperäisyys, huumorin käyttö, lyhyet kommentit	Esimerkkien käyttö, kommentit suunnattu päättäjille
Kehitysapukäsitykset	Ei toimi; rakenteelliset viat	Ei toimi; alempiarvoiset kansat	Toimivuudella ei väliä / toimii "liian hyvin"; väestönkasvu

5.3 Kehitysapu keskustelijoiden määrittämänä

Edelliset alaluvut aineistoesimerkkeineen paljastavat runsaasti keskustelupalstan keskustelijoiden konkreettisia määritteitä kehitysavulle sekä kuvaavat kehitysavun legitimizeettiä keskustelijoiden piirissä. Jo yksinkertaisesti numerot kertovat, että keskusteluaineistossa, jossa lähes yhdeksän kymmenestä kommentista suhtautuu kehitysapuun kielteisesti, kehitysavun nauttima legitimizeetti on keskustelijoiden piirissä hyvin alhainen. Kielteisessäkin keskustelussa tosin ”*toimivammalla*” kehitysavulla mielletään olevan mahdollista legitimizeettiä, mutta nykyistä tapaa toteuttaa kehitysapua ei koeta tyydyttäväksi. Kehitysapuun myönteisesti suhtautuvassa keskustelussa puolestaan useimmat toivovat kehitysavun korottamista, tai konkreettisia henkilökohtaisia mahdollisuuksia harjoittaa kehitysapua.

Enemmistö suomalaisista ymmärtää kehitysavun köyhien maiden auttamiseksi, nälkäisten ruokkimiseksi, sairaiden hoitamiseksi ja lukutaidottomien opettamiseksi. Solidaarisuus on johtavin vaikutin suomalaisten suhtautumisessa kehitysapuun. Apu olisi suuren yleisön mielestä kohdistettava maailman köyhimmille maille ja köyhimmille ihmisille. Kimmo Kiljusen mukaan kuitenkin avunantajien lähtökohdista, kehitysyhteistyön toteutusmuodoista ja vastaanottajien harjoittamasta politiikasta on etsittävä vikaa, sillä usein muut kuin köyhyyden voittamiseen tähtäävät tavoitteet määräävät kehitysyhteistyökäytäntöjä. (Kiljunen 1991, 193-195.) Tutkimuksessani

varsinkin aineiston toimimattomuusdiskurssiin lukeutuvat kommentit kuvailevat keskustelijoiden kokevan kehitysavun ongelmallisuuden pääpiirteittäin samoin, painottaen tosin vastaanottajien harjoittamaa politiikkaa sekä kehitysavun toteutusmuotoja.

Kehitysavun ongelmakohdiksi keskustelijat tunnistavat tutkimukseni aineistossa varsinkin kehitysavun epämääräisenä koetun luonteen sekä vaikeasti mitattavat tulokset. Keskustelijat kokevat vaikeasti ymmärrettäväksi sen, kuinka nälänhätä ja köyhyys voivat jatkaa kehitysmaissa, vaikka kehitysapua on harjoitettu jo vuosikymmeniä. Lisäksi kehitysapuun käytettävät rahasummat, kuten esimerkiksi monen mainitsema vuosittainen miljardi euroa, tuntuvat niin suurilta, että niitä on vaikea käsittää, varsinkaan ilman mittasuhteita. Jude Fransman ja Henri-Bernard Solignac Lecomte argumentoivat (2004), että OECD-maiden kansalaiset ovat yleisesti myönteisiä globaalia solidaarisuutta ja kehitysapua kohtaan, mutta on näiden maiden hallitusten vastuulla, että nämä eivät ole jakaneet kansalaisilleen tarpeeksi informaatiota ja luoneet tietoisuutta kehittyvien maiden ongelmista ja tarpeista. Tämä voi johtaa tai on johtamassa kansalaisten epäluuloisuuteen (Fransman & Solignac Lecomte, 2004).

On kuitenkin otettava huomioon, että tämän tutkimuksen aineistossa moni keskustelija myös haluaa aktiivisesti lietsoa kielteisyyttä kehitysapua kohtaan, ja suorastaan pyrkii purkamaan kehitysavun legitimeettiä julkisessa mielipiteessä. Kaikki keskustelijat eivät tosin sanoen odota tai toivokaan merkittäviä konkreettisia tuloksia, tai kehitysyhteistyön termistön yksinkertaistumista. Kehitysapua kuvaillaan aineistossa muun muassa ilmauksin ”*verorahojen jakelu*”, ”*kivireki*”, ”*rahan hukkaan heittäminen*” tai ”*muiden rahoilla ostettu hyväksyntä*”. Joillekin taas itse kehitysapu aiheena tuntuu keskustelussa toissijaiselta, ja kommenttien sekä koko keskustelun pääasiallinen tarkoitus onkin luoda toiseutta ja sitä kautta omaa identiteettiä. Tämä on yleinen piirre varsinkin kielteisen keskustelun eläimellistämiskategoriassa.

5.4 Keitä ovat ”Muut” ja keitä olemme ”Me”?

Kuten menetelmäluvussa esittelin, jaoin toiseutta määritellessäni aineistossa esiintyvät toiseuden ilmiöt kolmeen kategoriaan. Näiksi kategorioiksi muodostuivat ”otukset”, avun legitiimit vastaanottajat ja ”kukkahattutädit”. Tein näistä tuloksista yleistyksen, että toiseus liittyy tutkimuksessani ennen kaikkea alempiarvoisiin eli epäinhimillisiin

piirteisiin, uhriuteen ja naiseuteen. Avaan mainitsemiani toiseuden kategorioita lisää seuraavaksi.

Pentti Raittila tiivistää länsieurooppalaisesta afrikkalaisiin kohdistuvasta toiseuden kokemisesta ja esittämisestä neljä ulottuvuutta: alempiarvoisuuden, outouden, uhkaavuuden ja kiehtovuuden. Kaikkiin neljään ulottuvuuteen liitettyjä ominaisuuksia ovat ihonväri, uskonto, tavat, mentaliteetti sekä politiikkaan ja talouteen liittyvät piirteet. (Raittila 2004, 31-32.) Näistä Raittilan nimeämistä ulottuvuuksista kolme ensimmäistä tulevat myös tutkimuksessani esiin, mutta kiehtovuus jää aineistossa pienempään rooliin.

Sara Ahmed kuvaa turvallisuuden olevan sidoksissa ”eisyyteen” (the not), eli siihen mikä ei ole minä tai ”Me”. Pelko ei kuitenkaan ole yksinkertaisesti vain sen pelkoa, mitä emme ole. Ahdistus ja pelko tuottavat rajat vaikutuksineen, kuten myös sen vaikuttavuuden, mitä emme miellä olevamme. Pelon politiikka tulee usein kerrotuksi raja-ahdistuksena kuten ”tulvina”, ja se puhuu valloittajina saapuvista vääränlaisista toisista, joita vastaan kansakunnan täytyy puolustautua. Turvallisuuden, rajojen valvonnan ja tarkkailun uudet muodot tulevat oikeutetuiksi juuri julistamalla, että turvallisuus on joutunut kriisiin. Kriisin julistamisessa käytetään usein todellisia tapahtumia ja lukuja, mutta kriisijulistus muuttaa nuo tapahtumat ja luvut objektiksi, joka alkaa elää omaa elämäänsä. (Ahmed 2002, 205-206.) Tällainen ilmiö on esimerkiksi aineistossa esittelemäni väestönkasvukeskustelu ja sen kytkös huoleen suomalaisen kulttuurin jatkuvuudesta. Väestönkasvukeskustelussa esiintyvä toiseus kuuluu kolmesta nimeämästäni toiseuskategoriasta ensimmäiseen, eli otustoiseuteen.

5.4.1 Otukset eli epäinhimilliset piirteet ja toiseus

Epäinhimillisiin piirteisiin keskittyvä toiseus on tämän tutkimuksen aineistojen keskusteluissa laajimmin rakennettu sekä käsitelty toiseuden muoto, ja nimitän tätä ilmiötä tutkimuksessani otuskategoriaksi. Otustoiseus liittyy keskusteluissa miltei saumattomasti aiemmin mainitsemaani eläimellistämiseen, sekä eläimellistämisen kautta useimmiten väestönkasvukeskusteluun. Otukset edustavat keskustelijoille niin fyysiseltä sijainniltaan kuin henkisiltä ja fyysisiltä olemuksiltaankin hyvin kaukaista toiseutta, miltei satuhahmoa, joka on vain puoliksi ihminen, puoliksi jotain muuta. Otukset esittävät kaikessa keskustelijoiden täydellistä omaa vastakohtaa, kehitysavun vastaanottajia eli vierautta, ja myös melko tuntematonta toiseutta. Otukset eivät herätä

heikosta varallisuusasemastaan huolimatta keskustelijoissa empatiaa, vaan saavat syytöksiä laiskuudesta, tyhmyydestä ja kehitysavun väärinkäytöstä. Aineistoissa käytettyjä yleisiä sanavalintoja ovat esimerkiksi ”risupartamuslimit”, ”tyhmemmät Afrikan kansat”, ”neegerit”, ”loisivat mutakuonot”, ”poppamiehet”, ”tuholaiset”, ”rähinäparvi”, ”afrit” ja ”minulle täysin yhdentekevät otukset”. Otustoiseus liittyy ennen kaikkea ihonväriin ja uskontoon, mutta myös maantieteelliseen sijaintiin. Otustoiseutta voisi kuvailla rassistiseksi tai kielteiseksi rodullistamiseksi.

Raittilan kuvaamat kolme ensimmäistä piirrettä afrikkalaisista toisina länsieurooppalaisesta näkökulmasta ovat yhdenmukaisia esittämäni otustoiseuden kanssa. Alempiarvoisuus sisältää ajatukset fyysisten piirteiden ”kehittymättömyydestä”, kulttuurittomuudesta sekä tieteiden alhaisesta tasosta, ja kykenemättömyydestä rationaalisen talouden sekä yhteiskunnan rakentamiseen. Outous liittyy ihonväriin, ”pakanallisiin” tapoihin ja esimerkiksi demokratian kehittymättömyyteen. Uhka puolestaan esiintyy mielikuvissa fyysisen voiman korostamisena, ihmisyytensä, holtittomana seksuaalisuutena, Eurooppaan tulvivina siirtolaisina sekä nopeana lisääntymisenä. (Raittila 2004, 31-32.) Tutkimukseni aineiston keskustelut sivuavat näitä kaikkia aiheita. Jessie Daniels (2012) kuvailee rodullistamisen ja rasismien saavan Internetissä uusia ja ainutlaatuisia muotoja. Daniels mainitsee Raittilan tavoin tummaihoisiin liitetyn toiseuden, mutta perustelee sen olevan omalaatuista juuri Internetmaailmassa, jonka eri osa-alueet uutissivustoista sosiaaliseen mediaan, ovat lähes poikkeuksetta hyvin ”valkoisia” ja rotuun liittyvää toiseutta ylläpitäviä. Tutkimuksen otustoiseudesta löytyy yhtäläisyyksiä myös Fanonin (1952) nimeämään mustuuden termiin ja merkitykseen.

”(...)Sääntöjen mukaan toimiminen ei kuulu niiden tapoihin, mille on vuosituhansien perinne. Kaikki on perustunut vahvemman lakiin ja höynäyttämiseen. (...)Tietynlainen mielen laiskuus ja selkärangattomuus paistavat näistä yhteiskunnista.

Länsimaat eivät ymmärrä, miten köyhemmät maat sielultaan toimivat.(...)”

(HS.fi, 160)

”Suomesta lähetettyjen villasukkien käyttö on ilmeisesti ymmärretty Ambomaalla väärin. Niitä ei ollut tarkoitettu ehkäisyvälineiksi. Paavi on motivoinut lisääntymiskäskyillään kikujuita hommiin.

Maapallo korjaa itseään, Ebola ja Aids ovat Afrikan lahja maailmalle. Kärpästen surinaa...(...)

(Hommaforum, 82)

Kumpikin yllä olevista kommenttien kirjoittajista konstruoi otustoiseutta selkeästi sekä suorastaan ylimielisesti omaa auktoriteettiasemaansa korostaen, ja ensimmäisessä teorialuvussa esitetty Fisksen termi toiseksi tekemisen strategiasta ja kohteen eksotisoinnista kuvaa juuri tätä ilmiötä. Ensimmäisessä kommentissa mainitut ”ne”, joita nimitän tässä otuksiksi, ovat niin kaukana kirjoittajan omasta subjektipositiosta, että länsimaat eivät pysty edes ymmärtämään saati auttamaan ”köyhempiä maita”. ”Vahvemman lakiin”, ”höynäyttämiseen”, ”mielen laiskuuteen” ja ”selkärangattomuuteen” perustuva yhteiskunta on täydellinen kehittyneen pohjoismaisen hyvinvointivaltion vastakohta. Amartya Sen uskoo länsimaissa 1960-luvulta lähtien usein toistetun väitteen, jonka mukaan demokratia ei sovi Afrikkaan, olevan yksi suurimmista dekolonisaation ongelmista (Sen 2006, 126-127). Tämä väite on luettavissa myös ensimmäisen kommentin rivien välistä, jossa keskustelija kasvattaa muuria länsimaiden ja köyhempien maiden yhteiskuntien välille.

Jälkimmäinen keskustelija pureutuu aineistossa paljon puhuttuun väestönkasvuproblematiikkaan, ja rivien välistä on luettavissa, että keskustelijan mukaan suurin syy kehitysmaiden väestönkasvuun on kehitysmaiden kansalaisten älyllisissä lahjoissa. Keskustelija ei viittaa nimillä ”Ambomaa” ja ”kikujut” juuri kyseiseen Afrikan maahan tai heimoon, vaan nimikkeet edustavat yleisiä nimiä otuksille ja heidän kotimailleen. Olennaista on, että otukset sijaitsevat konkreettisesti hyvin kaukana keskustelijan omasta subjektipositiosta. Sairauksien kuten ”Ebolan” ja ”Aidsin” yhdistäminen virkkeeseen ”maapallo korjaa itseään” tuo ilmi kommentoijan mielipiteen siitä, että otukset lisääntymisineen eivät ole pelkästään osa luontoa, mutta myös maapallon eli luonnon tekemä virhe, jonka luonto tarvittaessa ”korjaa”. Viimeinen virke ”kärpästen surinaa...” viittaa sanontaan, jossa jokin asia on yhdentekevä eli kärpästen surinaa kuulijan korvissa. Toisaalta kommentoija myös eläimellistää otuksia vertaamalla näitä kärpäsiin sekä ihmisarvonsa että lukumääränsä puolesta, ja kommentoija ilmentää tällä neokolonialistista ajattelua tyypillisimmillään. Keskustelija on hyväksynyt maapallon varallisuuden epätasaisen jakaantumisen, eikä koe sitä ongelmallisena, vaan kommentin sisältö on suorastaan aggressiivinen kehitysavun vastaanottajia kohtaan.

5.4.2 Kukkahattutädit eli naiseuteen liittyvä toiseus

Kukkahattutäतिकategorialla tarkoitan tutkimuksessani toiseutta, joka esiintyy keskustelun mukaan Suomessa suomalaisten ja keskustelijoiden keskuudessa. Kukkahattut kuvaillaan keskusteluissa pääosin keski-ikäisiksi vihreitä arvoja kannattaviksi naisiksi, jotka eivät tarkoita pahaa, mutta suhtautuvat kehitysapuun tunteellisesti ja epärationaalisesti. Kukkahattujen koetaan keskusteluissa hieman varkain päässeen vallankahvaan ja *”kirstunvartijoiksi”* kehitysapua koskevassa päätöksenteossa. Aineisto suorastaan vilisee sukupuoleen liittyviä kuvauksia kuten *”Hautalan kaltaiset keski-ikäiset naiset”*, *”kierrätysmekkoon pukeutuneet hemulit”*, *”rumat vanhat piit”*, *”kukkahattuiset maailmanparantajat”* ja yleisimmin yksinkertaisesti *”kukkahattutädit”*.

Tämän tutkimuksen aineistossa esimerkiksi kehitysministeri Heidi Hautalaa parjaavat keskustelijat nostavat poikkeuksetta esiin Hautalan naiseuden, eli naisruumiin omaamisen. Naisen ruumis voi saada aikaan Suvi Ronkaisen mukaan uhkaavuutta ja inhottavuutta julkisessa tilassa, varsinkin silloin kun on esiinnyttävä pätevä ja vakuuttavana yksilönä. Julkisessa tilassa naisruumiin omaavat itse mieltävät enemmän olevansa palkkatyöläisiä tai uraihmisia kuin juuri naisia. (Ronkainen 2001, 77.) Diskurssianalyttisestä näkökulmasta on myös olennaista huomioida, miksi keskustelijat valitsevat painottaakseen juuri Hautalan naiseutta eikä esimerkiksi korkeakoulutustaustaa. Valinta kertoo siitä, mitä keskustelijat haluavat tuoda esiin, mikä on tässä tapauksessa sukupuoleen liittyvä toiseus.

Kukkahattutätitoiseuteen liittyy muista kategorioista poiketen sukupuolen lisäksi politiikka, ja usein myös korkeakoulutus. Keskusteluissa kukkahattutäteihin lukeutuvat kommentoijien mukaan esimerkiksi *”vasemmiston ja vihreiden naiset”*, *”vihreät ja kaikenväriset humanistit”*, *”vihervasemmisto ja näiden taustajoukko”* sekä *”suomalaiset viherpiipertäjät”*. Kenties parhaiten kukkahattutäतिकategoriaa selittää erään keskustelijan kuvaus: *”meidän hyvää tarkoittavat hölmömme”*. Osa keskustelusta keskittyy kuitenkin yksinomaan vain sukupuoleen; naiseuteen liitetään sellaisia pehmeitä arvoja, joiden ei katsota sopivan yhteen kehityspolitiikan kanssa.

”(...) En ihmettele, että Suomessa naiset uskovat, että rahan antamisella ja ihmisoikeuksilla on jokin maaginen ja taianomainen yhteys. Valtamedian tarinoissa nuoret suomalaisnaiset tonkivat pylly pystyssä maata Afrikassa ja uskovat, että näin sitä kansanvaltaa kehitetään.(...)”

(HS.fi, 100)

Kommentoija tuo vakuuttavuutta mielipiteelleen asettamalla sen vastapuoleksi ”suomalaisnaisten” käsityksen kehitysavusta. Sanat kuten ”maaginen”, ”taianomainen” ja ”uskovat” viittaavat epätieteeseen ja näin ollen epäluotettavaan totuuteen. Kommentoija tekee tietoisin valinnan kategorisoidessaan tekijöiksi nimenomaisesti ”naiset” eivätkä esimerkiksi tutkijat tai toimittajat. Ilmaus ”*tonkivat pyly pystyssä*” on puolestaan viittaus luontoon, jolla naiset pyritään kategorisoimaan osaksi luontoa, pehmeitä arvoja edustaviksi epärationaaliksi toimijoiksi. Kirjoittaja katsoo olevansa rationaalisena toimijana auktoriteettiasemassa mainitsemiinsa ”naisiin”, ja näin vakuuttavansa myös oletetut lukijat sanomansa paikkansapitävyydestä.

Sukupuoleen liittyvän toiseuden ja luonnon yhdistäminen on tuttu ilmiö feministisestä toiseuden teoriasta (esim. Beauvoir 1949). Maria Suutala kuvailee järjen korostamisen ja mieskeskeisyyden olevan tyypillisiä länsimaiselle ajattelulle, jossa elämellisyys on voitettava järjen avulla. Kukkahattutätikategoriaa sopii kuvailemaan myös Suutalan käsitys luonnonherruudesta, jossa miehellä on valta-asema luontoon ja naiseen nähden (1996). Beauvoir puolestaan uskoo luonnon ihmisen ensisijaiseksi vastakohtaksi, jota ihminen pyrkii hallitsemaan. Naisen liittäminen osaksi luontoa voidaan siis nähdä osana sukupuolten välistä valta-asemointia. Varsinaisen toiseuden olemassaolo perustuu toiseen ihmiseen, jonka kautta subjekti, tässä tapauksessa aineiston keskustelija, itsenäistyy ja muodostaa identiteettiään. (Beauvoir 1949, 110-112.)

”(...) Vasemmiston ja vihreiden naisia ei voi päästää päättämään ja ohjaamaan kehitysapua koska silloin se menee keskinäiseen kilpailuun siitä kuka on eniten saanut lahjoitettua muiden rahoja harrastukseensa.(...)

Kehitysapua toki voidaan harjoittaa, mutta sitä on laitettava hoitamaan viileän objektiivisella ja asiaymmärrystiedolla varustetut miehet. Silloin siitä voi olla jotain tulosta sekä saajille, että antajille. (...)

(HS.fi, 105)

Tässä kommentissa keskustelija asettaa vastakkain sukupuolirooleittain naiset ja miehet, jotka ovat keskustelijan kuvauksessa toistensa ääripäät. Lausahdus ”*keskinäiseen kilpailuun siitä kuka on eniten saanut lahjoitettua muiden rahoja harrastukseensa*” viittaa naisiin yhdistettävään lapsenomaiseen ja epärationaaliseen käytökseen, ja itse kehitysapukin kuvaillaan naisten toimissa harrastukseksi eikä vakavasti otettavasti politiikaksi. Valta-asema on lähtökohtaisesti miesten, johon kommentoijan ”*naisia ei*

voi päästää päättämään” lauseella viitataan. Naiset ovat siis keskustelijan perusteella alun perin saaneet asemansa kehitysapupäätöksenteossa miehiltä. Kirjoittaja haluaa vahvistaa vielä luomaansa kuvaa naisten epärationaalisesta käytöksestä kuvailemalla naisten vastakohtaa eli miehiä sanoin ”*viileän objektiivisella ja asiaymmärrystiedolla varustetut miehet*”. Viimeisellä virkkeellään ”*silloin siitä voi olla jotain tulosta sekä saajille, että antajille*” kommentoija pyrkii alleviivaamaan omaa sanomaansa, jonka mukaan kehitysapu on tällä hetkellä kaikkien osapuolten kannalta hyödytöntä ja toimimatonta, mikä on naisten syytä.

5.4.3 Avun legitiimit vastaanottajat eli uhriuteen liittyvä toiseus

Harkitsin pitkään, yhdistäkö keskusteluissa kehitysavun legitiimit vastaanottajat sekä suomalaiset legitiimeiksi koetut avuntarvitsijat saman kategorian alle. Lopulta päädyin siihen tulokseen, että kummatkin ryhmät edustavat samaa toiseuden ilmiötä, eli uhriuteen kytkeytyvää toiseutta. Kummassakin ryhmässä merkittäväksi muodostuu avun vastaanottajien iän ja sosiaalisen aseman yhteys; huono-osaiset lapset ja vanhukset koetaan aineistossa kiistatta avun legitiimeiksi vastaanottajiksi niin kehitysmaissa kuin Suomessakin. Merkittävä ilmiö on myös uhritoiseuteen liittyvä passiivisuus, jossa avun legitiimit vastaanottajat eivät ole aktiivisia toimijoita vaan passiivisia uhreja, joita voimme auttaa tai valita olla auttamatta. Tämä erottaa uhritoiseuden tutkimuksessani sukupuoleen tai epäinhimillisiin piirteisiin liittyvästä toiseudesta, sillä keskustelijat esittävät kahden aiemman mainitsemani toiseuskategorian edustajat aktiivisina toimijoina. Uhritoiseuden valta-aspekti liittyy tulkintani mukaan juuri avun legitiimien vastaanottajien passiiviseen rooliin, jolloin uhrin kohtalo on subjektin käsissä, joka uhritoisen nimeää. Ahmedin mukaan toiset voidaan kuvata ja kokea heikkoina, köyhinä ja marginaaliryhmiin kuuluvina, mikä sopii myös uhritoiseuden kategorian kuvaukseen (Ahmed 2000, 141).

Avun legitiimejä vastaanottajia kuvataan aineistossa usein sanoilla ”*lähimmäiset*” ja ”*heikommat*”, joka viittaa keskustelijoiden kristillisen arvopohjan ajatuksiin lähimmäisen rakkaudesta ja velvollisuudesta huolehtia heikommista. Uhritoiseutta esiintyy tutkimuksen koko aineistossa kielteisestä myönteiseen keskusteluun, eli uhritoiseus ei liity vain kehitysapuun myönteisesti suhtautuvan keskustelun moraalisen velvollisuuden kategoriaan.

”(...)Suomi antoi rahaa Afganistanin tyttökoulujen rakentamiseen... toimittajat kävivät myöhemmin paikan päällä ja paljastivat että yhtäkään näistä tyttökouluista ei ole rakennettu vaan rahat olivat menneet sotalordien palatsien rakentamiseen.(...)”

(HS.fi, 169)

”(...)Mukava ajatella, että osittain mun vähäpätöisten lahjoitusteni ansiosta joku mukula saa tarvittavat rokotukset, ravinnon ja puhtaan veden, joiden ansiosta saa elää, ja ehkä jopa nauttia elämästään.”

(Suomi24, 51)

”(...)Suomessa ovat vaarassa peruskoulut, sairaan- ja vanhustenhoito, nuoria heitteillä, kokonaan yhteiskunnan ulkopuolella jo 40 000.(...)”

(HS.fi, 69)

Nämä kolme kommenttia nimeävät erilaisista katsantokannoistaan huolimatta avun legitimeiksi vastaanottajiksi ”tyttökoulut”, ”jonkun mukulan” sekä ”peruskoulut, sairaan- ja vanhustenhoidon”. Kaikki näistä edustavat tutkimuksessani uhritoiseutta, eli välillisesti lapsia ja vanhuksia. Avun legitimejä vastaanottajia verrataan usein ”Meihin” kuvaamalla heitä keskustelijoiden itsensä kaltaisiksi, mutta edustavat silti tällä tapaa toiseutta, sillä avun legitimit vastaanottajat ovat vain Meidän kaltaisia, mutta silti toisia.

Keskusteluissa esiintyvät lauseet kuten ”samanlaisia ihmisiä kuin mekin” sekä ”vanhukset eli entiset veronmaksajat” kuvaavat mahdollisia tulevaisuudennäkymiä joissa joku Meistä saattaa joutua avuntarvitsijaksi ja uhritoisuuden piiriin. Tämä poikkeaa kahdesta aiemmin mainitsemastani toiseuden kategoriasta, sillä aineiston keskusteluissa ei ole viittauksia siihen, että yksi Meistä voisi ajautua kukkahattutädiksi saati otukseksi. Kokosin seuraavaan taulukkoon toiseuden kolmen pääkategorian olennaisimmat erot ja yhtäläisyydet.

Taulukko 5. Aineistossa esiintyvän toiseuden kolmen pääkategorian keskeisimmät piirteet:

	Otukset	Kukkahattutädit	Avun legitiimit vastaanottajat
Toiseuden maantieteellinen etäisyys	kaukana	lähellä	kaukana & lähellä
Toiseuden mielikuvat	epäinhimillisyys, vastenmielisyys, vastuuttomuus	pehmeät arvot, epärationaalisuus, empatia	uhrius, syyttömyys, alaikäiset ja vanhukset
Toisen toimijarooli	aktiivinen	aktiivinen	passiivinen

5.4.4 Keskustelijoiden minäkuva eli diskurssin subjektipositiot

Edellä esittämistäni toisista eli Muista, voin hahmottaa vastakohtaisuuden perusteella aineiston keskustelijoiden Me-kuvaa eli subjektipositioita. Miten keskustelijat siis kuvailevat itseään, ja miten itsensä vastakohtia. Tutkimukseni aineistossa keskustelijoiden minäkuva ja identiteetti liittyvät kiistatta kansalaisuuteen eli Suomeen ja suomalaisuuteen, ja henkilökohtaisen ja kansallisen identiteetin väliset erot ovat miltei olemattomat.

Stuart Hall perustelee, että yhteisö pitää sisällään sen idean, joka meillä siitä on, ne kuvat, joilla hahmotamme sitä ja ne merkitykset jotka siihen liitämme. Kulttuurien ajattelemisen ”paikallisina” auttaa hahmottamaan ja antamaan perustaa identiteeteillemme. Hall pohtii myös, pitääkö kansallinen identiteetti sisällään valtasuhteen: miten kauan kestää tulla esimerkiksi suomalaiseksi, tai voiko yksilö olla yhtä aikaa mustaihoinen ja suomalainen. Yleisesti ryhmitteleminen, ihmisten toisistaan erotteleminen sekä myös itsensä luokittelu ovat vallankäytön tekniikoita. Kansalaisuudessa on kyse identifikaation ja yhteenkuuluvuuden tunteen tuottamisesta jatkuvalla kertomuksella kansakunnasta. (Hall 2000 , 94-99.)

Tutkimukseni aineistojen keskustelijat kuvailevat mielellään kokemiansa suomalaisten tyypillisiä piirteitä eli itseään, ja samalla tuottavat kertomustaan Suomen kansakunnasta. ”Suomalaiset ovat solidaarista sakkia”, ”Suomi on edelläkävijä”, ”suomalaiset ovat

esimerkkinä muille kansoille” ja muut myönteiset ilmaisut ovat tyypillisiä keskusteluissa. Suomalaisuus on jotain erityistä ja ainutlaatuista, suorastaan esimerkillistä. Myös termi *”impivaaralaiset*” löytyy useammastakin kommentista, joka viittaa kulttuuriselta taustaltaan sekä Suomen kansalliskirjailijaan ja tämän kuuluisimpaan teokseen, että poliittisen retoriikan kautta sulkeutuneisuuteen ja nurkkakuntaisuuteen. Tulkitsen kuitenkin, että aineistossani impivaaralaisuudella ei ole samankaltaista negatiivista kaikua kuin julkisessa keskustelussa, vaan impivaaralaisuus koetaan enemmän myönteisenä kansallista piirrettä kuvaavana määritteenä. Kielteisyys kansainvälisyyttä kohtaan nähdään myös yleisesti myönteisenä ilmiönä varsinkin kehitysapuun kielteisesti suhtautuvassa keskustelussa.

Keskustelijat kuvaavat toistuvasti itseään *”suomalaisena veronmaksajana*”, *”suomalaisena palkansaajana*” tai esimerkiksi *”vanhantyylin työntekijänä*”. Työnteko ja ahkeruus ovat hyveitä, jotka yhdistetään niin kansalliseen kuin yksityiseenkin identiteettiin. Toiseus on aina läsnä tämän tutkimuksen veronmaksajadiskurssissa, sillä taustalla piilee idea työhön laiskuudesta tai muusta syystä kykenemättömästä kehitysmaalaisesta, jota suomalainen työntekijä elättää itsensä ja perheensä lisäksi. Hyvinvointivaltio, Suomen kirkko sekä valtio koetaan suomalaisen ahkeruuden ja mentaliteetin saavutuksiksi, joita on varjeltava tulevia sukupolvia varten. Tähän aineistoni keskusteluiden tulevaisuusperspektiiviin liittyy Pasi Saukkosen mainitsema kansallisen identiteetin aikaulottuvuus; voimmeko turvata sen, että jälkipolvemmekin saavat nauttia suomalaisen hyvinvointivaltion eduista, mikäli jaamme rahaa ”Muille”? Toisaalta vastapainona on hyvinvointivaltion identiteettiin kuuluva moraalinen velvollisuus auttaa apua tarvitsevia, myös globaalisti.

Valtaosa keskustelijoista kategorisoi Me-kategorian jäseniksi pääosin suomalaiset valkoihoiset työikäiset ja työssäkäyvät miehet, tai ainakin maskuliiniset arvot omaavat suomalaiset naiset. Tutkijat, toimittajat ja muut korkeakoulutetut, perinteisiä miehiä aloja kuten insinöörejä lukuun ottamatta, eivät lukeudu Me-kategoriaan vaan kukkahattuihin. Me-kategorian jäsenet ovat lisäksi ahkeria, aktiivisia ja rationaalisia toimijoita, jotka ajattelevat itsenäisesti ja kyseenalaistavat julkisen mielipiteen sekä päätöksenteon. Oma auctoriteetti aineiston keskusteluissa kasvatetaan usein omakohtaisilla kokemuskuvauksilla kuten *”monen vuoden komennuskokemus (Afrikassa)*”, *”työni takia olen käynyt neegerimaissa*” ja *”olen matkustanut paljon ja nähnyt maailmaa*”. Varsinkin matkustuskokemusten ja oletettujen lukijoiden

vakuuttelun ”*omin silmin näkemisestä*” koetaan tuovan lisäuskottavuutta keskustelijan mielipiteelle.

Kehitysapuun myönteisesti suhtautuvassa keskustelussa nousee esiin pieni suomalaisuuteen liittyvä toiseuskategoria kehitysapuun kielteisesti suhtautuvista, eli ”*pihtareista*” tai ”*laiskureista*”. Toiset voivat siis olla myös toisia suomalaisia veronmaksajia, tai sellaisia jotka eivät maksa kuuliaisesti verojansa, jotka nimetään myönteisessä keskustelussa niin ”*ahneiksi*”, etteivät he tahdo auttaa hätää kärsiviä. Tämä kategoria on laajuudeltaan melko vaatimaton, mutta syytä kuitenkin nostaa esiin Me-kategoriaa analysoidessa. Kehitysapuun myönteisesti suhtautuvat kategorisoivat muutenkin itsensä usein poikkeavasti pääasialliseen Me-kategoriaan nähden, ja tuovat esiin esimerkiksi opiskelijaidentiteettiä tai naissukupuolta. Ahkeruus, aktiivinen toimijuus ja suomalaisuus ovat kuitenkin yhteisesti jaettuja arvoja niin myönteisesti kuin kielteisestikin suhtautuvien Me-kategorioissa.

Keskustelijat eivät millään tutkimukseni sivustolla ole harmonisen yksimielisiä, vaan väittely ja suoranainen riitely ovat olennainen osa kommentointia. Kiistakeskustelut ovat erityisen yleisiä Suomi24-sivustolla, jossa keskustelu saattaa kääntyä itse aiheesta toisen kommentoijan parhaamiseksi. Parjaustilanteissa vastapuolen uskottavuutta pyritään purkamaan esittämällä toinen usein feminiinissä valossa, esimerkiksi nimittämällä vastapuolta ”*neidiksi*” tai käyttämällä jotain muuta naissukupuoleen liittyvää termiä. Tämä on hyvä esimerkki keskusteluissa vallitsevasta maskuliinisesta arvomaailmasta, sekä nimeämästäni kukkahattutätitoiseuden rakentamisesta. Kiistat syntyvät toisinaan kehitysapuun myönteisesti sekä kielteisesti suhtautuvien kommentoijien välillä, mutta väittelyitä kehkeytyy paljon pelkästään kielteisenkin keskustelun sisällä.

Oletin ennen aineiston varsinaista analyysia, että keskustelijoiden subjektipositiot liittyvät kansallisen identiteetin lisäksi virtuaaliyhteisön identiteettiin, ja oletukseni pitääkin osittain paikkansa, mutta ei siinä määrin kuin ennalta odotin. Keskustelijat kuitenkin ilmaisevat usein olevansa perehtyneempiä kehitysapuun liittyvissä kysymyksissä kuin ”Muut”. Tässä tapauksessa tulkitsen Muiden käsittävän kaikki muut suomalaiset, jotka eivät tuo mielipiteitään kehitysavusta julki keskustelupalstoilla.

”(...)Me tiedämme hyvin, ketkä tästä painajaisesta ovat Suomessa vastuussa.”

(Suomi24, 49)

”(...)Väitän, että max. 5 % kyselyyn (ulkoministeriön mielipidekysely) vastanneista ei tiedä, mitä eroa on BKT:lla ja valtion budjetilla. Tästä porukasta ehkä 5 % tietää kehitysavun suuruusluokan suhteessa valtion budjettiin.

Tämä porukka 'chillailee' täällä hommaforumilla.”

(Hommaforum, 35)

Kuten mainitsin jo edellisessä luvussa aineistoani esitellessä, Hommaforum-sivustolta kerätyssä aineistossa virtuaaliyhteisön identiteetti on voimakkaampi kuin muilla sivustoilla. Hommaforum-sivuston keskustelijat toteuttavat Johanssonin (2010) tutkimaa orgaanisen solidaarisuuden ilmiötä, jossa yhteisöllisyys perustuu ennen kaikkea heidän yhteisille intresseilleen. Tutkimusaineiston kahdella muulla sivustolla vastaavaa yhteisöidentiteettiä ei ole tulkittavissa, keskustelijat ovat yksinomaan itsenäisiä ja individualistisia toimijoita. Tulkintani mukaan tämän tutkimuksen aineistossa Suomi24- ja HS.fi-sivustojen keskusteluissa ei siis ilmene merkkejä yhteisöistä, keskustelijat yksinkertaisesti keskustelevat yhteisestä aiheesta. Toisaalta Christian Fuchsin (2008) kuvailema käsitys virtuaaliyhteisöstä epäharmonisena ja avoimena taisteluareenana luokittelee myös Suomi24:n ja HS.fi:n kaltaiset sivustot virtuaaliyhteisöiksi. Fuchsin mukaan virtuaaliyhteisöissä nousevat esiin kuitenkin moraaliset rakenteet, yhteisöllisyys ja jaettu yhteisymmärrys (Fuchs 2008, 310). Nämä piirteet täytyvät ainoastaan tutkimukseni Hommaforum-sivustolta kerätyssä aineistossa.

Hommaforumin omaan virtuaaliyhteisöllisyyteen viittaa myös Hommaforumilla keskustelevien kielenkäyttö ja sanavalinnat. Keskustelijat käyttävät usein omaa termistöä, joka aukenee lukijalle vasta asiaan perehtymisen jälkeen. Esimerkiksi termi *”kultamuna”* merkitsee keskusteluissa Suomeen saapuvaa maahanmuuttajaa, ja *”BKT-propaganda”* suomalaisen kehitysavun 0,7 prosentin tavoitetta bruttokansantuotteesta. Yhteisen termistön käyttö vahvistaa eritoten yhteisön kollektiivista identiteettiä.

Daniels uskoo, että Internetin käyttäjät ovat viime vuosina alkaneet etsiä Internetistä tavanomaisen yhteisöllisyyden sijaan rotuidentiteettiin liittyvää yhteisöä. Tämä koskee niin valko- kuin tummaihoisiakin. Internetissä pelattaviin peleihin liittyvät yhteisöt Daniels kuvaa poikkeuksellisen maskuliiniseksi ja valkoihoisten käyttämiksi, ja

tiedostamaton rotuajattelu vaikuttaa yksilön käytökseen ja valintoihin myös sosiaalisessa mediassa enenevässä määrin. (Daniels 2012, 5-10.) Rodullisesta näkökulmasta tulkittuna sivustot Suomi24 ja HS.fi täyttävät virtuaaliyhteisön kriteerit Hommaforumin lisäksi, sillä käyttäjät antavat itsestään rodullisesti hyvin yhtenäisen kuvan.

5.5 Esimerkkitapauksena kaivodiskurssi

Väestönkasvun lisäksi kehitysapuun kielteisesti suhtautuvasta keskustelusta nousi esiin itselleni yllätyksenä yhteensä 20 viittausta kaivoihin, jota nimitän analyysissäni kaivodiskurssiksi. Seuraavaksi pohdin sitä, miksi keskustelijat nostavat juuri kaivot esiin, ja mitä kaivo kehitysapukeskustelussa oikeastaan merkitsee. Kaivodiskurssi toimii hyvänä esimerkkitapauksena, sillä se sisältää useita kehitysapuun kielteisesti suhtautuvan keskustelun eri kategorioita sekä toiseuden muotoja.

Kaivo on yleisesti luonteva miellelyhtymä puhuttaessa kehitysavusta, sillä monet kehitysmaat ovat ilmastoltaan lämpimiä ja kärsivät kuivuudesta. Kaivojen rakentaminen onkin ollut yksi kehitysavun ensimmäisistä muodoista. Kaivot tulevat keskusteluun mukaan pääosin sanontojen kautta sekä kuvauksina siitä, kuinka avunsaajat halventavat tai eivät osaa käyttää kaivojaan. Toistuva teema on, että kehitysapuna rakennettu kaivo kehitysmaassa systemaattisesti rikotaan. Kaivo symboloi keskustelussa luonnollisesti yhtä tärkeää elämän perusedellytystä; puhdasta vettä. Toisaalta kaivo on myös ihmisen ajattelusta seuranneen teknologian aikaansaannos ja tulos, jolla mahdollisesta puhtaasta vedestä saanti. Kaivon rikkominen yhdistyy keskusteluissa useimmiten eläimellistämiseen, tai siihen että avunsaajat eivät arvosta kehitysapuna saamaansa kaivoa. Eläimellistämiskurssissa seuraa johtopäätös siihen, että kehitysavusta ei ole mitään hyötyä, sillä eläimellistetty toinen ei osaa kuitenkaan käyttää lahjana saamaansa kaivoa. Arvostamattomuusdiskurssista seuraa puolestaan johtopäätös, että avunsaajat eivät apua ansaitsekaan, kun eivät sitä osaa arvostaa. Kumpaakin diskurssia leimaa ennen kaikkea toiseus, ja eritoten aiemmin esittämäni otustoiseus.

”(...) Liian helppoa on maata palmun alla ja odottaa avustuskuorman tuloa, kaipa ne avustajat tekevät uuden kaivonkin, kun tuo vanha tuli paskottua täyteen (...)”

(Suomi24, 94)

”(...) kun suomalaiset ovat käyneet kaivamassa pikkaisen maata, jotta on saatu kaivo, niin mitä tekee alkuasukas....sontii kaivoon!(...)”

(Suomi24, 151)

”Afrikassa ovat tottuneet liikaa siihen että kaivon tulee kaivamaan valkoinen mies vaikka yhtä hyvin voisivat kaivaa sen itsekin. Seisovat tumput suorina odottaen valmista ja että ruokaa sataa taivaalta. Ei sellaisella meiningillä ole kansalla tulevaisuutta.(...)”

(Hommaforum, 58)

Kommenteissa asetetaan vastapoleiksi ”alkuasukkaat” ja ”valkoinen mies”, ”suomalaiset” tai ”avustajat”. Kuvailu kaivojen halventamisesta ”paskominen” ja ”sontiminen” –verbeillä liittää avunsaajat eläimelliseksi osaksi luontoa, jotka eivät ymmärrä kaivon tärkeyttä ja suorastaan pilkkaavat sen merkittävyyttä. ”Maata palmun alla ja odottaa avustuskuorman tuloa” sekä ”seisovat tumput suorina odottaen valmista ja että ruokaa sataa taivaalta” viittaavat käsityksiin siitä, että oikeastaan kehitysavussa on vain kyse avunsaajien laiskuudesta ja viitseliäisyydestä pitää huolta itsestään. Kaivon hankkimisen ja samalla koko kehitysavun tarpeellisuuden vähättelyä kuvaavat lauseet: ”suomalaiset ovat käyneet kaivamassa pikkaisen maata” ja ”yhtä hyvin voisivat kaivaa sen (kaivon) itsekin”.

Kaivodiskurssissa esiintyy myös sukupuoleen liittyvää otustoiseutta. Elämän ylläpito ja veden hankinta koetaan miehen roolina, ja toisaalta keskustelijat pohtivat kaivojen merkitystä väestönkasvun näkökulmasta.

”Kun ’kehitysapuna’ Suomi rakensi (...) kaivoja, todettiin, että naiset tekivät ainakin yhden lapsen lisää, koska ei enää tarvinnut vettä hakea pidemmän matkan päästä.. Mitä helpompaa elämä on, sitä enemmän sikittää lisää (...)”

(Suomi24, 39)

”Nälkäturvaväestöohjelmassa näytettiin kuinka kyläläiset nostivat matalan kaivon pohjalta lähinnä rapavedeltä näyttänyttä vettä. Kannattaisikohan heille viedä lapioitakin jotta kylän miesväki voisi kaivaa useita syvempiäkin kaivoja? Eiköhän heillä ole lapioita vai mistähän kiikastaa?”

(Suomi24, 140)

Näissä kommenteissa keskustelijat rakentavat kaivokeskustelun kautta toiseutta juuri avunsaajien eläimellistämisen ja epärationaalisten piirteiden korostamisen avulla. Ensimmäinen kommentoija käyttää kaivoa koko kehitysavun symbolina, ja jakaa jo aiemmin mainitsemani keskustelijoiden huolen kehitysavun suorasta vaikutuksesta

väestönkasvuun. Toinen keskustelija taas mainitsee kaivon korostaakseen avunsaajien alempiarvoisia piirteitä; *”kyläläiset”* eivät osaa edes käyttää kaivoa saati lapioita.

Kaivodiskurssin toinen puoli liittyy konkreettisten kaivojen lisäksi kaivoaiheisten sanontojen käyttöön. Keskustelijat kommentoivat varsinaista kehitysapua kuvauksin *”heittää rahaa kankkulan kaivoon”*, *”pumpata rahaa kaivoon”* sekä poikkeuksellisen usein *”kannettu vesi ei kaivossa pysy”*. Näiden sanontojen sanoma on selvä turhan työn ja rahan haaskaamisen symboliikassa. Tulin siihen johtopäätökseen, että itse asiassa sekä konkreettinen keskustelu kaivoista, että kaivoaiheiset sanonnat perustuvat samaan pohjateemaan, jossa kehitysapu koetaan hyödyttömäksi, pääosin kuvaillun toiseuden ilmiön vuoksi. Seuraava kaivodiskurssissa esitetty kommentti kiteyttää hyvin koko diskurssin tematiikan.

”(..) Toiset tekee, toiset tuhoaa..”

(Suomi24, 77)

6 LOPUKSI

Olen tutkinut toiseuden rakentumista keskustelupalstojen kehitysapukeskustelussa määrällisen ja laadullisen analyysin avulla. Olen etsinyt vastausta siihen, miten kehitysapu ja sen legitimizeetti kategorisoituvat keskustelun kautta, sekä siihen kuinka toiseus ja keskustelijoiden henkilökohtainen sekä kansallinen identiteetti rakentuvat palstojen kehitysapukeskustelussa. Diskurssianalyysia tehdessä on hyvä pohtia, mikä on tutkimuksen varsinainen kytkös todelliseen maailmaan keskusteluiden ulkopuolella. Diskurssit ovat kuitenkin vain diskursseja ja oikeat teot sekä tapahtumat tapahtuvat todellisuudessa. Koen diskurssien tarkastelun tutkimukseni aihepiirissä silti hyvin merkitykselliseksi, sillä lopulta juuri kehitysapuun kohdistuvat käsitykset ja asenteet määrittelevät sen, miten kehitysapua harjoitetaan ja minne apu konkreettisesti kohdennetaan.

Tämä tutkimus käsittelee rinnakkain oikeastaan kahta ilmiötä; keskustelupalstoilla käytyä keskustelua kehitysavusta sekä keskustelijoiden identiteetin rakentumista toiseuden ilmiön kautta. Tutkimuksen edetessä ymmärsin, että itse kehitysapu on ensimmäisen ilmiön pääosassa, mutta jälkimmäisessä kehitysapu toimii oikeammin toiseuden keppihevosenä, sillä keskustelu kehitysavusta on toiseudelle mitä otollisinta maaperää. Tästä huolimatta kehitysapukeskustelu ja toiseuden ilmiö kulkevat lomittain suorastaan erottamattomasti, ja tekevät yhdessä tutkimuksen aineistossa toisensa ymmärrettäväksi sekä selittävät toisiaan.

Tutkimukseni tulokset eivät ole kehitysapukielteisyydellään yhteneviä Suomessa vallitsevan kehitysapua koskevan julkisen mielipiteen kanssa, ja tutkimuksen tarkoituskin on tuoda esiin suomalaisten olemassa olevia asenteita ja käsityksiä kehitysavusta, joita on kuitenkin helpompi tuoda ilmi nimimerkin takaa tai täysin nimettömänä. Tästä huolimatta keskustelupalstoilla käytävä keskustelu ei ole irti muusta yhteiskunnasta, ja keskusteluissa esiin nousevat ilmiöt ja ongelmat ovat löydettävissä myös julkisesta kehitysapukeskustelusta, niin tutkijoiden kuin poliitikkojenkin toimesta.

Yksi tämän tutkimuksen merkittävimmistä tuloksista on keskustelijoiden puutteellinen tietämys varsinaisen kehitysavun tai kehitysyhteistyön todellisesta luonteesta. Kehitysapukeskusteluun liittyy kehitysavun poikkeuksellisen luonteen vuoksi paljon huhujen kaltaista kuulopuhetta, ja rahasummista sekä avun käyttötarkoituksista kiertävät

tarinat kertautuvat ja muuttuvat ajan myötä. Joistain yksittäisistä tapauksista syntyy kaivodiskurssin kaltaisia ilmiöitä, joissa yksi kertomus tai tapahtuma voi alkaa näyttäytyä koko kehitysavun symbolina. Keskusteluista on luettavissa, että keskustelijoilla on hyvin vähän varsinaista tietoa Suomen valtion harjoittamasta kehitysavusta, mikä ei sinänsä ole yllättävää, sillä useimmiten esimerkiksi mediassa näkyvät kehitysapua koskevat uutiset käsittelevät yksittäisiä ongelmatapauksia. Kehitysapua koskevan informaation ja kansalaiskeskustelun perään kyselevät niin tutkijat kuin palstojen keskustelijatkin, toiset tosin hieman motivoituneemmin kuin toiset.

Toinen merkittävä tulos tutkimuksessani on toiseuden ilmiö ja sen ottamat muodot juuri tässä aihepiirissä. Toiseuden ja kehitysapukäsitysten välillä on tulkintani mukaan mitä olennaisin kytkös, ja toiseus selittää tietämättömyyden ohella suurinta osaa keskustelijoiden kehitysapukäsityksistä. Tuntemattomasta on mahdollista muokata mielikuvituksellinenkin kuva, joka tässä tutkimuksessa ottaa pääosin vastakkaisen muodon omasta subjektipositiosta. Jokainen määrittää itsensä ja oman identiteettinsä sitä kautta mitä itse ei ole, ja tämän tutkimuksen aineiston keskustelijat eivät yksinkertaistetusti esimerkiksi ole omien kuvaustensa mukaan tummaihoisia, vastaanota kehitysapua tai asu Afrikassa. Moni suomalainen voi mieltää kuitenkin itsensä esimerkiksi niinkin, ettei ole sellainen, joka kirjoittaa Internetin keskustelupalstoille. Keskustelupalstojen kirjoittajat itsekin edustavat ympäröivässä yhteiskunnassa usein toiseutta.

Toiseuden ja kehitysapukeskustelun kytköksen tulos tämän tutkimuksen perusteella on se, että keskustelijat eivät koe, niin kehitysapuun kielteisesti kuin myönteisestikään suhtautuvassa keskustelussa, kehitysavun vastaanottajia kanssaan tasa-arvoisina. Uskon myös yleisen kehitysapukeskustelun pohjalta, että tämä ilmiö ei rajoitu vain keskustelupalstojen käyttäjiin. Tämän tutkimuksen perusteella uskallan sanoa, että kehityspolitiikka hyötyisi huomattavasti kehitysapuun liittyvän toiseuden purkamisesta. Sen enempää uhri-, otus- kuin kukkahattutätitoiseus ei edistä rakentavaa, tietoon perustuvaa ja mahdollisesti kehittyvää kehitysapukeskustelua. En osaa harmikseni vastata kysymykseen, kuinka lähteä kohti toiseutta purkavaa kehitysapukeskustelua, mutta uskon että kehitysapua ja kehitysmaita koskevan tiedon lisääminen niin kansalaisten kuin päättäjienkin keskuudessa on askel tarvittavaan suuntaan.

Keskustelupalstojen anonymiteetti antaa tutkimukseni tuloksiin olennaisen leiman. Suomi24-sivustolla, joka tutkimuksen ainoana sivustona ei edellytä käyttäjiltään rekisteröitymistä, keskustelu erottuu värikkyudessaan ja poikkeavuudessaan selvästi Helsingin sanomien sekä Hommaforumin keskustelupalstojen keskusteluista. Näillä kahdella jälkimmäiselläkin sivustolla oikean nimen käyttö on harvinaista, mutta jo vakituinen nimimerkki tuo keskusteluihin erilaisen sävyn. Anonymiteetin suoja näyttää yhdistyvän yhtä aikaa sekä kehitysapuun kielteisesti suhtautuvan keskustelun eläimellistämiskategorian, että myönteisen keskustelun osuoksien korostumiseen keskusteluissa muihin sivustoihin verrattuna. Tästä voi päätellä, että korkean anonymiteetin antama suoja mahdollistaa sellaisten mielipiteiden julkaisun, joihin kirjoittaja jo kommentoidessaan tiedostaa lukijoiden suhtautuvan ristiriitaisesti.

Se, ettei joitain asioita kehdata sanoa ääneen vaikkapa vastapäätä istuvalle haastattelijalle, ei tarkoita kuitenkaan sitä että nämä käsitykset ja asenteet eivät olisi olemassa. Koen anonymiteetin mahdollistavan mielenilmaisun tärkeäksi demokratian kannalta, ja olen yhtä mieltä Hanna Nikkasen (2012) kanssa tietoteknologian demokratisoivista vaikutuksista. Teknologian rooli on niin suuri tämän päivän ihmisen elämässä, että on täysin luonnollista odottaa tietotekniikan kasvattavan merkitystään myös kansalaisuuden ja demokratian toteutumisessa.

Vaikka kehitysapuun suhtaudutaan yleisesti julkisessa keskustelussa myönteisesti, myönteiseen keskusteluun lukeutuvat kirjoittajat tiedostavat kommenttinsa perusteella olevansa mielipiteinensä juuri tutkimukseni sivustoilla selkeässä vähemmistöasemassa, ja eritoten sellaisessa, jossa kirjoittajat voivat saada osakseen hyvin suoranaistakin solvausta. Eläimellistämiskategorian keskustelut poikkeavat puolestaan julkisesta keskustelusta niin äärimmäisesti korostaessaan avunsaajien otustoiseutta ja alempiarvoisuutta, että on oletettavaa myös kirjoittajien tiedostavan tämän ja kokevan, että kyseiset näkemykset eivät ole yleisesti hyväksytyjä. Jesse Steinfeldt (2010) uskoo anonymiteetin ja julkisen mielipiteen tuomitsevan paineen tuovan esiin keskustelupalstoilla varsinkin rasistisia mielenilmauksia. Korkea anonymiteetti tuo kuitenkin tutkimuksessani kumpaankin kategoriaan, sekä eläimellistävään että kehitysapuun myönteisesti suhtautuvaan, lukeutuvat kommentoijat sivustolla mielipiteineen esiin. Näen, että eriävät mielipiteet ja niiden esiintuomisen mahdollistaminen kuuluvat olennaisena osana demokratiaan, ja näin ollen ehkä hieman vähätellyt keskustelupalstat edistävät omalta osaltaan suomalaista demokratiaa ja

modernia kansalaisuutta, joka ei ole ainoastaan passiivista, toisin kuin Kati Mäkeläinen ja Taina Keinänen esittävät (2009).

Tutkimusta tehdessäni moni kysyjä hämmästeli kertoessani pro gradu –työni käsittelevän keskustelupalstojen keskustelua, todeten työni olevan sitten eräänlaista vessakirjoitusten tulkintaa. Tarkemmin asiaa pohdittuani kuvaus on oikeastaan melko osuva. Keskustelupalstat ovat yksilöille vessakirjoitusten kaltainen väylä saada äänensä kuuluviin, provosoida, tilittää tunnistamistaan yhteiskunnallisista ongelmista tai muuten vaan purkaa tuntojaan. Vessakirjoituksia ja keskustelupalstoja yhdistää olennaisimmin kirjoittajien nimettömyys sekä se, että kumpaakaan ei juurikaan arvosteta julkisessa keskustelussa. Toisaalta kumpaakin yhdistää myös tietynlainen vuorovaikutuksettomuus; keskustelupalstojen keskustelut kuten vessakirjoituksetkin tuntuvat ”poteroituvan” yhden näkemyksen ympärille eikä laajaa moniulotteista keskustelua juuri synny vaikka siihen olisi mahdollisuus.

Keskustelupalsta-aineiston hankkiminen on tutkijalle käytännössä melko vaivatonta. En kuitenkaan kokenut siihen tarttumista kovin helpoksi. Ennakko-oletusteni perusteella ennen aineistooni perehtymistä suorastaan pelkäsin sitä, millaista tekstiä joudun läpikäymään, ja jäävätkö aggressiiviset kommentit mahdollisesti kummittelemaan mieleeni. Pohdin myös voisivatko kirjoitukset vaikuttaa omaan maailmankuvaani, tai alkaisinko suhtautua vihamielisesti aineistoani kohtaan. Näin jälkikäteen voin todeta pelkoni olleen turhia, ja aineiston sisältäneen huomattavasti vähemmän ihonväriin tai rotuun kohdistuvia räikeitä aggressiivisia väitteitä ja stereotypioita kuin olin odottanut. En kiellä, etteikö varsinkin elämellistämiskategoriaan kuuluvien kommenttien ja otustoiseuden ilmiön tarkastelu olisi tuntunut paikoittain vaikealta, mutta toisaalta huomasin ilmiöiden tarkemman tutkimisen oman toiseuden ja identiteettini ymmärtämisen kannalta hyvin tarpeelliseksi.

Koin tämän tutkimuksen tekemisen palkitsevana, ja voin jopa sanoa että hedelmällinen aineistoni sekä toiseuden ilmiö veivät minut mennessään. Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esiin ja tutkia sellaisia suomalaisten olemassa olevia käsityksiä kehitysavusta, joista ei puhuta julkisesti. Pyrin tavoitteeseeni tarkastelemalla keskustelupalstoilla käytyä kehitysapukeskustelua, ja koen tässä tavoitteessa myös onnistuneeni. Tutkimukseni tutkimuskysymykset, aineisto sekä käyttämäni tutkimusmenetelmät vastasivat

tarkoitustaan ja sopivat hyvin yhteen, joten tutkimuksesta tuli johdonmukainen ja eheä kokonaisuus.

Tutkimustani on mahdollista jatkaa monella tapaa, ja toivon että tulen tulevaisuudessa vielä tutkimaan toiseutta jossain muodossa. Tätä tutkimusta voisi laajentaa muun muassa tarkastelemalla pohjoismaiden välisiä eroja keskustelupalstojen kehitysapukeskustelussa, tai pohtimalla toiseuden mahdollista muutosta keskusteluissa useamman vuoden mittaisella aikajanelalla. Uskon, että eritoten Ruotsista voisi kerätä hyvin samankaltaisen aineiston vertailevaa tutkimusta varten, ja olisi mielekästä tarkastella diskurssien eroja esimerkiksi vuodelta 2011, Ruotsin oltua yksi niistä muutamasta maasta, jotka ylittivät kehitysyhteistyörahoituksessaan 0,7 prosentin vuositavoitteen bruttokansantuotteestaan. Maiden välisen vertailun lisäksi mieltäni jäi kaivelemaan tutkimuksesta pois rajattu maahanmuuton ja kehitysavun kytkös aineistossa, ja olisivatko toiseuden muodot ilmenneet samoin mikäli olisin tutkinut laajemmin maahanmuuton ja kehitysavun yhdistävää keskustelua. Vaikka laadulliset menetelmät sopivat kiistattomasti diskurssien tutkimiseen, koen tämänkaltaisessa tutkimuksessa, jossa aineistoa on poikkeuksellisen runsaasti saatavilla, että sisällön erittelyn lisäksi mahdollisesti laajemminkin kvantitatiivisilla metodeilla ja tutkimusotteilla olisi ainakin jatkotutkimukselle paljon annettavaa. Määrällisillä menetelmillä ilmiötä voisi kuvailla selkeillä numeerisilla syy-seuraussuhteilla sekä vertailuilla, jotka tarkentaisivat suuresta kokonaisuudesta hahmottuvaa kuvaa.

Keskustelupalstoilla käydyt kehitysapukeskustelut ovat pääosin sekava vyyhti tietämättömyyttä ja tahallista väärän tiedon levittämistä, ennakkoluuloja ja moralismia sekä henkilökohtaisen identiteetin rakentamista ja toiseuden nimeämistä. Nykyisen kehitysyhteistyön legitimeetti on kokenut kolauksia viime vuosien aikana, ja itse kehitysapu kaipaa uudistuksia. Kehitysavun harjoittamiseen 1960-luvulla johtaneet syyt eivät ole poistuneet viimeisen 50 vuoden aikana, ja tuntemukset avun tehostomuudesta koskevat niin avunantajia kuin vastaanottajiaakin. Uskon, että numeroiden ja yksinkertaisesti mitattavien tulosten lisäksi kansalaisten käymän kehitysapukeskustelun sekä kehitysapukäsitysten tutkiminen on tulevaisuudessakin tarpeellista, ja toivon että toiseuden ilmiötä ei unohdeta kehitysapukeskustelun olennaisena osana. Pyrkinessään ymmärtämään ilmiötä diskurssien takaa, tutkijalla on mahdollisuus tavoittaa sellaisia ajatuksia, joita ei välttämättä muuten kohtaa.

Lähteet

- Ahmed, Sara (1998) *Differences that Matter. Feminist Theory and Postmodernism.* Cambridge University Press: Cambridge.
- Ahmed, Sara (2000) *Strange Encounters. Embodied Others in Post-Coloniality.* Routledge: London.
- Ahmed, Sara (2002) Pelon politiikka. Teoksessa Lehtonen & Löytty (toim.) (2003) *Erilaisuus.* Vastapaino: Tampere, 189-212.
- Beauvoir, Simone (1949) *Toinen sukupuoli.* Kirjayhtymä: Helsinki.
- Daniels, Jessie (2012) Race and racism in Internet studies: A review and critique. City University of New York. Sage: New York. *New Media & Society*, 1-25.
- Eysenbach, Gunther & Till, James E (2001) Ethical issues in qualitative research on internet communities. [online] <http://www.bmj.com/content/323/7321/1103> (luettu 10.11.2012)
- Fanon, Frantz (1952) *Black Skin, White Masks.* Grove Press: New York.
- Fiske, John (1993) Toimi maailmanlaajuisesti, ajattele paikallisesti. Teoksessa Lehtonen & Löytty (toim.) (2003) *Erilaisuus.* Vastapaino: Tampere, 131-154.
- Fransman, Jude & Solignac Lecomte, Henri-Bernard (2004) Mobilising Public Opinion Against Global Poverty. [online] http://www.oecd-ilibrary.org/development/mobilising-public-opinion-against-global-poverty_023738715074 (luettu 16.3.2013)
- Fuchs, Christian (2008) *Internet and Society.* Routledge: New York.
- Hall, Stuart (1999) *Identiteetti.* Tammer-Paino Oy: Tampere.
- Hall, Stuart (2000) Kulttuuri, paikka, identiteetti. Teoksessa Lehtonen & Löytty (toim.) (2003) *Erilaisuus.* Vastapaino: Tampere, 85-131.
- Hautaniemi, Petri (2011) Hankkeiden harhat ja sektorituen kutsu: Nepalín opetusta kehittämässä. Teoksessa Koponen & Kontinen (toim.) *Kehityspukeisarin vaatekaapilla.* Into Kustannus: Helsinki, 31-41.

Heinonen, Sirkka (2009) Sosiaalinen media. Turun kauppakorkeakoulu. [online]
http://ffrc.utu.fi/julkaisut/e-julkaisuja/eTutu_2009-1.pdf (luettu 8.10.2012)

Helsingin sanomat (2013) Stubb Sunnuntaisuomalaisessa: kehitysapua uudistettava.
3.2.2013 [online]
<http://www.hs.fi/politiikka/Stubb+Sunnuntaisuomalaisessa+Kehitysapua+uudistettava/a/1305644757962> (luettu 3.2.2013)

Helsingin sanomat (2013) Stubb vaatii kehitysapuun radikaaleja muutoksia. 4.2.2013
[online]
<http://www.hs.fi/paivanlehti/kotimaa/Stubb+vaatii+kehitysapuun+radikaaleja+muutoksi/a/a1359869313108> (luettu 31.3.2013)

Helsingin uutiset (2012) Mitä firmasta ja pomosta saa sanoa facebookissa? 30.1.2012
[online] <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/91232-mita-firmasta-ja-pomosta-saa-sanoa-facebookissa> (luettu 10.11.2012)

Huhtinen, Aki Mauri (2011) Sosiaalisen median käyttömahdollisuudet informaatio-
operaatioissa. Teoksessa Tarvainen (toim) Näkökulmia puolustuskyvyn uskottavuuteen.
Puolustusministeriö 146-161. [online]
http://www.defmin.fi/files/2061/Nakokulmia_puolustuskyvyn_uskottavuuteen.pdf#page=148 (luettu 6.11.2012)

Häyhtiö, Tapio (2004) Tietoyhteiskunta identiteettiprojektina - demokraattinen
kansalaisuus verkossa. [online]
<http://elektra.helsinki.fi/libproxy.helsinki.fi/se/p/politiikka/46/4/tietoyht.pdf> (luettu
8.10.2012)

Johansson, Jan (2010) Kansalaisuus ja yhteiskunnallinen yhteisö. T.H. Marshallin ja
Talcott Parsonsin perintö nykyaikaiselle kansalaisuustutkimukselle. Yliopistopaino:
Helsinki.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999) Diskurssianalyysi liikkeessä.
Vastapaino: Tampere.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2012) Kategoriat, kulttuuri & moraali.
Vastapaino: Tampere.

Karhula, Päivikki & Ekholm, Kai (2012) Onko anonyymiys uhka? [online] <http://www.tay.fi/~tero.leppasalko/artikkelit/4582-11925-1-PB.pdf> (luettu 6.11.2012)

Keinänen Taina & Mäkeläinen Kati (2009) Aktiivinen kansalaisuus kotoutumisen edellytyksenä. Teoksessa Harinen, Honkasalo, Souko & Suurpää (toim) Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Julkaisuja 91: Helsinki, 183—204.

Kettunen, Pauli (2008) Globalisaatio ja kansallinen me. Kansallisen katseen historiallinen kritiikki. Vastapaino: Tampere.

Kiljunen, Kimmo (1991) Sinä ja maailman köyhät. WSOY: Juva.

Koponen, Juhani (2011) Kehitysyhteistyön ristiriidat. Teoksessa Koponen & Kontinen (toim.) Kehitysapukeisarin vaatekaapilla. Into Kustannus: Helsinki, 5-15.

Koponen, Juhani & Kontinen, Tiina (toim.) (2011) Kehitysapukeisarin vaatekaapilla. Into Kustannus: Helsinki.

Korpiola, Lilly & Nikkanen, Hanna (2012) Arabikevät. Avain: Helsinki.

Kuula, Arja (2006) Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino: Tampere.

Lamminmäki-Kärkkäinen, Tanja (2002) Identiteetin kulttuuriprofiili ja toiseuden purkaminen. Oulun yliopisto. [online] <http://herkules oulu.fi/isbn9514268075/html/t631.html> (luettu 8.10.2012)

Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (toim.) (2003) Erilaisuus. Vastapaino: Tampere.

Maasilta, Mari, Rahkonen, Juhon & Raittila, Pentti (2008) Islam suomalaisissa joukkoviestimissä. Tampereen yliopisto. [online] <http://tampub.uta.fi/handle/10024/65335> (luettu 9.10.2012)

Manninen, Riitta Elina (2008) Uhreja ja satureita: Kehitysmaiden naisten diskurssit Kehitysuutiset-lehdessä. Helsingin yliopisto. [online] <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/13112> (luettu 5.3.2013)

Matikainen, Janne (2006) Identiteetti verkossa – yhteisöllisen vuorovaikutuksen näkökulma. Psykologia 41 (2006) : 2, 4. artikkeli [online]

<http://elektra.helsinki.fi.libproxy.helsinki.fi/se/p/0355-1067/41/2/identite.pdf> (luettu 9.10.2012)

Metsola, Lalli (2011) Turvallisuus ja kehitys: Opin ruumiinavaus. Teoksessa Koponen & Kontinen (toim.) Kehityspukeisarin vaatekaapilla. Into Kustannus: Helsinki, 123-134.

Milner, Henry (2010) The Internet Generation – Engaged Citizens or Political Dropouts. Tufts University Press: Medford, Massachusetts.

Nalbantoglu, Minna (2012) Ministeriö tarkastaa vain murto-osan kehitysapuhankkeista. Helsingin sanomat. [online] <http://www.hs.fi/paivanlehti/kotimaa/Ministeri%C3%B6+tarkastaa+vain+murto-osan+kehitysapuhankkeista/a1355291293358> (luettu 19.1.2013)

Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi (2009) Media markkinoilla. Gummerus Kirjapaino Oy: Helsinki.

Nikkanen, Hanna (2012) Verkko ja vapaus. Into Kustannus: Helsinki.

Nkrumah, Kwame (1965) Neo-Colonialism, The Last Stage of Imperialism. Panaf Books: London.

Noël, Alain & Thérien, Jean-Philippe (2002) Public Opinion and Global Justice. Université de Montréal. [online] <http://cps.sagepub.com/content/35/6/631.short> (luettu 5.3.2013)

Opetushallitus (2012) Mikä ihmeen sosiaalinen media? [online] http://www.edu.fi/materiaaleja_ja_tyotapoja/tvt_opetuksessa/mika_ihmeen_sosiaalinen_media (luettu 10.11.2012)

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne (2009) Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino: Tampere.

Pietilä, Veikko (1976) Sisällön erittely. Oy Gaudeamus Ab: Helsinki.

Pölkki, Minna (2013) Poliisi: Kuopion koulu-uhkaus oli perätön. Helsingin sanomat. 13.2.2013 [online] <http://www.hs.fi/kotimaa/Poliisi+Kuopion+koulu-uhkaus+oli+per%C3%A4t%C3%B6n/a1360722670307> (luettu 15.2.2013)

Raittila, Pentti (2004) Venäläiset ja virolaiset suomalaisten Toisina. Tampereen Yliopistopaino Oy: Tampere.

Ronkainen, Suvi (2001) Naiseuden inho. Teoksessa Nikunen, Gordon, Kivimäki & Pirinen (toim.) Nainen / Naiseus / Naisellisuus. Tampereen yliopisto. [online] https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/65439/nainen_naiseus_naisellisuus_2001.pdf?sequence=1 (luettu 26.2.2013)

Saukkonen, Pasi (1998) Kansallisvaltion identiteettipolitiikka - Kansallinen identiteetti politiikan tutkimuksen käsitteenä [online] <http://elektra.helsinki.fi.libproxy.helsinki.fi/se/p/politiikka/40/3/kansalli.pdf> (luettu 9.10.2012)

Sen, Amartya (2006) Identiteetti ja väkivalta. Basam Books Oy: Helsinki.

Sihvola, Juha (2000) Globalisaatio, supranationalismi ja kansallinen identiteetti* [online] <http://elektra.helsinki.fi.libproxy.helsinki.fi/se/1/0023-7353/98/2/globalis.pdf> (luettu 9.10.2012)

Sihvola, Juha (2004) Maailmankansalaisen etiikka. Otavan kirjapaino Oy: Keuruu.

Sihvola, Juha (2006) Suomen ulkopolitiikan etiikka. [online] <http://www.tieteessatapahtuu.fi/0306/sihvola0306.pdf> (luettu 8.10.2012)

Sirkkunen, Esa & Kotilainen, Sirkku (toim.) (2004) Toimijaksi tietoverkoissa. Tampereen yliopistopaino Oy: Tampere.

Steinfeldt, Jesse A. (2010) Racism in the Electronic Age: Role of Online Forums in Expressing Racial Attitudes About American Indians. Indiana University. Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology. Issue: Volume 16(3), July (2010), 362–371.

Suutala, Maria (1996) Naiset ja muut eläimet: ihmisen suhde luontoon länsimaisessa ajattelussa. Suomen naistutkimuksen seura: Helsinki. [online] <http://elektra.helsinki.fi.libproxy.helsinki.fi/se/n/0784-3844/9/2/naisetja.pdf> (luettu 26.2.2013)

Tilastokeskus (2012) Julkinen talous. [online] http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_valtiontalous.html (luettu 10.11.2012)

Töyssy, Saara (2012) Harkittu minuus. Sosiaalinen media identiteetin rakentamisen ympäristönä. Tampereen yliopisto. [online]
<http://tutkielmat.uta.fi/tutkielma.php?id=22275> (luettu 8.10.2012)

Ukkonen, Heli (2008) Rasismi ja Toiseuden ongelma – Maahanmuuttaja-aiheisen internetkeskustelun antropologista tarkastelua. Jyväskylän yliopisto. [online]
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/19737/URN_NBN_fi_jyu-200903161137.pdf?sequence=1 (luettu 9.10.2012)

Ulkoministeriö (2012) Kehitysyhteistyön mielipidemittaukset. [online]
<http://forin.finland.fi/Public/default.aspx?nodeid=38613&contentlan=1&culture=fi-FI>
(luettu 8.10.2012)

VTT (2011) Sosiaalisen median käytön ohjeistus. [online]
<http://www.vtt.fi/inf/pdf/workingpapers/2011/W186.pdf> (luettu 10.11.2012)

Väisänen, Sini (2011) Nuivien Suomi. Maahanmuuttokriitikoiden näkemyksiä maahanmuutosta ja suomalaisuudesta. Turun yliopisto. [online]
<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/69923/gradu2011vaisanen.pdf?sequence=1>
(luettu 8.10.2012)

[Zabci, Filiz](#) (2007) Private military companies: 'Shadow soldiers' of neo-colonialism. [online]
<http://web.ebscohost.com.libproxy.helsinki.fi/ehost/detail?sid=ffec36fd-380d-4b34-9859-52de3884cf6d%40sessionmgr110&vid=1&hid=122&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZSZzY29wZT1zaXRl#db=a9h&AN=25591949> (luettu 9.10.2012)

Aineisto

Helsingin sanomien keskustelupalsta:

<http://www.hs.fi/>

Kehitysapua käsittelevät keskustelut syyskuu 2011 – syyskuu 2012

Hommaforum-keskustelupalsta:

<http://honnaforum.org/index.php/board,19.0.html?PHPSESSID=beaa19b8ee1fdb2d68c88068f81b0471>

<http://honnaforum.org/index.php/topic,33462.60.html>

<http://honnaforum.org/index.php?topic=69040.0>

Kehitysapua käsittelevät keskustelut syyskuu 2011 – syyskuu 2012

Suomi24-keskustelupalsta:

<http://keskustelu.suomi24.fi/debate/3756>

Kehitysapua käsittelevät keskustelut syyskuu 2011 – syyskuu 2012